

Analýza sociálního klimatu ve výchovném ústavu pro mladistvé

Tereza Fiurášková

Bakalářská práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Tereza Fiurášková
Osobní číslo: H17591
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Analýza sociálního klimatu ve výchovném ústavu pro mladistvé

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti ústavní výchovy, sociálního klimatu a rizikového chování mladistvých.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- ČAPEK, Robert. Třídní klima a školní klima. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2742-4.
- CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- KRULICHOVÁ, Eva, Zuzana PODANÁ a Jiří BURIÁNEK. Delikvence mládeže: trendy a souvislosti. Praha: Triton, 2015. ISBN 978-80-7387-860-3.
- MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-825-8.
- PACNEROVÁ, Helena. Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2015. ISBN 978-80-7481-138-8.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Hana Včelařová**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **4. října 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2020**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 22. ledna 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval.
V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 3.4.2020

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3).

3). Odprá-ří autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat náhrady chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává neotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla - výdělků jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k větší výdělku dosaženému školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá analýzou sociálního klimatu ve výchovném ústavu, a to z pohledu mladistvých chlapců zde pobývajících, tak rovněž z pohledu pedagogických pracovníků. Teoretická část práce se zaměřuje na vymezení pojmů souvisejících s problematikou rizikového chování mladistvých, sociálního klimatu či školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Praktická část se zabývá kvantitativním výzkumem, který je realizován prostřednictvím dotazníkového šetření, jenž zjišťuje míru hodnocení jednotlivých oblastí sociálního klimatu z pohledu respondentů.

Klíčová slova: sociální klima, výchovný ústav, ústavní a ochranná výchova, delikvence mládeže, rizikové chování mladistvých

ABSTRACT

Bachelor thesis is concerned with analysing social climate in detention centre from the point of view of adolescents boys who dwell here, as well as the point of view of pedagogical employees. Theoretical part of the thesis is focuses on the definition of concepts related with issue about risk behavior of juveniles, social climate or school facilities for institutional education and protective care. Practical part of the thesis is concerned with quantitative research which is realized through questionnaire and witch ascertains the evaluation rate of the individual areas of social climate from the point of view of respondents.

Keywords: social climate, detention centre, institutional education and protective care, juvenile delinquency, risk behavior of juveniles

Ráda bych poděkovala vedoucí práce paní PhDr. Haně Včelařové za odborné vedení, cenné rady, vstřícnost a příjemnou spolupráci při zpracovávání bakalářské práce. Poděkování patří také řediteli zařízení a všem respondentům, kteří se zapojili do výzkumu této práce.

„Velké ideály nepotřebují jen křídla, ale též vhodný terén, z něhož by mohly vzlétnout.“

Ernest Hemingway

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ MLADISTVÝCH V SOUVISLOTI SE SOCIÁLNÍM KLIMATEM	13
1.1 DELIKVENCE A KRIMINALITA MLÁDEŽE	13
1.2 FAKTORY VZNIKU RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ.....	14
1.3 FORMY RIZIKOVÝCH AKTIVIT DELIKVENTŮ	16
1.4 ADOLESCENCE	22
2 SOCIÁLNÍ KLIMA	24
2.1 PROSTŘEDÍ A ATMOSFÉRA	24
2.2 KLIMA ŠKOLY A TŘÍDY	26
2.3 ROLE UČITELE A ŽÁKA JAKO SPOLUTVŮRCI TŘÍDNÍHO KLIMATU	29
3 PROBLEMATIKA ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍ PRO VÝKON ÚSTAVNÍ A OCHRANNÉ VÝCHOVY	31
3.1 ROZDĚLENÍ ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍ PRO VÝKON ÚSTAVNÍ A OCHRANNÉ VÝCHOVY	32
3.2 VYMEZENÍ ÚSTAVNÍ A OCHRANNÉ VÝCHOVY	37
3.3 PEDAGOGIČTÍ PRACOVNÍCI VÝCHOVNÉHO ÚSTAVU	38
II PRAKTICKÁ ČÁST	40
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	41
4.1 VÝZKUMNÉ CÍLE	41
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY.....	41
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR A VÝZKUMNÝ PROBLÉM	42
4.4 VÝZKUMNÁ TECHNIKA	43
4.5 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	46
4.6 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	46
4.7 OVĚŘOVÁNÍ HYPOTÉZ	71
5 DISKUSE	74
6 DOPORUČENÍ PRO PRAXI	77
ZÁVĚR	80
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	82
INTERNETOVÉ ZDROJE	86
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	87
SEZNAM GRAFŮ	88

SEZNAM TABULEK.....	89
SEZNAM PŘÍLOH.....	90

ÚVOD

Sociální klima, ve kterém se člověk nachází, má zásadní vliv na rozvoj, chování, psychiku a celkovou pohodu jedince či skupiny. Důraz na vhodné sociální klima by měl být podporován zejména u mladistvých, u kterých je pozorováno rizikové nebo delikventní chování. V odborných textech se autoři často zabývají sociálním klimatem ve třídě či škole, lehce se však opomíjí i další instituce, ve kterých hraje sociální klima také významnou roli. Sociální klima utvářejí a nejlépe jej mohou zhodnotit jejich účastníci, v našem případě to jsou mladiství chlapci a pedagogičtí pracovníci daného výchovného ústavu. Ústavní péči je z mnoha důvodů třeba stále zkvalitňovat, tudíž by se mělo pracovat na zlepšování sociálního klimatu a jeho vnímání rovněž v tomto typu zařízení.

Výběr tématu podpořila jeho aktuálnost, velmi diskutovaná otázka deinstitutionalizace pobytových školských zařízení a souvislost s oborem sociální pedagogiky, která se mimo jiné zabývá vlivem prostředí na vývoj jedince. Téma nás zaujalo rovněž z důvodu realizace odborné praxe v tomto zařízení během 3. ročníku studia, při které jsme získali mnoho cenných informací a poznatků o dané problematice.

A jelikož se sociální klima neutváří jen při vyučování, ale také při mimoškolních aktivitách, rozhodli jsme se zaměřit na vnímání sociálního klimatu jako komplexu výchovného ústavu se střední školou v Moravskoslezském kraji. Dalším důvodem zaměření se na výchovný ústav jako celek, je existence určitého předpokladu, že by mladiství nejevili velký zájem podílet se pouze na hodnocení sociálního klimatu třídy, a to z důvodu častého negativního postoje adolescentů k výuce v těchto typech zařízení. Z tohoto důvodu se snažíme analyzovat sociální klima ve výchovném ústavu jako celku, zajímá nás pohled na dění ve VÚ se školou, což by mohlo chlapce více zaujmout. Bakalářská práce se bude zabývat analýzou sociálního klimatu jak z pohledu chlapců umístěných ve výchovném ústavu, tak pedagogických pracovníků, kteří jsou s nimi dennodenně v kontaktu, a kteří se na utváření sociálního klimatu rovněž podílejí. Cílem bude zároveň zjistit, zda respondenti vykazují podobné či stejné vnímání sociálního klimatu v daných oblastech. Výsledky výzkumu bychom rádi ověřili pomocí hypotéz. Bakalářská práce bude rozdělena na dvě pasáže – praktickou a teoretickou část.

V teoretické části se zaměříme na problematiku ústavní a ochranné výchovy, sociálního klimatu, vhodnosti prostředí a atmosféry či rizikové faktory ovlivňující delikvenci mládeže.

Praktická část má za úkol pomocí kvantitativního šetření analyzovat sociální klima výchovného ústavu. Výzkum je inspirován dotazníky autorky Jany Kašpárkové (Výzkumný nástroj pro evaluaci školního klimatu, 2007). Položky dotazníků jsou poupraveny dle zvoleného tématu, je však zachován totožný význam otázek.

Výsledky analýzy sociálního klimatu poslouží nejen pedagogům a pracovníkům onoho výchovného ústavu, ale podají také zpětnou vazbu ze strany dětí i pracovníků. Práce by mohla posloužit dále jako inspirace k provádění analýzy také v jiných podobných zařízeních, výsledky výzkumů by bylo zajímavé porovnat. Dotazník poslouží jako vhodný podnět pro zamyšlení se samotných mladistvých nad tím, kde se nacházejí, jak se zde cítí, co jim na daném zařízení vyhovuje a co méně. Bakalářská práce by se mohla stát inspirací pro studenty, pedagogické a nepedagogické pracovníky či pro širokou veřejnost.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ MLADISTVÝCH V SOUVISLOTI SE SOCIÁLNÍM KLIMATEM

V první kapitole bakalářské práce se zaměříme na problematiku rizikového chování mladistvých, které je nepřijatelné vůči společenským normám. Nejprve vymežíme pojem delikvence a kriminalita mládeže, následně se zaměříme na faktory vzniku tohoto rizikového chování. Dále uvedeme formy rizikových aktivit delikventů a budeme se zabývat vymezením pojmu adolescence.

1.1 Delikvence a kriminalita mládeže

Na vznik delikvence má vliv mnoho aspektů méně či více závažného rizikového chování. Jedná se především o nepřizpůsobivost či porušování pravidel a norem, které jsou však do jisté míry v období pubescence očekávány. Mezi rizikové chování se řadí například záškoláctví, násilí, vandalismus, kouření cigaret nebo užívání alkoholu či měkkých drog (Krulichová, Podaná a Buriánek, 2015, s. 46-47). Tyto aspekty následně v textu popíšeme.

Pojem delikvence mládeže můžeme vymežit jako jednání jakéhokoli typu, kterým mládež porušuje sociální normy, jež jsou chráněny právními předpisy včetně přestupků (Průcha, Walterová a Mareš, 2001, s. 38). Delikventní chování můžeme tedy obecně charakterizovat jako aktivity, při kterých nejsou dodržovány určité sociální hranice, morální normy či zákony.

„Delikvenci definujeme jako formu společensky zvláště závažného, nepřijatelného chování s protisociálním dopadem. Za delikventa můžeme označit jedince, který se takto vymezeného jednání dopustil či dopouští“ (Blažek, Fischer a Škoda, 2019, s. 13).

Lidské společenství je založeno na respektování určitých pravidel, ať už psaných či nepsaných. Právním a ne právním normám se však nemusí chtít přizpůsobit každý jedinec. Nedodržování určitých pravidel lidského chování může mít za následek mimo jiné úpadek na společenské významnosti (Urban, Dubský a Bajura, 2012, s. 30-32).

Náprava problémového a nezákonného chování u dětí a mládeže v raném věku je pokládáno za velmi důležitý proces, stejně tak jako jejich následná integrace do společnosti (Krulichová, Podaná a Buriánek, 2015, s. 13).

Významnou roli při utváření osobnosti jedince a jeho hodnot hraje rodina, která při selhání či nedostatečném plnění funkce negativně ovlivňuje orientaci v mezilidských vztazích jedince, má vliv na jeho chování a může podporovat agresivitu a nenávisť. Takovýto jedinec

má často pochybnosti o sobě samém, o svých dovednostech či schopnostech a za své činy a chování neumí přijímat zodpovědnost. Jedinec obvykle není schopen čelit dlouhodobému neúspěchu a stresu, má pocity prázdnoty, značné problémy v komunikaci, neumí se orientovat v sociálních situacích a vytváří si vlastní hodnotový systém. Problematický vývoj jedince však není patrný jen u rodin, které mají sklon k alkoholismu, kriminalitě nebo u nepracujících, ale také u těch, kteří svým dětem dívají všechno, aniž by se musely snažit. Významným prvkem je zde například přetrvávající nuda, která se podílí na vzniku patologických projevů jedince. Ke zdravému vývoji osobnosti jedince přispívá kvalita vztahů, láska, důslednost a pocit bezpečí (Jedlička et al., 2004, s. 321-322). Je tedy důležité věnovat se dětem a mladistvým, chválit je a podporovat je.

Za delikvenci můžeme považovat také kriminalitu, a to v užším slova smyslu. Jako kriminalita mládeže je označováno chování nezletilých jedinců, které překračuje určité společenské a právní normy a je ve společenství lidí trestné. Mladiství jedinci, kteří se pohybují ve věkové kategorii 15-18 let jsou dle zákona trestně odpovědní, avšak s určitým omezením (Blažek, Fischer a Škoda, 2019, s. 15). Mladiství jedinci porušující sociální a zákonné normy, bývají označováni za delikventy, nikterak za kriminálníky (Kabiček, et al., 2014, s. 176). Firstová (2014, s. 14) podobně pojednává o kriminalitě jako o společensky nežádoucím jevu, který se vyznačuje porušováním právních norem, či s nimi existuje úzká souvislost.

1.2 Faktory vzniku rizikového chování

Následující text pojednává o rizikových faktorech, které se podílejí na vzniku rizikového a delikventního chování mladistvých. Nesmíme také zapomenout, že dílčí faktory rizikového chování se navzájem propojují a vyskytují se u jedinců současně (Dolejš, 2010, s. 34).

Biologické faktory

Mezi biologické faktory, které mají vliv na rozvoj poruch chování, můžeme zařadit především pohlaví jedince. Muži vykazují obecně vyšší míru poruch chování než ženy, což je dáno zvýšenou agresivitou u mužského pohlaví. Významnou roli hraje rovněž věk jedince, kdy spatřujeme větší problémy s chováním v pubescenci a adolescenci. Dále se jedná o určité vrozené dispozice dané geneticky či získané během vývoje plodu. Zde existuje vyšší pravděpodobnost rozvoje poruchy chování u jedinců, kteří mají sklony k frustraci, impulzivnosti a výbušnosti. Vyšší pravděpodobnost je možná i u jedinců, u kterých došlo

k raným poruchám nebo poškození centrálního nervového systému či jedince se syndromem snížené pozornosti s hyperaktivitou (Blažek, Fischer a Škoda, 2019, s. 17-18).

Adolescentní jedinci mívají proměnlivé emoční reakce a citové prožívání. Jejich tělo a vzhled je pro ně důležitější než kdy před tím, stává se doslova prostředkem k získání určitých rolí mezi vrstevníky (Vágnerová, 2005, s. 344-345).

Psychické faktory

U psychických faktorů hraje významnou roli zejména úroveň mentální schopnosti jedince, tedy vyšší či nižší rozumová schopnost. Ta se může odrazet na řadě neúspěchů v životě jedince, na které reaguje agresivitou, emoční nestabilitou, vzdorováním či dalšími poruchami chování. Častokrát se za poruchami chování skrývá nuda, nedostatek zájmů jedince a neuspokojování základních potřeb. Zásadními potřebami jedince je shledávána především motivace, potřeba jistoty, lásky, bezpečí a také seberealizace (Blažek, Fischer a Škoda, 2019, s. 18-19). Vágnerová (2005, s. 372) zařazuje do psychických potřeb jedince také potřebu být akceptován, která úzce souvisí se sebepojetím adolescenta.

Sociální faktory

Neopomenutelným sociálním faktorem je prostředí, ve kterém se jedinec nachází. Zde je obecně vnímána větší pravděpodobnost rozvoje poruchy chování u jedince, který žije ve větším městě nežli na vesnici. Velké město totiž skýtá větší možnost anonymity, jedinci se zde mnohdy střetávají s vrstevnickými skupinami a tvoří party. V partě se může vyskytnout asociální a asociální chování, delikvence, zneužívání návykových nebo omamných látek. Důležitou roli zde zastává primárně rodina, ve které se mohou taktéž vyskytovat patologické jevy ze strany rodičů, je zde kladen velký důraz na funkci a úplnost rodiny. S problematikou rodiny souvisí také syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (Blažek, Fischer a Škoda, 2019, s. 19-20).

S tvrzením, že na vývoj jedince má významný vliv zejména rodina, souhlasí také Janský (2004, s. 72), podle kterého rodina přispívá při tvorbě a formování vlastních názorů a postojů jedince. Důležitou roli přisuzuje zejména vztahu matky s dítětem, na kterém závisí i další rozvoj dítěte, zejména rozvoj emoční. Nezastupitelnou roli matky při výchově mladistvého spatřuje také Vágnerová (2005, s. 355), která mimo jiné popisuje postavení matky jako vzor ženské role pro syna. Mladistvý má potřebu se matce vzepřít, odmítat její péči a rady. Tato fáze se obvykle po jistém čase stabilizuje. Mnoho studií také dokazuje, že absence mužského

elementu, vzoru a autority při výchově má mnohdy vliv na rozvoj delikventního nebo asociálního chování jedince (Janský, 2004, s. 74).

Vágnerová (2005, s. 371-373) chápe vrstevnickou skupinu jako místo, kde jedinec vyhledává podporu, pochopení a kde může svobodně pracovat na své seberealizaci. Podobně vnímají problematiku vrstevnických skupin také Matoušek a Matoušková (2011, s. 83-34), kteří spatřují problém v dysfunkčnosti rodiny jedince a nezájmu rodičů o dítě. To se za účelem chování někam patřit ubírá právě k vrstevnickým partám, kde se snaží prosadit a zalíbit se. V delikventní partě se však často ubírají k porušování zákona, rovněž tráví čas v herně či na diskotékách. Z důvodu nedostatku finančních prostředků na tyto aktivity se posléze ubírají ke krádežím, ty později přerůstají i v závažnější činy. Tyto aktivity se mnohdy konají z nudy. Vzniklou delikventní skupinu je poté téměř nemožné ovlivnit zvenčí. Urban, Dubský a Bajura (2012, s. 114-115) navíc uvádí, že za příčinou delikvence ve skupině jedinců může stát kromě nudy a nesprávného trávení volného času, také neúplně ztotožnění se se strukturou společnosti, jejími normami a pravidly. Jedlička (2015, s. 41-42) dodává, že na tom, jak mladiství hodnotí sami sebe, rozhoduje jejich postavení a uznání v partě či vrstevnické skupině.

1.3 Formy rizikových aktivit delikventů

V následujícím textu popíšeme formy aktivit, které bývají leckdy součástí rizikového chování delikventů. U dospívajících jedinců můžeme mnohdy pozorovat častou emoční proměnlivost. Jedinci jsou v tomto období více senzitivní, vznětliví a mají problém se sebeovládáním, což je příčinou vzniku konfliktů i rizikového chování jedinců (Vágnerová, 2005, s. 340).

Agrese, agresivita a násilné chování

Kolář (2012, s. 12) pojednává o agresivitě jako o nepřátelském či útočném chování jedince nebo skupiny. Výrazným problémem shledává zvýšenou agresivitu u dětí a mládeže. Agresivita může být směřována rovněž proti sobě samému. Rogge (2018, s. 204) dodává, že sebepoškození je znakem značného vnitřního napětí, pocitů méněcennosti či podřadnosti. Toto chování může vyústit až k depresivním stavům a myšlenkám na sebevraždu.

Agrese se vyznačuje nenávistí či útočným jednáním proti určité osobě nebo ničením objektů (Bělík, Hoferková a Kraus, 2017, s. 8). Násilné chování můžeme označit za formu patologické agrese, objevují se zde destruktivní rysy (Janský, 2004, s. 23).

Fischer a Škoda (2014, s. 51) uvádí dva druhy výskytu agresivity – biologické, se kterými se již jedinec narodí a sociální, které jsou přijímány během života jedince.

Na agresivní projevy jedince má zajisté vliv jak prostředí, tak dědičné dispozice i osobnostní rysy. Agresivní jedinci jsou mnohdy neempatičtí, flegmatictí, většinou postrádají také pocity provinění. Právě v době dospívání se častěji vyskytuje agresivní chování (Slomek, 2010, s. 25). Nezládnutá agrese, agresivita a násilné chování stojí často za příčinou umístění jedinců do speciálních školských zařízení (Janský, 2014, s. 9).

Agresivita je ovlivňována genetickými dispozicemi jedince, významnou roli při jejím vývoji hraje zároveň míra sociálního učení, tedy osvojování sociálních norem, pravidel a jejich akceptace. Agresivita jedince mívá sklon k agresivnímu chování (Janský, 2014, s. 44).

Svoboda podobně (2014, s. 39) popisuje agresi jako projev životní síly. Důležité je agresi usměrňovat tak, aby nebyla stupňovaná a destruktivní. Janský (2014, s. 43-44) líčí agresi v souvislosti s výchovou, jako takové chování, které se účelně podílí na ničení, poškozování či ubližování druhým.

Slomek (2010, s. 9) rozděluje agresi na čtyři fáze. První fáze se projevuje téměř bez povšimnutí, může se objevit zblednutí kůže, sevření zubů či pěstí. Druhou fází provází slovní napadání či urážky. Ve třetí fázi již pozorujeme ničení věcí a předmětů. Poslední fáze se může projevit fyzickým nátlakem i autoagresí. Na vzniku agresivního chování se dle Janského (2014, s. 42) podílejí rozsáhlé komplexy faktorů. Jde například o dědičné dispozice, ale také dispozice vlivu vnějšího okolí. Projevy násilného chování dále Janský (2014, s. 44) charakterizuje jako určité jednání jedince destruktivního rázu. Jde především o cílené ničení a poškozování. Mezi násilné chování se řadí především fyzická forma agrese. Za důležité se považuje zejména prevence vzniku poruchy chování. Zejména u adolescentních chlapců se setkáváme s nárůstem agresivity a jejího stupňování.

Záškoláctví

Bakošová (2008, s. 142) obecně popisuje záškoláctví jako záměrné vyhýbaní se povinností a výuce s častými neomluvenými absencemi. Žák se může však rovněž bát do školy docházet z důvodu šikany či zesměšňování ze strany spolužáků. Může taktéž procházet složitou životní situací nebo zanedbáváním. Nicméně mnohdy do školy žáci nedocházejí z důvodu, že je škola nebaví a necítí se v ní dobře. Bakošová (2008, s. 144-145) dále rozeznává dva typy záškoláctví. Prvním typem jsou vnější důvody záškoláctví, kam se řadí nižší sociální a

kulturní společenská úroveň nebo rodinné prostředí. Druhým typem jsou vnitřní důvody záškoláctví, kam patří poruchy chování nebo agresivita jedince.

Kromě již výše zmíněných typů záškoláctví Kraus a Hroncová (2010, s. 295-296) uvádí, že je záškoláctví obecně pozorováno u určitých skupin žáků. Například uvádí, že k záškoláctví mají větší sklon děti a mladiství s rizikovým a agresivním chováním. Dále jsou to děti, které vyrůstají v sociálně nevyhovujících podmínkách a v nevhodném prostředí. Záškoláctví však děti mohou realizovat s vidinou zviditelnění se a získání popularity u vrstevníků. Slomek (2010, s. 22) taktéž popisuje, že záškoláctví se může prolínat s krádežemi, lhaním či podváděním. Záškolák se školní docházce vyhýbá záměrně, ať už ve skupině, či taktéž samostatně.

Krádeže

Slomek (2010, s. 23) pokládá za krádeže záměrné jednání, které může být předem promyšlené a dlouhodobě naplánované nebo naopak pouze příležitostné. Obecně je známo, že čím nižší je věková kategorie jedince, který krade, tím závažnější je to problém. Jedinec může krást samostatně či v partě. Podobně je tomu i při krádežích pro sebe, kdy jedinec nejspíše touží po něčem, co nemá. V případě, že jedinec krade pro někoho jiného, nejspíše nebude mít vhodně osvojeny sociální dovednosti nebo se bude chtít pomocí krádeže prosadit v sociální skupině. Macek (2003, s. 111) k tomu dodává, že již v polovině devadesátých let se zvýšily počty násilných trestných činů, které byly rasově motivovány. Za nejčastěji páchané rizikové chování byly shledávány krádeže, a to zejména krádeže majetku, ale i návykových látek. Krádeže byly provozovány povětšinou skupinově. Problematiku doplňují také Kraus a Hroncová (2010, s. 297) kteří popisují, že krádeže mohou děti a mladiství vykonávat také z důvodu dosažení popularity a oblíbenosti u vrstevníků, kteří by je díky tomuto činu mohli lépe akceptovat.

Šikana

Pojetí šikany lze charakterizovat jako záměrné obtěžování či týrání, pronásledování a jiné ubližování, které má vyústit v převahu nad jedincem či skupinou (Bělík, Hoferková a Kraus, 2017, s. 88). Čapek (2014, s. 81) podobně charakterizuje šikanu jako záměrné ubližování, které se děje povětšinou zejména ve skupině, kdy jsou narušeny vzájemné vztahy v určitém

uskupení lidí. Příčinou šikany může být buď znuďenost útočníků, napětí v kolektivu nebo sklony k agresivnímu chování.

Kolář (2005, s. 32) uvádí, že šikana je vyznačována zejména převahou agresora nad obětí. Šikanu rozděluje do tří hlavních oblastí:

- šikanování přímé a nepřímé – trýznění a ubližování oběti nebo ničení věcí oběti
- šikanování verbální a fyzické – slovní nadávky či fyzické napadání
- šikanování pasivní a aktivní – pomlouvání oběti nebo jeho přímé zesměšňování

Šikana bývá často podporována negativním vlivem školního klimatu na žáky. Důležitá je především prevence tohoto negativního jevu. Šikana bývá dlouhodobým jevem, který při neřešení dané situace může gradovat. Na školách by se proto mělo s žáky o šikaně otevřeně hovořit (Rogge, 2018, s. 216-217). Bakošová (2008, s. 148) dodává, že šikana může vyústit v nízké sebehodnocení jedince, absencím nebo dokonce k sebevražedným myšlenkám jedince. Rollnick, Kaplan a Rutschman (2017, s. 134-135) také upozorňuje na to, že je nezbytné, aby si pedagogičtí pracovníci aktivně všímali náznaků šikany mezi žáky. Mohli by tak předejít dlouhodobému charakteru šikanování a šikaně zamezit. Je také důležité pracovat na přátelských vztazích mezi žáky i pracovníky.

Vandalismus a útěky

Blažek, Fischer a Škoda (2019, s. 55) předpokládají, že vandalismus je agresivní jev, při kterém dochází k logicky nevysvětlitelnému ničení veřejného a soukromého majetku.

Pro mnohé adolescenty je vandalismus prostředkem pro odreagování, dosažení určitého sociálního postavení ve skupině vrstevníků. Jde o individuální nebo skupinové záměrné násilí (Bělík, Hoferková a Kraus, 2017, s. 93).

Slomek (2010, s. 22) rozděluje útěky na reaktivní či impulzivní, které vznikají na základě určitého podnětu. Může jít např. o reakci dítěte na vysvědčení, tyto útěky bývají realizovány jednorázově. Následně uvádí útěky plánované a připravované, ty bývají již promyšlené a realizované za konkrétním záměrem. Dalšími jsou útěky opakované, které se vyskytují z důvodu dlouhodobě neřešených problémů jedinců. Jako poslední uvádí útěky chorobné, které mohou být projevem nějakého onemocnění.

Hazardní aktivity

Patologické hráčství čili gamblerství se v dnešní době vyznačuje především častým a opakovaným hraním na výherních automatech, návštěvou kasin nebo dokonce sázením na sportovní zápasy. Tyto aktivity jedinci provozují tak často, že dochází k újmě v oblasti sociální, rodinné, ale i pracovní. Hazardní aktivity jsou natolik návykové, že je můžeme označit za stejně nebezpečné jako braní drog či alkoholismus. Rozvoj fyzické závislosti je podobný jako u zmiňovaných návykových látek (Urban, Dubský a Bajura, 2012, s. 168-169).

Podobně vnímají problematiku hazardních aktivit rovněž Kraus a Hroncová (2010, s. 153-154), kteří uvádí jako podstatným problémem hráčství možné vzniklé poruchy osobnosti. Podle autorů za rozvoj hazardních aktivit mohou jednak biologické predispozice, jedinci tak mají k patologické aktivitě určitý předpoklad. Dále mohou mít vliv také sociální faktory, které umožňují jedincům snadný přístup k těmto aktivitám a faktory psychologické, zde hrají roli zejména poruchy osobnost jedince. Urban, Dubský a Bajura (2012, s. 213) upozorňují, že závislost na chorobném hráčství se bohužel velmi rychle rozvíjí zejména u dětí a mladistvých. Je tedy potřebné dbát na prevenci a předcházet závislosti u tohoto druhu aktivit.

Hazardní hráčství se rozděluje na tři části, přičemž první etapu nazýváme etapou výhry, kdy je jedinec opojen výhrami a tyto aktivity začíná vykonávat opakovaně. Druhou etapou je prohra, jedinec je již plně do hry zanícen, stále o ní rozmýšlí. V této části se již hráč začíná zanedbávat své povinnosti, objevuje se také zatajování hráčství. Část třetí se nazývá zoufalstvím, jedinec již nejeví zájem o rodinu a své známé, je hrou naprosto pohlcen. Objevují se u něj depresivní stavy, lítost nebo dokonce sebevražedné myšlenky (Urban, Dubský a Bajura, 2012, s. 174-175).

Užívání návykových látek

V současné době existuje poměrně vysoká společenská akceptace alkoholu. Dostupnost alkoholických nápojů představuje značné riziko zejména pro děti a mladistvé. Při dlouhodobém či pravidelném popíjení alkoholu vzniká závislost s mnohými závažnými následky.

Mezi hojně vyhledávané a u nás nejčastěji užívané psychoaktivní látky patří alkohol. Jeho nadměrné konzumování je pokládáno za zevní symptom psychického nebo sociálního stavu, důvodem bývá pocit úniku z reality a oproštění se od pocitu bezvýznamnosti, úzkosti či depresivních stavů jedince (Urban, Dubský a Bajura, 2012, s. 131). Podle Roggese (2018, s.

206) mladiství ani neznají rizika spojená s pitím alkoholu, které zejména pro mladistvé mohou mít fatální následky. Je důležité, aby mladiství byli dostatečně informovaní o možných zdravotních i sociálních problémech způsobených pitím alkoholu.

Člověk závislý na alkoholu vykazuje obtížná psychická postižení jako například duševní poruchy, dále také sociální a ekonomické problémy (Dolejš, 2010, s. 40). To potvrzuje také mínění, že nadměrné nebo pravidelné pití alkoholu bývá jak individuálním, tak i společenským problémem (Urban, Dubský a Bajura, 2012, s. 132). Pití alkoholu proto úzce souvisí s rizikovým a delikventním chováním mladistvých a jeho rozvojem.

Důležitou je shledávána včasná prevence alkoholismu, která by pro dosažení kýženého efektu měla být optimálně dlouhodobého charakteru. Záměrem je snížit zájem o návykové látky. Prevence by měla být zaměřena zejména na děti a mládež, která s alkoholem začíná již ve velmi nízkém věku. Vzorem pubescentů a adolescentů bývá především rodina, vrstevnická skupina, škola či zájmové organizace, v oblasti prevence hrají rovněž významnou roli (Urban, Dubský a Bajura, 2012, s. 145-147).

V souvislosti s problematikou alkoholismu je důležité zmínit rovněž tabakismus, při kterém vzniká závislost na nikotinu. Kraus a Hroncová (2010, s. 79) připomínají, že kouření je shledáváno závažným zejména u dětí a mladistvých, jelikož má velmi negativní vliv na jejich zdraví. Uvádí také, že uživatelé, kteří s kouřením začínají, zejména tedy děti a mladiství, se mohou velmi lehce nikotinem otrávit.

Při prevenci závislostí je vhodné zmínit Karla Nešpora, který působil jako koordinátor Evropského akčního plánu o alkoholu. Nešpor (2018, s. 73-74) uvádí, že u dětí a mladistvých se závislosti na návykových látkách vyvíjejí mnohem rychleji, než je tomu u dospělých jedinců. U dětí a mladistvých hrozí rovněž větší nebezpečí otrav návykovými látkami, především otravy alkoholem, vzhledem k nižší snášenlivosti a vyšší míře sociální tolerance.

Kromě alkoholu je za drogu považována také chemická látka, přičemž při pravidelném užívání se drogová závislost vyvíjí rapidně rychle zejména u mladistvých, dále zanechává velice vážné psychické, sociální i somatické potíže nebo může skončit dokonce smrtí (Průcha, Walterová a Mareš, 2001, s. 50). S tímto tvrzením souhlasí také Slomek (2010, s. 24) který jako příčinu užívání drog udává pocity podřadnosti, osamělost, ale i zvědavost. Častým důvodem k experimentování s drogami bývá nesmyslné trávení volného času mladistvých. Podle Vágnerové (2014, s. 498) se stávají závislými na drogách zejména mladiství, ti hojně užívají především marihuanu či extázi. Uživatelé drog jsou převážně

jedinci od 15 do 35 let věku. Rogge (2018, s. 196-197) dále uvádí, že hlavním determinantem při užívání drog se stává nedostatečná sebeúcta jedince, frustrace či krize. Užíváním drog si jedinci často kompenzují špatné či chybějící vztahy ve svém životě.

1.4 Adolescence

Jelikož se v naší práci zabýváme mladistvými jedinci, je nezbytné vymezit také období adolescence. Vágnerová (2005, s. 321) popisuje adolescenci jako stav, při kterém se v mnoha oblastech proměňuje osobnost jedince. Tyto změny bývají závislé na biologických, sociálních a psychických činitelích. Dospívání zařazuje do věkové kategorie od 10 až do 20 let života jedince. Pro adolescentního jedince je důležitá sociální role, kterou zastává i formování své osobnosti. Podobně adolescenci vnímá rovněž Thorová (2015, s. 431-433), která uvádí, že člověk má větší dispozice k rizikovému chování a rozvoji patologických jevů právě v období adolescence. Rovněž Zelina (2016, s. 28) přibližuje období adolescence jako dobu vhodnou pro učení a přípravu jedince na budoucí zaměstnání či studium. V této fázi života je totiž zřejmá vyšší míra schopnosti soustředit se a tvořit.

Adolescenci rozdělujeme na tři části:

Raná adolescence

Tuto fázi můžeme také označovat jako pubescenci, věkové rozmezí je zde stanoveno zhruba od 11 do 15 let života jedince. V tomto období u jedince dochází k výrazným změnám, jedinec tělesně dospívá. Dbá zvýšené pozornosti o svůj vzhled a zevnějšek, prohlubuje se jeho emoční prožívání a dochází také ke změně jeho smýšlení. Velký důraz klade také na své vrstevníky, ke kterým inklinuje, naopak se v tomto období častěji separuje od rodičů. Velkou událostí je ukončení povinné školní docházky, které skýtá možnosti a volby, jakou cestou se jedinec vydá dál. Pro jedince je to mnohdy však zátěžová situace, kdy potřebuje zejména podporu a jistotu, že vše dobře zvládne (Vágnerová, 2005, s. 323-324). Podle Macka (2003, s. 10) je však raná adolescence započata okolo 10. nebo 11. roku a je ukončena zhruba ve 13. roku věku dítěte. Rogge (2018, s. 40-42) dodává, že u dívek začínají fyzické změny a dospívání zhruba o dva roky dříve, než je tomu u chlapců.

Helus (2004, s. 210-213) pojednává o rozvojových úkolech, které by měl pubescent zvládnout. V prvé řadě by měl pubescentní jedinec přijmout své tělo a jeho postupné tělesné proměny. Měl by akceptovat sebe i opačné pohlaví. Jeho úkolem by mělo být také plánování jeho blízké a vzdálené budoucnosti, promyšlení jeho cílů a životních snů. Důležité také je,

aby pubescent nezapomínal, na to, kde má zázemí, které mu zaručí bezpečí, pomoc a porozumění.

Pozdní adolescence

Toto období se odehrává zhruba od 15. do 20. roka života jedince. Období značí pohlavní dozrání jedince, s čím souvisí i navazování vztahů a partnerství. Velký důraz je rovněž kladen na vrstevnické skupiny. V této fázi života se již adolescenti připravují být ekonomicky nezávislí, připraveni na povolání. Jedinci se snaží rozhodovat sami za sebe. Mezníkem se stává 18. rok, kdy adolescenti dovršují dospělosti. Mnozí jedinci si však ještě nejsou zcela jisti sami sebou či toho, čeho chtějí v budoucnu docílit. Každý jedinec je individuální, s čím souvisí také tempo jeho vývoje. Z těchto důvodů je nezbytné poskytnout dostatek času a porozumění, aby se neocitli ve velkém napětí (Vágnerová, 2005, s. 324-325). Na rozdíl od toho, Macek (2003, s. 9) vytyčuje období pozdní adolescence na 17. až 20. rok života či dokonce daleko více let.

Helus (2004, s. 209) uvádí, že: *„adolescent je jedinec, který prošel pubescencí, ale musí zvládnout úkol, naučit se být dospělým co do zkušeností, odpovědnosti, sociálního postavení, osobnostní svébytnosti“*.

2 SOCIÁLNÍ KLIMA

Na utváření sociálního klimatu v zařízení má vliv prostředí, ve kterém se člověk nachází, atmosféra i mezilidské vztahy. V následujícím textu se pokusíme tyto pojmy vymezit. Následně se zaměříme rovněž na vymezení klimatu školy a třídy a jeho spolutvůrců, tedy žáka a učitele. Dle Čapka (2010, s. 16) je sociální klima dlouhodobý stav, který ovlivňují aktéři, kteří jej utvářejí. Na sociální klima školského zařízení působí také sociální klima školy, třídy a učitelského seskupení.

2.1 Prostředí a atmosféra

Považujeme za nezbytné zajímat se o prostředí a atmosféru ve které vyrůstají především děti a mladiství. Sociální prostředí se totiž významně podílí na formování osobnosti jedinců. Prostředí, ve kterém se jedinec pohybuje může mít na jedince pozitivní vliv, může jedinci napomáhat a podporovat jej v jeho jednání a chování, stejně tak však může mít na jedince i negativní vliv.

Kraus a Poláčková (2001, s. 102) vnímají prostředí ze dvou hledisek. Jednou stránkou prostředí jsou materiální aspekty, vybavenost a velikost prostoru. Další stránkou jsou sociální vztahy a chování lidí. Tyto aspekty bývají navzájem propojeny. Podobně tuto problematiku vnímá také Kolář (2012, s. 129), který uvádí, že sociální prostředí má zásadní vliv na každého člověka, tvoří soubor vztahů a interakcí mezi lidmi.

Prostředí, ve kterém se dítě vyvíjí má na jedince a jeho chování velký vliv. Řadí se zde vzájemné působení činitelů prostředí, tj. například interakce lidí, i podněty, na které by měl jedinec aktivně reagovat. Tímto poznáváním nových stimulů se jedinec učí, čímž získává určitou zkušenost (Vágnerová, 2005, s. 16). Důležitost vlivu prostředí a výchovy na osobnost jedince podobně popisuje také Bendl (2015, s. 83), který připomíná, že těmito aspekty se zabývá zejména obor sociální pedagogiky. Za důležité považuje zaměřit se a vhodně formovat prostředí, ve kterém se jedinec pohybuje. Prostředí může mít vliv rovněž na školní výkon jedince.

Čapek (2010, s. 91) dodává, že prostředí, ve kterém se jedinec nachází výrazně ovlivňuje sociální klima a má vliv i na jeho vývoj. Z toho důvodu by se mělo právě na prostředí klást velký důraz, mělo by být pro děti příjemné a harmonické. Jedlička, Kořa a Slavík (2018, s. 253) také dodávají, že negativní klima může mít neblahý vliv na rozvoj kázeňských přestupků dětí či jejich nezáměr o učení. Kašpárková (2007, s. 16-17) vhodně popisuje, že

prostředí tvoří určité objekty, vliv mají ale rovněž i jeho spolutvůrci. Prostředí má zásadní vliv na rozvoj jedince a může ovlivňovat jeho postoje, názory a chování

TYPY PROSTŘEDÍ

Čapek (2010, s. 16) uvádí, že do prostředí jsou zahrnovány mimo jiné:

- Architektonické vlastnosti – zahrnuje vybavenost, prostornost, aktuální stav, rozměr, rozvrhnutí, barevnost stěn i estetičnost a útulnost prostor nebo umístění nábytku
- Ergonomické vlastnosti – obsahuje vhodnost rozmístění nábytku a dalších potřebných pomůcek pro výuku i odpočinek dětí, pohodlnost židlí a organizovanost pracovních míst
- Hygienické vlastnosti – vyjadřují stav hygienické úrovně zařízení, pravidelnost větrání, vlhkosti ovzduší, dostatečnost denního i umělého světla i vyhřívání budovy
- Zvukové vlastnosti – vypovídají o míře hluku i šumu, rozložení zvuku v místnostech

Vágnerová (2005, s. 16) rozděluje dále prostředí na:

Fyzické prostředí

Fyzické prostředí je významné zejména pro rozvoj kognitivních funkcí jedince. Důležitá je především ustálenost, skladba a předpokládatelné prostředí ve kterém jedinec pobývá. Za podstatné se shledává zvláště význam rodinného prostředí pro děti (Vágnerová, 2005, s. 16).

Důležitou roli hraje vybavenost a vhodnost prostředí ve kterém se dítě či mladistvý vyvíjí. Takové prostředí by mělo být ideálně podnětné, kreativní, útulné a dostatečně velké. Prostředí by mělo být také vhodně vybaveno potřebami, které dítě potřebuje např. ke studiu nebo rozvoji svých zájmů a koníčků. Jedinec by se v takovém prostředí měl cítit dobře a bezpečně.

Sociokulturní prostředí

Podle Vágnerové (2005, s. 17) se sociokulturní prostředí podílí na vývoji způsobilosti vést verbální komunikaci a přizpůsobovat se pravidlům a zvyklostem společnosti. Lze říci, že dochází k socializaci jedince. U dětí dochází k sociálnímu učení formou imitace jednání druhých, taktéž se děje prostřednictvím odměn a trestů. Pojem socializace vysvětluje Zelina

(2016, s. 124) jako schopnost zapojit se do společnosti, která obsahuje určité normy, hodnoty a zvyklosti.

Za socializační faktor můžeme považovat jednak společnost, která má specifickou řeč, normy, zvyklosti či náboženství. Dále se sem řadí sociální vrstva a její specifická pravidla a zákonitosti, které musí daný jedinec respektovat. Kromě toho zde patří i náležitost k určité sociální skupině, a to zejména rodině jakožto nejdůležitějšímu sociálnímu uskupení, ale také skupině vrstevnické (Vágnerová, 2005, s. 20).

Atmosféra se podle Čapka (2010, s. 16) vyznačuje značnou proměnlivostí a nestálostí jejího trvání, který může přetrvávat v délce minut či několika hodin. Podobně vnímá charakteristiky atmosféry také Mareš (2013, s. 590) který popisuje, že atmosféra se mění vždy v závislosti na situaci v daném zařízení a může se velmi rychle měnit.

2.2 Klima školy a třídy

Jelikož se v praktické části budeme zabývat mimo jiné klimatem školy, je vhodné si tuto problematiku přiblížit. Například Mareš (in Ježek, 2003, s. 90) uvádí, že pojetí klima se dříve používalo pouze v souvislosti s meteorologií, kdy označovalo dlouhodobě trvající stav počasí. Později se však toto označení ujalo i v humanistických vědách, s tím, že zpočátku bylo vykládáno spíše metaforicky. Dnes je sociální klima již běžnou součástí teoretických i empirických částí prací a výzkumů. Kolář (2012, s. 62) definuje klima školy jako soubor mezilidských vztahů učitelů, žáků, ale i dalších zaměstnanců školy. Důležité je také vedení vyučovací hodiny, pravidel a norem ve škole.

Ve škole si studenti osvojují dovednosti, formují své názory na život i sociální postavení. Pro mladistvé sociálně dezorientované a deprivované jedince jsou tyto poznatky velice důležité. Takoví jedinci bývají nezdědka impulzivní či dokonce agresivní, rovněž nepřijímají zodpovědnost za své činy. Není tedy divu, že jsou pedagogové často jedinou nadějí pro nezletilé jedince. Mohou jim pomoci nasměrovat je na správnou cestu životem, vážit si sebe samých, mohou je též podpořit a motivovat. (Jedlička et al., 2004, s. 324). Škola výrazně působí na sebehodnocení a sebeúctu jedince. Dítě zde získává nové role a poznatky, tvoří nové sociální vazby. Podstatným se stává také vztah žáka s učitelem, který žákovi pomáhá přizpůsobit se školnímu režimu a řádu (Vágnerová, 2005, s. 284). Čapek (2010, s. 13) podobně definuje třídní klima jako soubor vnímání a posuzování emocí, vztahů, spolupráce či prostředí, které působí na každého aktéra. Klima třídy či školy mohou adekvátně zhodnotit právě jeho aktéři. Klima třídy vystihuje rozsah spokojenosti aktérů ve třídě, za aktéry jsou

považování především žáci a pedagogičtí pracovníci. Podobný názor potvrzuje také Grecmanová (2008, s. 9), která popisuje sociální klima jako dlouhodobý stav na rozdíl od atmosféry, která je krátkodobá, proměnlivá a situačně podmíněná.

Klima třídy a školy není možné pokládat za náhodné, je třeba jej utvářet a pracovat na něm. K měření klimatu je nezbytné, abychom znali, z čeho sestává (Čapek, 2010, s. 93). Klima třídy se rovněž primárně orientuje na vnímání a prožívání žáků třídy. Na sociální klima třídy a školy mají významný vliv vztahy žáků mezi sebou. Pro pedagoga je tedy podstatné znát interakce mezi jednotlivými žáky, na které by se mohl zaměřit a pokusit se je zlepšit. Tyto zjištění může vhodně zjistit pomocí sociometrie, brainstormingu či rozhovoru (Čapek, 2010, s. 80-81). Kantorová (2015, s. 44) poukazuje také na důležitost materiálního vybavení prostředí školy, které bývá leckdy podceňováno. Významné jsou barvy učeben, jejich vybavenost a koncepce umístění nábytku, to vše působí na žáka i učitele.

Mareš (in Ježek, 2003, s. 94) dodává, že klima školy má značný vliv na celkové hodnocení činnosti zařízení, vystižení rysů aktérů podílejících se na sociálním klimatu i hodnotu výsledů práce daného zařízení. Mareš (in Ježek, 2003, s. 91) dále uvádí, že při sledování školního klimatu je zapotřebí se orientovat především na vztahy žáků se spolužáky a s učiteli, vztahy mezi jednotlivými třídami a ročníky, spolupráci pedagogických pracovníků, vztahu a spolupráci s vedením školy, ale také prostředí, ve kterém se tito aktéři pravidelně střetávají. Do klimatu školy se však mohou řadit i další pracovníci, kteří ve škole působí, jako třeba administrativní pracovníci.

Prioritou vedení školy by měla být především spokojenost žáků a pedagogických pracovníků, tato skutečnost by se měla pravidelně ověřovat pomocí zjišťování a měření sociálního klimatu v zařízení (Čapek, 2010, s. 159). Dewitt (2018, s. 46) dodává, že pokud se žáci necítí být ve škole dostatečně důležitými a angažovanými, může se stát, že u nich dojde k rozvoji problémového chování nebo nezájmu o školu.

Petlák (2006, s. 31-32) je toho názoru, že mezi znaky pozitivního klimatu patří pedagogicko-didaktické východisko, do kterého můžeme zařadit spokojenost žáků s vyučováním a hodnocením, formou vyučování nebo spolupráci aktérů sociálního klimatu. Druhým aspektem je organizační východisko, zde se řadí míra a kvalita vedení, spolupráce s rodiči žáků, organizace volnočasových aktivit a školních soutěží pro děti. Čapek (2010, s. 81) považuje za důležité soustředit se také na participaci neboli aktivní účast a zapojení žáků do

dění ve škole či třídě, která rovněž působí na sociální klima zařízení. Podle toho by se žáci mohli zapojovat do utváření pravidel ve škole, obsahu výuky apod.

Třídní a školní klima ovlivňují rovněž odměny a tresty, které zadává žákům učitel. Odměna a trest může jedince značně motivovat a podpořit jeho snahu o zlepšení výsledku. Odměny mohou u jedince vzbudit zájem o další pochvalu a snahu o kladné ohodnocení. Tresty mají právě opačný význam, měly by jedinci ukázat, aby se jeho chování zlepšilo (Čapek, 2010, s. 75-76). Klima ovlivňuje také sociální komunikace, na jejím základě se učitel snaží s žáky navázat pozitivní vztah, být přátelský a ochotný. Rovněž jde o podporu a motivaci žáků k tomu, aby se nebáli samostatně vyjadřovat své názory a postoje ve třídě. Vhodná komunikace pro tvoření pozitivního sociálního klimatu třídy by měla být přívětivá, otevřená, pravdivá i poutavá, neměla by naopak být pesimistická, urážející nebo zstrašující (Čapek, 2010, s. 51-53). Petlák (2006, s. 36) dodává, že důležitým aspektem, který ovlivňuje sociální klima je také míra bezpečnosti školy a třídy.

Dalším důležitým faktorem, který má vliv na utváření klimatu třídy a školy je vnímání hodnocení žáků. Pro jedince, kteří opakovaně nedosahují lepších známek je mnohdy hodnocení velmi obávaným aspektem, který může mít vliv i na celkové klima ve třídě. Učitelé se při hodnocení žáků snaží být spravedliví, měli by však spíše motivovat, podpořit a uznat snahu všech žáků ve třídě, jelikož má každý žák pro učení jiné předpoklady. Také není příliš žádoucí, aby učitel sděloval známky a srovnávání hodnocení žáků celé třídě. Mohly by tím vznikat posměšky a mohlo by být narušeno suportivní klima třídy (Čapek, 2010, s. 57-59).

Ve školní třídě by mělo ideálně vládnout klidné a přívětivé prostředí. Pro takové prostředí je zapotřebí třídu vybavit určitou výzdobou, která žákovi nepatrně předkládá učivo, a to jak ve třídách nižších, tak i vyšších ročníků. Dále by zde měly být umístěny výtvary žáků, obrázky z výletů a sportovních utkání nebo aktuální svátky či typické znaky aktuálního ročního období. Prostředí třídy by mělo být současně také vzdělávací a hodnotové. Vzdělávací interaktivnost je podporována například vyvěšením pravidel a norem, které třída projednala a které je nutno dodržovat. Hodnotová interaktivnost je pak zaopatrěna péčí a dbáním o prostředí třídy, opatrnou manipulací s předměty ve třídě a nábytkem. Lze tedy říci, že se jedná o chránění třídního prostředí (Čapek, 2010, s. 92). Petlák (2006, s. 18-19) dále popisuje typy školního klimatu, a to podle zaměření školy, cílů a pracovních úloh školy, vztahů učitelů a žáků či podle procesu vedení školy. Zdůrazňuje však, že existuje další řada činitelů, které mohou mít vliv na školní klima.

Prvním nejdůležitějším socializačním faktorem pro jedince je rodina. Hned po něm však následuje škola, jakožto zařízení, ve kterém se jedinec velmi často vyskytuje a které jej formuje (Macek, 2003, s. 95). Ve školských zařízeních dochází nejen k rozvíjení schopností, dovedností a vědomostí, ale rovněž k rozvoji osobnosti jedince (Vágnerová, 2005, s. 20). To potvrzuje také Čapek (2010, s. 133), který školu popisuje jako společenskou organizaci, ve které dochází k předávání určitých informací a poznatků žákům jistých věkových kategorií. Zároveň se zde formuje osobnost žáka, prohlubují se jeho dovednosti a schopnosti. Důležitým aspektem školy je vliv na socializaci jedince. Zelina (2016, s. 34) rovněž dodává, že škola soustavně připravuje žáka na jeho budoucí profesi. O školní vyučování nemají mladiství jedinci obvykle valný zájem, pravidla považují za nevyhnutelnou nutnost, která se musí dodržovat. Kladně však hodnotí učitelovu snahu se dětem přiblížit, být jim nápomocen a chápat jejich potřeby (Vágnerová, 2005, s. 369).

Vágnerová (2005, s. 370) dále srovnává vztah mladistvého jedince ke škole se vztahem k celistvé společnosti. V obou případech vidí jedinec nutnost dodržování určitých pravidel a norem, standardů či postojů. Uvádí také, že „*škola rozvíjí především takové schopnosti, které společnost považuje za důležité, to je jejím hlavním úkolem*“. Podle Macka (2003, s. 79) může mít škola vliv na rozvoj rizikového chování mladistvých, rozvoj šikany i agrese. Vágnerová (2005, s. 370) dále shledává možnou rozdílnost mezi uční odborného učiliště a studenty středních škol. Uční na rozdíl od studentů vykazují větší nezáměr o učení, respektování norem a předpisů. Uční mají leckdy také nižší motivaci dosáhnout významného sociálního postavení a vhodného odbornému vzdělání.

2.3 Role učitele a žáka jako spolutvůrci třídního klimatu

Učitel je považován za velmi důležitého aktéra, který ovlivňuje a utváří sociální klima ve třídě či škole. Jeho úkol je zásadní, jelikož směřuje, motivuje a podporuje žáky k tvoření pozitivního klimatu ve třídě. Učitel je pro žáka rovněž důležitým sociálním vzorem, ideálně by měl být přátelský, nestranný, empatický, vstřícný a nápomocný. Obzvláště třídní učitel má vliv na duševní, sociální a fyzický rozvoj žáků. Spolupráci učitele s ostatními pedagogickými pracovníky a vedením školy je kladen taktéž významný důraz, jelikož má také vliv na sociální klima školy (Čapek, 2010, s. 17-18). Firstová (2014, s. 96) zdůrazňuje důležitost role učitele jako vhodného sociálního vzoru, zejména u žáků, kteří vyrůstají v disfunkční rodině. Podle Petláka (2006, s. 13) má pro žáky významnou roli učitel, který přijímá pozitivní, ale i problémové žáky a jejich odlišnosti. Tímto učitel rovněž přispívá

k optimálnímu klimatu třídy či školy. Zelina (2016, s. 27) dodává, že učitel má zásadní vliv na utváření pozitivního klimatu třídy a školy, proto je nezbytné, aby poznal potřeby, schopnosti a zájmy žáků a dbal na osobnostní rozvoj každého jedince.

Učitel by měl žáky podpořit, připomínat jim, co se všechno již naučili a co znají namísto toho, aby pouze podotýkal, co stále neumí a nezvládají (Bréda et al., 2017, s. 21). Šedřová, Švaříček a Šalamounová (2012, s. 217) shledávají učitele jako významného školního aktéra, který by měl být schopný s žáky aktivně komunikovat a přimět je ke spolupráci a vzájemné komunikaci. Za ideální shledávají angažovanost žáků do výuky, která se prolíná s pozorným nasloucháním výkladu učitele.

V období adolescence bývají jedinci mnohdy kritičtější vůči škole, učitele však již považují za osobu, která jim může pomoci, poradit a podpořit i při řešení osobních problémů. V tomto období kladou jedinci důraz na hlubší vztahy a hledání eventuálního životního partnera (Čapek, 2010, s. 23). Z těchto důvodů by se měl učitel zaměřovat na budování přátelských vztahů.

Eichhorn (2019, s. 55) uvádí, že největší efekt na dodržování pravidel ve třídě mají obzvláště ti učitelé, kteří mají s žáky kladný vztah, rozvíjí kladný postoj k pravidlům a normám, které je třeba ve škole dodržovat. Zelina (2016, s. 28) konstatuje, že žáci často kladně hodnotí schopnost učitele vytvářet pozitivní klima ve třídě a škole. Zelina (2016, s. 104) dodává, že u žáků by měla být podporována zejména radost z učení, z úspěchu, ze spolupráce a podobně. Naopak by měly být snižovány pocity nudy, nezdaru či přílišného tlaku a stresu.

3 PROBLEMATIKA ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍ PRO VÝKON ÚSTAVNÍ A OCHRANNÉ VÝCHOVY

Nedílnou a zcela zásadní podstatnou roli při výchově jedince hraje v první řadě rodina. Důležité jsou především rodinné vztahy, vzory a celkové působení rodiny na nezletilého jedince. Rodina však může mít také negativní dopad na dítě. Dítě může být rovněž zanedbáváno, zneužíváno či dokonce týráno. Ústavní výchova dítě či mladistvého jedince ochraňuje před patologickými jevy rodiny a rozvojem rizikového chování jedince (Janský, 2014, s. 114).

Školská zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy jsou primárně určena dětem od 3 do 18 let, popřípadě do 19 nebo 26 let věku. Do zařízení se jedinci umísťují na základě rozhodnutí soudu (Janský, 2014, s. 115-116). Zařízení jsou dle současné legislativy zřizována Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

Záměrem školských výchovných zařízení je pomoc, ochrana a hájení zájmů dítěte. Samozřejmostí je zabezpečení vhodných a bezpečných podmínek pro vývoj dítěte. Za důležité je považována také podpora a rozvoj vyhovujícího sociálního klimatu v zařízeních, i prevence rizikových jevů (Janský, 2014, s. 117). Vávrová, Hrbáčková a Hladík (2015, s. 26) dodávají, že institucionální péče může mít na dítě negativní vliv z důvodu nenaplnění potřeb jistoty a bezpečí, které jsou důležité zejména ve vztahu dítěte a matky. Tato skutečnost může vést k narušení osobnostního vývoje či deprivaci dítěte.

Janský (2014, s. 119) uvádí, že „z ústavní výchovy by děti měly odcházet připravené relativně samostatně zvládnout běžné nároky praktického života (komunikace s úřady, samostatné hospodaření s penězi apod.)“.

Pacnerová (2015, s. 10) dodává, že zařízení, ve kterém je dítě umístěno by mělo podpořit jeho rozvoj samostatnosti a sebepojetí, psychický i fyzický rozvoj osobnosti, a také jeho začleňování do společnosti. Zařízení také podporuje kontakt jedince s rodinou nebo blízkými. Zařízení dětem dále poskytuje bezpečné prostředí a usiluje utváření pozitivního sociálního klimatu.

Dětem s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou, nařízeným předběžným opatřením, nezaopatřeným osobám či dětem, které nejsou občany České republiky a splňují potřebné podmínky stanovené zákonem sociálně-právní ochrany dětí je poskytnuto ubytování, stravování, ošacení, pomůcky potřebné ke vzdělávání a výchově, zdravotnické služby, kapesné, náklady na volnočasové a zájmové aktivity, věcná pomoc při

odchodu zletilých jedinců ze zařízení (§ 2 Zákona č. 109/2002 Sb., 2002). V dětském domově a dětském domově se školou jsou zřizovány rodinné skupiny. Ve výchovném ústav a diagnostickém ústav nalezneme naopak výchovné skupiny.

3.1 Rozdělení školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy

V následujícím textu se zaměříme na rozdělení typů školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

Diagnostický ústav

Janský (2014, s. 116) uvádí, že diagnostický ústav komplexně zpracovává diagnostiku osobnosti jedince, na základě které následně vystaví zprávu o diagnostice osobnosti dítěte, metodách a další vhodných programech zacházení rozvoje osobnosti jedince. Posléze dle této diagnostiky a posouzení zdravotního stavu dítěte jsou jedinci umisťováni do jednotlivých zařízení podle jejich volné kapacity. Délka pobytu v diagnostickém ústavu činí nejdéle 8 týdnů.

Diagnostický ústav poskytuje dítěti dle potřeby několik funkcí:

- Diagnostická – na základě psychologických a pedagogických postupů
- Vzdělávací – zkoumají se schopnosti a dovednosti dítěte, následně se dle jeho věkové kategorie, dispozic a způsobilostí stanovují specifické potřeby jedince
- Terapeutická – dochází k nápravě chování a vztahových vazeb dítěte
- Sociální a výchovná – rozvoj osobnosti dítěte, zjišťování jeho rodinných vazeb, dle potřeby je zajištěno zdravotní vyšetření jedince
- Organizační – spolupráce se soudy, orgánem sociálně-právní ochrany dětí a MŠMT
- Koordinační – sloučení a verifikace procesu postupů ostatních zařízení či orgánů státní správy

Do diagnostického ústavu mohou být umisťovány děti s nařízeným předběžným opatřením, dále s nařízenou ústavní výchovou či uloženou ochrannou výchovou. Do výchovného ústavu nebo dětského domova se školou může být dítě s uloženou ochrannou výchovou umístěno pouze diagnostickým ústavem, do jehož územního obvodu spadá. Přičemž je vhodné dítě umístit poblíž bydliště zákonných zástupců či osob odpovědných za výchovu dítěte, pokud by nenastalo k mravnímu ohrožení vývoje jedince. V případě umístění do jiného územního

obvodu musí dojít k dohodě s daným zařízením, popřípadě pomocí rozhodnutí ministerstva. Pokud by mělo dojít k přemístění jedince s uloženou ochrannou výchovou do jiného výchovného ústavu či dětského domova se školou, musí se tak dít na podnět diagnostického ústavu či písemné žádosti zařízení, ve kterém se dítě nachází nebo také na návrh zákonných zástupců, dítěte či orgánu sociálně-právní ochrany dětí (§ 5-8 Zákona č. 109/2002 Sb., 2002). Jedinci umístění v diagnostickém ústavu často vykazují znaky deprivace, těžko se adaptují a mají problémy s navazováním hlubších sociálních vztahů. Těž bývají mnohdy emočně nestabilní či úzkostní (Janský, 2014, s. 141).

Dětský domov

Do dětského domova jsou umisťovány děti ve věku 3-18 let, které nemají závažné problémy s chováním. Pro tuto skutečnost mohou děti docházet do škol, která nejsou součástí dětských domovů. Dále se zde mohou umisťovat nezletilé matky s dítětem, které nemají jiné zázemí. Děti jsou zde umisťovány z důvodu, že se o ně nemůže postarat jejich rodina nebo nemůže být uskutečněn jiný způsob náhradní rodinné péče (§ 12 Zákona č. 109/2002 Sb., 2002).

Vliv na umístění dětí do dětského domova má mimo jiné například také rozvod rodičů, zdravotní stav či sociální podmínky výchovy dítěte (Janský, 2014, s. 116). V dětském domově jsou plněny zejména výchovné, resocializační a vzdělávací funkce.

Bakošová (2008, s. 161) dodává, že u dětí umístěných v dětských domovech se mohou objevit pocity méněcennosti, nedůvěřivost a zkreslené představy o biologických rodinách.

Dětský domov se školou

Do dětského domova se školou jsou umisťovány děti s nařízenou ústavní výchovou, které mají značné poruchy chování nebo které kvůli své přechodné nebo trvalé duševní poruše vyžadují výchovně léčebnou péči. Dále jsou zde umisťovány děti s uloženou ochrannou výchovou. Mohou se zde umisťovat také nezletilé matky s nařízenou ústavní či uloženou ochrannou výchovou společně s jejich dětmi a mohou docházet do školy, která je součástí tohoto zařízení. Věková kategorie umisťovaných dětí se pohybuje od 6 let až po dobu ukončení povinné školní docházky. V případě, že dítě po ukončení povinné školní docházky nemůže pokračovat ve vzdělávání mimo zařízení, z důvodu přetrvávajících poruch jeho

chování, nebo neuzavře pracovněprávní vztah, bývá umístováno do výchovného ústavu (§ 13 Zákona č. 109/2002 Sb., 2002).

Zelina (2016, s. 133) uvádí, že závažné poruchy chování mohou vést až k poruchám osobnosti jedince. Poruchy chování se mnohdy vyskytují vlivem negativního působení prostředí, atmosféry a sociálních vztahů na jedince, tedy negativním klimatem. Z toho důvodu by mělo být sociální klima zařízení pravidelně analyzováno.

Výchovný ústav

Výchovný ústav je určen pro děti s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou od 15 let věku, které mají závažné poruchy chování. Umisťují se zde rovněž děti starší 12 let s uloženou ochrannou výchovou, které vykazují závažné poruchy chování, které vylučuje jeho umístění do dětského domova se školou. Ve výjimečných případech jsou zde umístovány taktéž děti od 12 let s nařízenou ústavní výchovou, u kterých se projevují zvláště závažné poruchy chování. Výchovný ústav je rozdělen zvláště pro jedince s nařízenou ústavní výchovou a s uloženou ochrannou výchovou. Dále je zařízení rozděleno pro nezletilé matky s dětmi, a také pro jedince, kteří potřebují výchovně léčebnou péči, tyto děti jsou případně zařazeni do oddělených výchovných skupin. Výchovné ústavy se zaměřují primárně na výchovné, sociální a vzdělávací aspekty dětí. Důležitým aspektem se stává také reedukace a resocializace jedinců zde umístěných (§ 14 Zákona č. 109/2002 Sb., 2002).

Reedukaci můžeme obecně chápat jako převýchovu jedince. Úkolem je eliminovat patologické jevy a zároveň podpořit požadovanou změnu v rozvoji osobnosti jedince, a tím dosáhnout jeho resocializace (Bělík, Hoferková a Kraus, 2017, s. 74). Resocializace neboli náprava, učí jedince dodržovat sociální normy a pravidla. Cílem je začlenit jedince do společnosti. Jedná se o dlouhodobý proces (Slomek, 2010, s. 30). O resocializaci se snažíme u jedinců, kteří prošli ústavní či vězeňskou péčí. Resocializací je míněno zbavování se předešlých vzorců chování jedince a přejímání nových vzorců (Bělík, Hoferková a Kraus, 2017, s. 75).

Ve výchovném ústavu se nacházejí děti, které můžeme označit jako ohrožené, jelikož u nich může snadno dojít k rozvíjení těžkých poruch chování i osobnosti. Za velmi důležité se kromě výchovného a reedukačního působení shledává také potřeba podpory, motivace a vytváření vztahu s dětmi zde umístěnými (Janský, 2014, s. 169). Děti by měly vědět, že se mohou na pracovníky obrátit s jejich problémy, mohou jim důvěřovat a budou vyslyšeny.

Zařízení se orientuje na eliminaci projevů rizikového chování a podporu vhodných, účelných a sociálně uznávaných modelů chování a nově získaných dovedností jedinců (Janský, 2014, s. 124).

Děti umístěny ve výchovném ústavu, zejména pak v ústavní péči, se mnohdy vyznačují impulzivním chováním, frustrací, nízkou mírou zodpovědnosti, mají mnohdy problém s respektováním a akceptováním pravidel a sociálních norem (Janský, 2014, s. 125).

Jedlička (2015, s. 398-399) rozeznává pět hlavních skupin dětí, které se vyskytují ve výchovném ústavu. V první řadě jsou to děti, které mají výchovné problémy a které vykazují rizikové vzorce chování. Dále jsou zde děti, které mají zkušenosti s kriminálním a delikventním chováním a agresivitou. V neposlední řadě se zde zařazují rovněž děti, které jsou sociálně ohroženy patologickými jevy, dysfunkční rodinou a vztahy. Kromě toho se zde umisťují také oboustranní sirotci, těchto jedinců bývá však minimální počet.

Jedlička (2015, s. 399) uvádí, že děti a mladiství, kteří plní výchovné ústavy se stávají více agresivnějšími, drzejšími a nesoucitnými. Jedinci mají také větší povědomí o jejich právech a větší nároky na stravu, ubytování či ošacení. Děti a mladiství rovněž dlouhodobě nejeví valný zájem o učení a participaci na školním vyučování (Výroční zpráva školského zařízení VÚ, SŠ, SVP, Nový Jičín za školní rok 2018/2019, 2019).

Mimo již uvedená zařízení, zákon 109/2002 Sb. popisuje také středisko výchovné péče, které zajišťuje poradenství, terapie, diagnostiku na základě které vydává doporučení školám a školským zařízením. Dále zajišťuje služby vzdělávací, výchovné, sociální, speciálně psychologické a pedagogické, které slouží k nápravě poruch chování a zlepšení sociálních vztahů. Zařízení poskytuje rovněž služby informační, které klientovi umožňují nabídku kontaktů na jiné subjekty a orgány sociálně-právní ochrany dětí či terapeutické a poradenské služby. Středisko výchovné péče spolupracuje s pedagogicko-psychologickými poradnami, popřípadě se speciálně pedagogickými centry a s orgány sociálně-právní ochrany dětí a s dalšími orgány, které mají vliv na prevenci sociálně patologických jevů a drogových závislostí (§ 16 Zákona č. 109/2002 Sb., 2002).

Tyto služby středisko zajišťuje formou:

- Ambulantní

- Celodenní
- Terénní – ve školním či rodinném prostředí dítěte
- Internátní – nejdéle však po dobu osmi týdnů

Jmenované služby jsou určeny klientům, u kterých existuje určité riziko poruch chování či u kterých jsou tyto poruchy chování a negativních jevů v sociálním vývoji již rozvinuty. V případě zletilých osob mohou být tyto služby poskytovány po dobu přípravy na budoucí povolání, nejdéle ale do 26 let věku jedince. Dále jsou zde umístovány děti, a to po rozhodnutí soudu či výchovném opatření dle zvláštního právního předpisu. Kromě toho jsou služby poskytovány rovněž jedincům, kteří jsou odpovědni za výchovu dítěte či pedagogickým pracovníkům (Zákon č. 109/2002 Sb., 2002).

Zařízení střediska výchovné péče mají za úkol předcházet rizikovému chování a jeho rozvoji, popřípadě zamezení jeho dalšího opakování a stupňování se (Janský, 2014, s. 118). S tímto tvrzením souhlasí rovněž Jedlička (2015, s. 363), ten uvádí, že úkolem střediska výchovné péče je zabránit rozvoji rizikového chování a podpořit příznivý rozvoj osobnosti jedince. Středisko se zaměřuje na posílení pozitivních vztahů dětí a mladistvých zejména s rodinou a dalšími sociálními skupinami. Využívají se metody muzikoterapie, arteterapie nebo zážitkové pedagogiky.

Opatření ve výchově

Zákon 109/2002 Sb. se dále zabývá opatřeními ve výchově, ta se realizují v ústavní péči a ve střediscích výchovné péče. Jsou zde zahrnuty omezení ve formě snížení kapesného, omezení či zakázání trávení volného času mimo zařízení, omezení či zákaz návštěv v zařízení, nemožnost účasti na atraktivních činnostech. Pokud dítě naopak plní všechny podmínky, může mít určité výhody. Výhodou je myšlen opak omezení, jedná se tedy o zvýšení kapesného, možnost trávit volný čas mimo zařízení, možnost mimořádných návštěv nebo účast na atraktivních činnostech (§ 21 Zákona č. 109/2002 Sb., 2002).

Oddělená místnost

Diagnostický ústav, dětský domov se školou či výchovný ústav může v zájmu zklidnění agresivního dítěte jedince umístit do oddělené místnosti. Doba pobytu v této místnosti je stanovena maximálně na 48 hodin během jednoho měsíce, s tím, že zde může dítě pobývat

po dobu maximálně 6 hodin nepřetržitě. Agresivní jedinci se zde umisťují za účelem bezpečnosti před ostatními dětmi, pracovníky, ale i bezpečnosti jich samotných. Po jeho umístění do ochranné místnosti je zajištěna lékařská či psychologická prohlídka. Dítěti je zde umožněna výchovná, vzdělávací nebo zájmová činnost. Dítě si s sebou může vzít rovněž vzdělávací či volnočasové předměty (§ 22 Zákona č. 109/2002 Sb., 2002).

3.2 Vymezení ústavní a ochranné výchovy

V optimálním případě by o dítě měla pečovat jeho rodina, která dítěti poskytuje jedinečné, nezastupitelné prostředí a potřebné sociální vazby. Pokud to však není možné, dítě bývá odkázáno na péči a výchovu pomocí institucionální péče. V následujícím textu bude podrobněji popsána problematika ústavní a ochranné výchovy.

V ústavech se nacházejí děti, kterým se nedostávalo adekvátní péče ze strany rodičů nebo se chovaly samy neadekvátně, čímž ohrožovaly své okolí, přičemž si s nimi jejich rodiny nedokázaly nebo neuměly poradit. Dalšími důvody pro umístění dítěte do ústavní péče je úmrtí rodičů, neschopnost se o dítě postarat, opuštění dítěte rodiči nebo zanedbání, týrání či zneužívání dítěte. Jedná se také o děti, o které se nechtějí nebo nemohou rodiče postarat z důvodu jejich zdravotního stavu či delikventního chování. Ústavní výchova se primárně zaměřuje na ochranu, výchovu, resocializaci a pomoc dítěti (Sychrová a Halířová, 2014, s. 36-37).

Ústavní výchova se zaměřuje na určitý režim, při kterém je nutno dodržovat jistá pravidla a řád. Tento systém však někteří jedinci nechtějí akceptovat, proto se mnohdy uchylují k útěkům ze zařízení (Janský, 2014, s. 169).

Jedlička (2015, s. 386) dodává, že ústavní výchova je nařizována soudem podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, pokud je výchova dítěte vážně narušena či ohrožena.

Ochranná výchova se ukládá soudem dle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (Zákon č. 218/2003 Sb., 2003). A to v případě, že o výchovu mladistvého není náležitě postaráno, je zanedbána či prostředí ve kterém se mladistvý nachází není dostatečně vhodně přizpůsobeno. Doba trvání ochranné výchovy je stanovena do 18 nebo 19 let věku jedince, dle jeho zájmu pro dokončení studia (Jedlička, 2015, s. 386).

3.3 Pedagogičtí pracovníci výchovného ústavu

Jelikož se v této práci zabýváme převážně problematikou výchovného ústavu, považujeme za nezbytné vymezit pracovní pozice pedagogických pracovníků zde působících. Pedagogičtí pracovníci vykonávají pracovní činnost dle stanoveného zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících (Zákon č. 563/2004 Sb., 2004). Dále je k dispozici Vyhláška č. 60/2006 Sb., o postupu při zjišťování psychické způsobilosti pedagogických pracovníků školských zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a školských zařízení pro preventivně výchovnou péči a o podrobnostech o školení osob žádajících o akreditaci k oprávnění zjišťovat psychickou způsobilost (Vyhláška č. 60/2006 Sb., 2006).

Hlavním úkolem pedagogických pracovníků školských výchovných zařízení je reedukace zde umístěných jedinců. Jedná se tedy o snahu nápravy a transformace výchovy jedince (Janský, 2014, s. 28). Podle Jedličky (2015, s. 399) by měl pedagogický pracovník jednat s dětmi a mladistvými na úrovni dospělý – dospělý. Tímto jednáním děti překvapí, jelikož s nimi v tomto věku nebývá tímto způsobem komunikováno. Dítě se tak bude cítit významněji a bude se tak i chovat a hovořit. Janský (2014, s. 117) dodává, že zastoupení mužského elementu zvláště v zařízení ústavní výchovy, ve kterém se nacházejí mladiství chlapci, je zcela nezbytné. Důležitou roli však hraje také zastoupení ženské role, kdy se jedinci setkávají s modely ženského chování.

Pedagogičtí pracovníci by měli být vhodně kvalifikovaní a motivovaní, rovněž by měli být schopni adekvátně zvládat a řešit krizové situace, které mohou v zařízení snadno nastat (Janský, 2014, s. 122). Pedagogický pracovník by měl splňovat předpoklady psychické způsobilosti, ty se zjišťují před nástupem do pracovního poměru či popřípadě i v jeho průběhu (§ 18 Zákona č. 109/2002 Sb., 2002). Pracovníci by také měli mít kladný vztah k dětem, měli by jim být nápomocní. Práce ve výchovném ústavu je velmi náročná a záslužná práce, proto by měla být adekvátně oceněna, měla by být rovněž podpořena motivace a podpora pracovníků.

Pro pedagogické pracovníky výchovného ústavu je dále nezbytná míra empatie, komunikativnost i důslednost. Klíčová je také schopnost navázat osobní a pozitivní vztah s dětmi (Janský, 2014, s. 140). Etopedie se věnuje výchově, rozvoji a vzdělávání dětí a mladistvých, u kterých je zřejmá porucha emocí a chování nebo které žijí v prostředí, které není příznivé pro jejich osobnostní rozvoj (Jedlička, 2015, s. 384). Slomek (2010, s. 10)

charakterizuje etopeda jako speciálně pedagogického pracovníka, který má důležitou roli zejména v diagnostickém a výchovném ústavu. Etoped je specialista, který se zabývá poruchami chování, hledá příčiny a následné řešení výchovných postupů. Také Janský (2014, s. 167) podobně dodává, že etoped je speciálním pedagogem, který se mimo jiné stará o kontrolu závěrečných zpráv a výstupních programů rozvoje osobnosti jedince.

Sekera (2009, s. 38) dále vymezuje pozici vychovatele. Podle něj se vychovatel pracující v institucionálním zařízení zaměřuje především na reedukaci a resocializaci zde umístěných dětí a mladistvých, dbá také o jejich péči. Vychovatel by měl samozřejmě také disponovat určitými osobnostními předpoklady pro výkon této profese a měl by být empatický.

Kromě již zmíněných pedagogických pracovníků ve výchovném ústavu působí také asistent pedagoga. Jeho hlavním úkolem je starost o mladistvé jedince zde pobývající, se kterými mimo jiné tráví čas ve volném čase. Asistent pedagoga může organizovat a účastnit se nejrůznějších volnočasových aktivit, může být mladistvým nápomocen a v případě potřeby by měl mladistvým poradit nebo je podpořit a motivovat. Dále zde působí také sociální pracovník, který se většinou zabývá komunikací zařízení s úřady a rodinou mladistvých, kteří zde pobývají. Sociální pracovník se nicméně může podílet také na přímé práci s mladistvými.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Díky teoretické části se nyní můžeme zaměřit na vhodnou realizaci výzkumu. Cílem je propojení praktické části s částí teoretickou tak, aby na sebe logicky navazovaly. Z důvodu zahrnutí co největšího množství respondentů do evaluace sociálního klimatu ve vybraném zařízení jsme zvolili kvantitativní metodu výzkumu. Výzkum budeme realizovat za pomoci námi poupravených dotazníků, které jsou primárně určeny studentům středních škol, ale i žákům druhého stupně základních škol. Dotazníku tedy porozumí i mladiství chlapci výchovného ústavu, o čemž jsme se přesvědčili také v realizovaném předvýzkumu. Druhý z dotazníků je určen pedagogickým pracovníkům zařízení. Následně budou uvedeny rovněž výzkumné otázky a hypotézy, které se pokusíme ověřit.

4.1 Výzkumné cíle

Hlavním cílem výzkumu bakalářské práce je zjistit, jak charakterizují sociální klima studenti výchovného ústavu a pedagogičtí pracovníci výchovného ústavu situovaném v Moravskoslezském kraji. Cílem je zároveň zjistit, zda respondenti vykazují podobné či stejné vnímání sociálního klimatu v daných oblastech. Cílem je také interpretovat získané výsledky výzkumu.

4.2 Výzkumné otázky a hypotézy

V návaznosti na výzkumné cíle jsme stanovili výzkumné otázky.

VO1: Jaká je míra hodnocení sociálního klimatu v oblasti „celkový vztah k výchovnému ústavu a motivace ke škole“ ze strany studentů a pracovníků výchovného ústavu?

VO2: Jaká je míra hodnocení sociálního klimatu v oblasti „kvality a kompetence pracovníků zařízení“ ze strany studentů a pracovníků výchovného ústavu?

VO3: Jaká je míra hodnocení sociálního klimatu v oblasti „pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování“ ze strany studentů a pracovníků výchovného ústavu?

VO4: Jaká je míra hodnocení sociálního klimatu v oblasti klimatu „soudržnost sociální skupiny“ ze strany studentů a pracovníků výchovného ústavu?

VO5: Jaká je míra hodnocení sociálního klimatu v oblasti klimatu „architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu“ ze strany studentů a pracovníků výchovného ústavu?

H1: Existují rozdíly v hodnocení oblasti sociálního klimatu „celkový vztah k výchovnému ústavu a motivace ke škole“ u studentů a pracovníků výchovného ústavu.

- Pro tuto hypotézu budeme vycházet z oblasti 1, tedy z položek 1-9.

H2: Existují rozdíly v hodnocení oblasti sociálního klimatu „kvality a kompetence pracovníků zařízení“ u studentů a pracovníků výchovného ústavu.

- Tato hypotéza bude vycházet z oblasti 2, jedná se tedy o položky 9-21.

H3: Existují rozdíly v hodnocení oblasti sociálního klimatu „pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování“ u studentů a pracovníků výchovného ústavu.

- Tato hypotéza vychází z oblasti 3, tvoří ji tedy položky 22-29.

H4: Existují rozdíly v hodnocení oblasti sociálního klimatu „soudržnost sociální skupiny“ u studentů a pracovníků výchovného ústavu.

- Tato hypotéza vychází z oblasti 4, jde tedy o položky 30-37.

H5: Existují rozdíly v hodnocení oblasti sociálního klimatu „architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu“ u studentů a pracovníků výchovného ústavu.

- Poslední hypotéza vychází z oblasti 5, tu tvoří položky 38-50.

4.3 Výzkumný soubor a výzkumný problém

Výzkumným problémem je zjistit, jak hodnotí sociální klima mladiství chlapci ve výchovném ústavu a pedagogičtí pracovníci tohoto zařízení. Bude nás zajímat hodnocení respondentů v jednotlivých oblastech sociálního klimatu, které následně popíšeme.

Základní výzkumný soubor zahrnuje děti a pedagogické pracovníky výchovných ústavů v České republice. Je nezbytné zabývat se sociálním klimatem, ve kterém se pohybují a rozvíjejí zejména děti a mladiství. Podle Chráska (2016, s. 17) jsou do základního souboru zahrnovány všechny osoby či situace, které patří do skupiny, kterou zkoumáme.

Výběrový výzkumný soubor tvoří jednak mladiství chlapci, kteří jsou ve výchovném ústavu v Moravskoslezském kraji, formou ústavní nebo ochranné výchovy, ve věku 15-18 let. Respondenty jsou také pracovníci zařízení, jsou zde zahrnuti učitelé, asistenti pedagoga, sociální pracovníci, vychovatelé a speciální pedagogové. Pomocí záměrného výběru byli osloveni všichni klienti a pedagogičtí pracovníci vybraného výchovného ústavu. Chráska

(2007, s. 22) uvádí, že záměrný výběr může být založen na úsudku výzkumníka. Pro náš výzkum jsme si vybrali pomocí záměrného výběru konkrétní výchovný ústav se školou.

Původní dotazník autorky Jany Kašpárkové (Výzkumný nástroj pro evaluaci školního klimatu, 2007), kterým jsme se inspirovali, se primárně zaměřuje na tři skupiny respondentů – studenty, učitele a rodiče. Třetí skupinu, tedy rodiče, jsme ze zřejmých důvodů z našeho výzkumu vynechali. Do výzkumného souboru byly tudíž zahrnuty pouze dvě skupiny respondentů a to, studenti, tedy chlapci pobývající ve výchovném ústavu a učitelé, neboli pedagogičtí pracovníci výchovného ústavu. Skupinu učitelů jsme záměrně zaměnili a tuto skupinu označili jako „pracovníci výchovného ústavu“. Kromě učitelů jsme tedy do výzkumu zapojili i další pedagogické pracovníky - vychovatele, speciální pedagogy, sociální pracovníky a asistenty pedagoga. Tento krok jsme učinili na základě faktu, že se zabýváme celkovou analýzou klimatu výchovného ústavu, nikoli pouze analýzou klimatu třídy. Dalším důvodem této záměny je skutečnost, že pracovníci zařízení jsou v každodenním kontaktu s mladistvými, jsou tedy rovněž součástí zkoumaného sociálního klimatu. Pracovníci výchovného ústavu mohou taktéž poskytnout zcela odlišný pohled na sociální klima zařízení nežli pouze samotní mladiství.

Návratnost dotazníků byla u studentů 88,54 % (z celkového počtu 44 oslovených se zapojilo nakonec 39 respondentů). Dva dotazníky jsme museli vyřadit z důvodu neúplného vyplnění ze strany studentů. U pracovníků byla návratnost dotazníků dokonce 100 %, tuto vysokou návratnost přisuzujeme osobnímu kontaktu a spolupráci s pracovníky, absolvováním praxe v zařízení a ochotou pedagogických pracovníků podílet se na výzkumu.

Tabulka 1– Počet respondentů

Počet respondentů – dětí	Počet respondentů – pracovníků	Celkem
39 respondentů	37 respondentů	76 respondentů

4.4 Výzkumná technika

Vzhledem ke kvantitativnímu pojetí výzkumu jsme pro výzkumné šetření zvolili dva dotazníky, které mají za úkol zjistit hodnocení sociálního klima ve výchovném ústavu. První dotazník je určen mladistvým chlapcům pobývajícím ve výchovném ústavu a celkově obsahuje 54 položek. Druhý dotazník je pro pracovníky výchovného ústavu, je zde zahrnuto celkově 53 položek. Dotazníky umožňují odpovědět na otázky pomocí pětistupňové

Likertovy škály, jde tedy o škálové položky – v dotaznících jsou to položky 1-50. V dotaznících nalezneme také kontaktní položky informačního charakteru zjišťující fakta, u studentů zjišťují věk, studijní ročník, obor studia či výsledky z posledního vysvědčení, jsou to položky č. 01., 02. 03. a 04. v dotazníku pro studenty. U pracovníků jsou tyto položky použity u otázky č. 51, 52 a 53 v dotazníku pro pracovníky, zjišťují pohlaví respondentů, délku jejich pedagogické praxe a pracovní pozici pracovníka. Tyto kontaktní položky však slouží pouze k informativnímu doplnění vnímání celkového složení respondentů, nejsou zahrnuty do hypotéz výzkumu. V dotaznících jsou zastoupeny uzavřené položky dichotomické, jde o položky č. 51, které umožňují odpovědět pomocí dvou navzájem se vylučujících odpovědí. Nalezneme zde také výběrové položky, u studentů jsou to položky zjišťující studijní ročník, výsledky z posledního vysvědčení a obor studia. U pracovníků jsou to položky č. 51 a 53. Položky obsahují taktéž otevřené (nestrukturované) položky, v dotazníku pro pracovníky je to položka č. 52, u studentů jde o položku, zjišťující věk respondentů. Primárně jsou dotazníky určeny studentům středních škol, ale rovněž žákům 2. stupně základních škol, což ideálně odpovídá cílové skupině výzkumného šetření (studentům).

Oba dotazníky byly respondenty vyplňovány pomocí metody **tužka-papír**. Dotazníky byly upraveny podle potřeb zaměření tématu a srozumitelnosti jednotlivých položek, význam otázek byl však zachován. Z toho důvodu budeme dotazníky vyhodnocovat vlastním způsobem, který autorka práce nastudovala v předmětu Metodologie a z publikace Chráska (2016). Dotazník by měl vyhovovat určitým kritériím, otázky by měly být formulovány stručně a srozumitelně, neměly by obsahovat pojmy neznámé. Vyplňování dotazníku by nemělo zabrat příliš mnoho času (Kašpárková, 2009, s. 34).

Dotazníky se zaměřují na **5 oblastí**: 1. celkový vztah k výchovnému ústavu a motivace ke škole, 2. kvality a kompetence pracovníků zařízení, 3. pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování, 4. soudržnost sociální skupiny, 5. architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu.

Do první oblasti „**celkový vztah k výchovnému ústavu a motivace ke škole**“ řadíme první položky č. 1-9. Je zde zahrnuto vedení zařízení a jeho spolupráce s učiteli i jejich vliv na tvorbu příjemného prostředí. Zjišťují se také emociální a motivační hlediska školy či obraz školy v očích veřejnosti. Dále má za úkol u respondentů zjistit jejich spokojenost se školou.

Položky č. 10-21 označují druhou oblast „**kvality a kompetence pracovníků zařízení**“, která se zaměřuje na učitele, jejich osobnost nebo zájem o studenty. Učitel by se měl na

vyučování těšit a vhodně vysvětlovat studentům učivo, měl by být také ochotný studentům pomoci (Kašpárková, 2007, s. 88).

Třetí oblastí „**pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování**“ se u položek č. 22-29 zjišťuje pohled na pravidla a kázeň. Položky jsou zaměřeny na vznik nových pravidel, zjišťuje se zde, zda je v zařízení přísný a akceptovaný řád a disciplína.

Položky č. 30-37 tvoří čtvrtou oblast „**soudržnost sociální skupiny**“, která se zaměřuje na vztah mladistvých chlapců a pracovníků zařízení. Položky se zaměřují také na zjištění, zda spolu chlapci rádi tráví čas i po škole, tedy při volnočasových aktivitách.

Poslední pátá oblast „**architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu**“ obsahuje položky č. 38-50, které se zaměřují na prostředí a atmosféru výchovného ústavu. Poznatky z této oblasti jsou rovněž velmi důležité při vytváření sociálního klimatu, neboť v prostorech zařízení tráví děti naprostou většinu času. Je proto podstatné, aby se zde cítili dobře. Položky zjišťují také hodnocení tělocvičny a školního dvoru, hygienické zařízení či bezpečnost zařízení.

Dotazníky byly doručeny do zařízení osobně, avšak po domluvě s ředitelem zařízení byly dotazníky rozdány pracovníky zařízení studentům, učitelům i asistentům pedagoga ve vyučovacích hodinách. Ostatním pedagogickým pracovníkům byl poskytnut prostor pro vyplnění dotazníků v pracovní době. Z tohoto důvodu bylo zajištěno spolehlivější vyplnění i návratnost dotazníků. Respondenti byli před rozdáním dotazníků upozorněni na způsob jejich vyplnění, cíle výzkumného šetření a anonymitu odpovědí. Další případné dotazy respondentů byly při vyplňování dotazníku pracovníky vysvětleny. Výzkumné šetření bylo **realizováno v lednu roku 2020**.

Dotazníky uvádíme v příloze PI Dotazník pro studenty a v příloze PII Dotazník pro pracovníky.

V listopadu 2019 byl realizován **předvýzkum** pro zjištění jeho srozumitelnosti a nalezení možných nedostatků. Předvýzkumu se účastnilo celkem 23 respondentů, z toho 20 dětí a 3 pracovníci výchovného ústavu. Na základě zjištěných výsledků z předvýzkumu bylo část otázek poupraveno pro lepší srozumitelnost položek, podstata otázek byla však zachována. Položky dotazníků byly poupraveny následujícím způsobem:

Položka 6 (v obou dotaznících) byla místo následujícího znění „Pracovníci své pedagogické názory a záměry vzájemně koordinují mezi sebou“ pozměněna a zjednodušena na tvrzení

„Pracovníci si mezi sebou sdělují názory a záměry ohledně zařízení.“. Položka byla pozměněna z důvodu, že pro studenty nebyla dostatečně srozumitelná.

Položka 31 v Dotaznících pro studenty byla místo tvrzení „Studenti většiny tříd se setkávají také mimo školu“ změněna na tvrzení „Studenti naší třídy se rádi kamarádí i mimo vyučování“. V dotaznících pro pracovníky byla tato položka změněna na tvrzení „Studenti většiny tříd se rádi kamarádí i mimo vyučování“. Položka byla pozměněna z toho důvodu, že součástí výchovného ústavu je také střední škola, do které mladiství chlapci docházejí. Je tedy zřejmé, že se chlapci chtě nechtě setkávají i mimo školu například při různých aktivitách ve výchovném ústavu. Otázkou tedy je, zda se studenti rádi kamarádí i mimo školní vyučování.

4.5 Způsob zpracování dat

Data budou zpracována pomocí programu Microsoft Office Excel. Jednotlivé oblasti i položky dotazníku budou srovnány a vyjádřeny pomocí grafů a tabulek, které budou dále v bakalářské práci k nahlédnutí. Grafy i tabulky budou obsahovat také komentář, který bude vysvětlovat jejich hodnoty.

Dále budou také vyhodnoceny hypotézy, jejich platnost budeme na základě výsledků moci potvrdit či zamítnout.

4.6 Analýza a interpretace dat

V následující kapitole se zaměříme na analýzu všech získaných dat.

Úvodem nejprve uvedeme kontaktní položky informačního charakteru dotazníku. Nejdříve budou uvedeny vybrané položky studentů z dotazníku pro studenty (viz s. 70), poté uvedeme vybrané položky pedagogických pracovníků z dotazníku pro pracovníky (viz s. 72).

Následně se budeme zabývat již analýzou škálových položek. Analýzu všech oblastí dotazníků následně uvedeme v grafech společně pro studenty i pedagogické pracovníky zařízení, pro lepší orientaci a přehlednost získaných dat. Díky společným grafům budeme také schopni snadno porovnat odpovědi jednotlivých studentů a pedagogických pracovníků.

Dále uvedeme popis jednotlivých vybraných položek z každé oblastí dotazníků. Kromě toho budou uvedeny rovněž tabulky zjištěných hodnot aritmetického průměru a dalších hodnot u studentů i pracovníků v každé oblasti dotazníků.

STUDENTI – kontaktní položky

Položka 01.:

Tabulka 2 k položce 01. v Dotazníku pro studenty - Věk studentů

Věk	Absolutní četnost (Počet studentů)	Relativní četnost
15	6	15,4 %
16	14	35,9 %
17	19	48,7 %

Počet 15-ti letých studentů je 6, což odpovídá 15,4 %. Počet 16-ti letých studentů činí 14 respondentů, což je 35,9 %. Počet 17-ti letých studentů je 19, což odpovídá 48,7 %. Položku vyplnilo všech 39 zúčastněných studentů, což je 100 % respondentů.

Položka 02.:

Tabulka 3 k položce 02. v Dotazníku pro studenty - Studijní ročník

Studijní ročník	Absolutní četnost (Počet studentů)	Relativní četnost
První	23	59 %
Druhý	16	41 %

Počet respondentů v prvním ročníku je 23 studentů, což odpovídá 59 %. Počet respondentů v druhém ročníku činí 16 studentů, což je 41 %. Ve třetím ročníku se aktuálně nenachází žádný z chlapců, a to z důvodu dovršení 18-ti let a následném odchodu ze zařízení.

Položka 03.:

Tabulka 4 k položce 03. v Dotazníku pro studenty - Obor studia

Obor	Absolutní četnost (Počet studentů)	Relativní četnost
Malířské a natěračské práce	11	28,21 %
Stavební práce	13	33,33 %
Dřevařská výroba	4	10,26 %
Strojní mechanik	11	28,21 %
Celkem	39	100 %

V oboru malířské a natěračské práce vyplnilo dotazník 11 respondentů, přičemž celkový počet studentů v tomto oboru činí 12 studentů. V oboru stavební práce vyplnilo dotazník 13 respondentů, což je také celkový počet studentů tohoto oboru, dotazník tedy vyplnili všichni

studenti oboru stavební práce. V oboru dřevařská výroba vyplnili dotazník 4 respondenti z celkového stavu 7 studentů. V oboru strojní mechanik vyplnili dotazník 11 respondentů z celkového počtu 12 studentů. Na tuto položku odpovědělo všech 39 studentů, což odpovídá 100 %.

Položka 04.:

Tabulka 5 k položce 04. v Dotazníku pro studenty - Prospěch na poslední vysvědčení

Prospěch	Absolutní četnost (Počet studentů)	Relativní četnost
Prospěl	35	89,7 %
Neprospěl	4	10,3 %

Na posledním vysvědčení prospělo 35 respondentů, což odpovídá relativní četnosti 89,7 %. Neprospěli 4 respondenti, což je 10,3 %. Tato položku vyplnilo všech 39 respondentů, jedná se tedy o 100 %.

Respondenty jsou mladiství chlapci, kteří jsou umístěni ve speciálním školském zařízení – výchovném ústavu. Zjistili jsme, že zkoumanou skupinu studentů zastupují nejčastěji chlapci ve věku 17 let (48,7 %). Nejvíce respondentů studuje první ročník. Největší počet studentů studuje obor stavební práce (13 studentů). Výsledky posledního vysvědčení respondentů vykazují nejčastěji prospěch „Prospěl“ (89,7 %).

PRACOVNÍCI – kontaktní položky

Položka 51:

Tabulka 6 k položce 51 v Dotazníku pro pracovníky - Pohlaví pracovníků

Pohlaví	Absolutní četnost (Počet pracovníků)	Relativní četnost
Muž	31	84 %
Žena	6	16 %
Celkem	37	100 %

Na položku odpovědělo všech 37 dotazovaných respondentů, to je 100 %. V zařízení pracuje 31 mužů, což odpovídá relativní četnosti 84 %. Zaměstnaných žen je v zařízení méně, jedná se pouze o 6 žen, což je 16 %.

Položka 52:

Tabulka 7 k položce 52 v Dotazníku pro pracovníky - Délka pedagogické praxe

Délka pedagogické praxe	Absolutní četnost (Počet pracovníků)	Relativní četnost
0-5 let	9	24 %
6-10 let	11	30 %
11-15 let	6	16 %
16-20 let	3	8 %
více než 20 let	7	19 %
Neuvedeno	1	3 %

Položku vyplnilo 36 respondentů, to je 97,3 %. Odpověď neuvedl pouze jeden z pracovníků, což odpovídá 3 %. Největší počet pracovníků uvádělo odpověď na délku pedagogické praxe v rozmezí 6-10 let. Nejmenší počet zastoupení pracovníků je v rozmezí délky pedagogické praxe 16-20 let (pouze 8 % dotazovaných).

Položka 53:

Tabulka 8 k položce 53 v Dotazníku pro pracovníky - Pracovní pozice

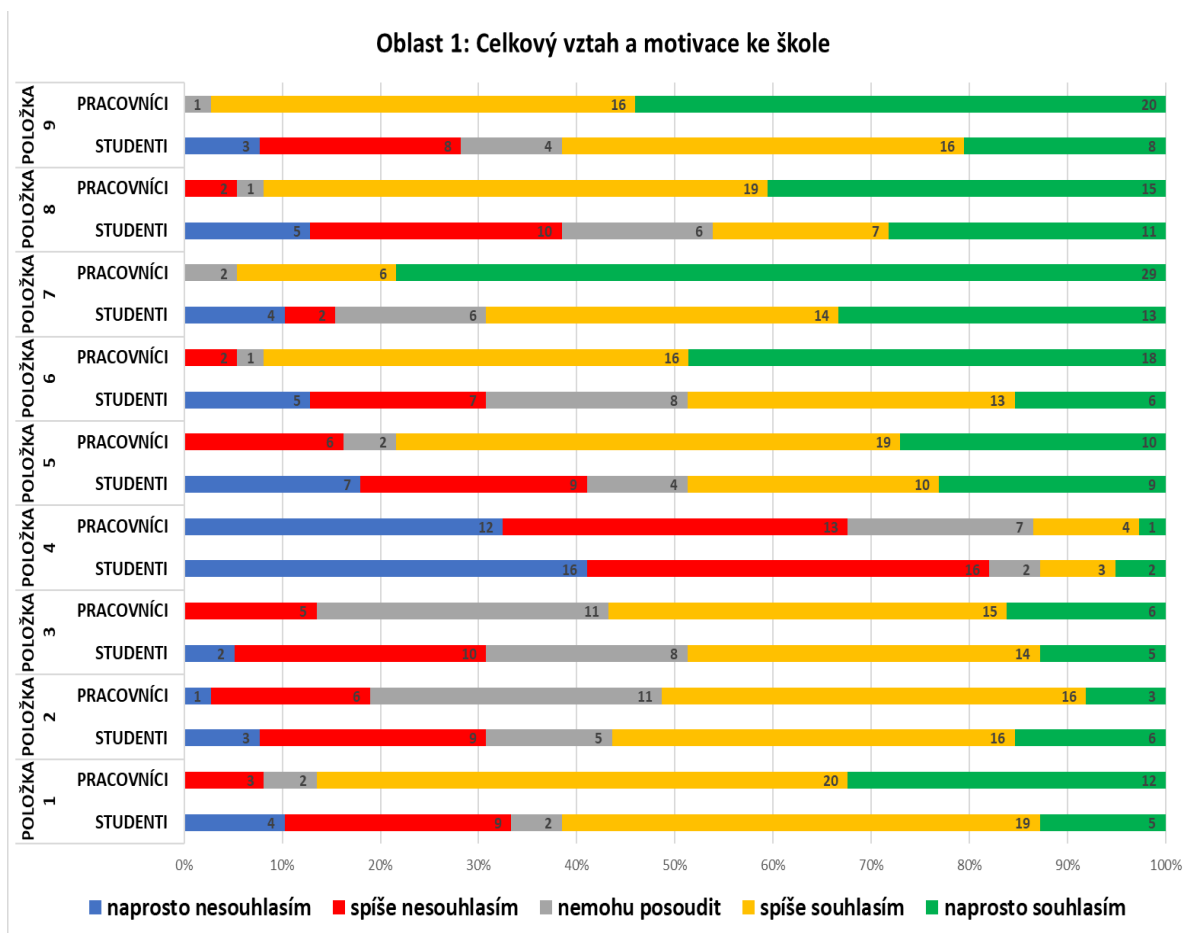
Pracovní pozice	Absolutní četnost (Počet pracovníků)	Relativní četnost
Učitel	11	30 %
Vychovatel	15	41 %
Speciální pedagog	3	8 %
Asistent pedagoga	6	16 %
Sociální pracovník	2	5 %
Celkem	37	100 %

Na položku, která se týkala pracovní pozice pracovníků odpovědělo všech 37 respondentů, to odpovídá 100 %. Největší počet pracovníků uvádělo pracovní pozici vychovatele (uvedlo 41 % respondentů). Nejmenší počet pracovníků uvedlo pracovní pozici speciální pedagog (uvedlo pouze 8 % dotazovaných).

Respondenty jsou pracovníci, kteří pracují ve výchovném ústavu. Z výsledků je patrné, že v zařízení převažuje větší část mužské populace, která činí 84 %. Délka pedagogické praxe pracovníků se pohybuje největším počtem pracovníků v kategorii 6-10 let, což odpovídá 30 %. Zjistili jsme, že v zařízení působí největší počet pracovníků na pozici vychovatele, kteří tvoří 41 %.

OBLAST 1

Graf 1 - Oblast 1 Celkový vztah k výchovnému ústavu a motivace ke škole

Z grafu 1 můžeme vyčíst jakým způsobem odpovídali studenti a pracovníci zařízení na uvedené položky (1-9) oblasti 1 – Celkový vztah k výchovnému ústavu a motivace ke škole. Můžeme vidět, jakou hodnotu volilo nejvíce respondentů a tyto hodnoty porovnat s jednotlivými odpověďmi respondentů a položkami.

Níže uvádíme výběr popisu položek, které se nám jeví svou formou a výsledky jako nejzajímavější. Popis ostatních položek je k nahlédnutí v příloze P III.

Položka 1 se zaměřuje na zjištění, jestli se respondentům líbí jejich škola a výchovný ústav. Největší počet studentů označilo odpověď „spíše souhlasím“ (19 studentů), nejmenší počet studentů naopak označilo odpověď „nemohu posoudit“ (pouze 2 studenti). Největší počet pracovníků uvedlo u této položky odpověď „spíše souhlasím“ (20 pracovníků), přičemž

nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď nemohu posoudit. Žádný z pracovníků u této položky neuvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“.

Položka 2 se zaměřuje na to, zda respondenti rádi chodí do této školy. Největší počet studentů označilo v této položce odpověď „spíše souhlasím“ (16 studentů), nejmenší počet studentů pak uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (3 studenti). Největší počet pracovníků označilo rovněž odpověď „spíše souhlasím“ (16 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (uvedl pouze 1 pracovník).

Položka 3 se zabývala otázkou, zda jsou respondenti pyšní na jejich školu a výchovný ústav. Z grafu vyplývá, že největší počet studentů odpovídalo na danou otázku odpovědí „spíše souhlasím“ (14 studentů), nejmenší počet studentů uvádělo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (2 studenti). Největší počet pracovníků u této položky označilo odpověď „spíše souhlasím“ (uvedlo 15 pracovníků), nejmenší počet pracovníků naopak označilo odpověď „spíše nesouhlasím“ (5 pracovníků).

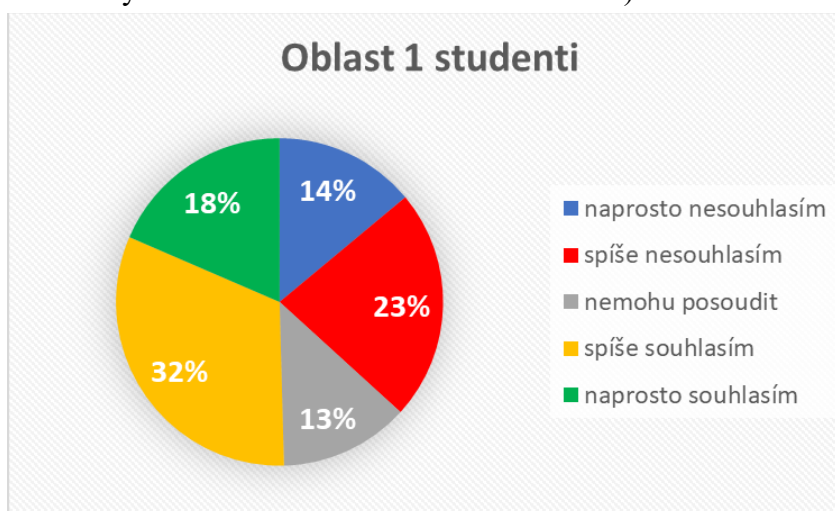
Položka 4 se zaměřovala na otázku, zda by respondenti raději navštěvovali jinou školu. U této položky označilo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (16 studentů) a „spíše nesouhlasím“ (16 studentů) největší počet studentů, naopak nejmenší počet studentů uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (2 studenti) a „naprosto souhlasím“ (2 studenti). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (13 pracovníků), přičemž nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (uvedl pouze 1 pracovník).

Položka 7 se zabývala otázkou, zda vedení zařízení a pracovníci pracují na vytváření pozitivního obrazu v očích veřejnosti. Největší počet studentů uvedlo u této položky odpověď „spíše souhlasím“ (14 studentů), naopak nejmenší počet studentů uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (2 studenti). Největší počet pracovníků uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (29 pracovníků), přičemž nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (pouze 2 pracovníci).

Položka 9 zjišťovala, zda vedení zařízení a pracovníci usilují o vytváření příjemného a férového prostředí. Největší počet studentů uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (16 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (3 studenti). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (20 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (pouze 1 pracovník).

Díky těmto získaným datům můžeme zodpovědět VO1: Jaká je míra hodnocení sociálního klimatu v oblasti „celkový vztah k výchovnému ústavu a motivace ke škole“ ze strany studentů a pracovníků výchovného ústavu? dle uvedených grafů a popisů dat.

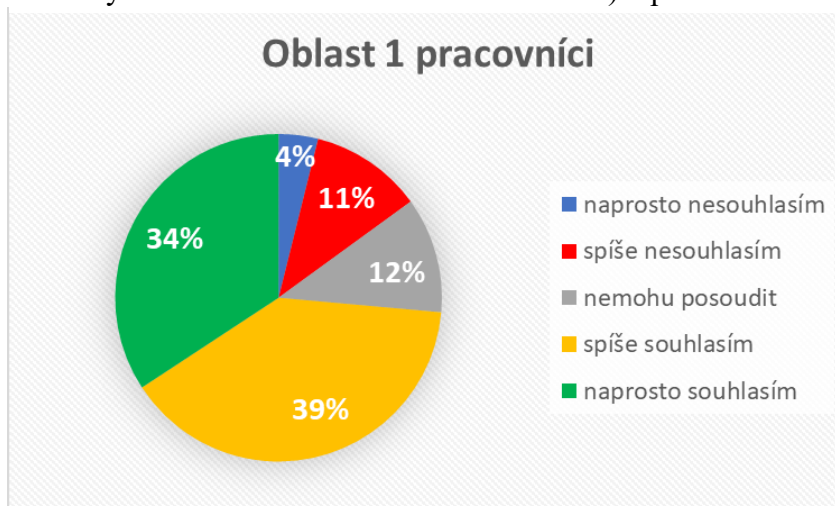
Graf 2 - Celkové hodnocení oblasti 1 (Celkový vztah k výchovnému ústavu a motivace ke škole) u studentů

Graf 2 znázorňuje procento odpovědí studentů v oblasti 1 – Celkový vztah k výchovnému ústavu a motivace ke škole. Největší počet studentů u dané oblasti uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (32 % respondentů), přičemž nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (14 % respondentů).

Odpověď na VO1: Je patrné, že největší počet studentů u položek v oblasti 1 nejčastěji uvádělo odpověď „spíše souhlasím“.

Graf 3 - Celkové hodnocení oblasti 1 (Celkový vztah k výchovnému ústavu a motivace ke škole) u pracovníků

Graf 3 znázorňuje procento odpovědí pracovníků v oblasti 1 – Celkový vztah k výchovnému ústavu a motivace ke škole. Největší počet pracovníků u dané oblasti uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (39 % respondentů), přičemž nejmenší počet pracovníků naopak uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (4 % respondentů).

Odpověď na VO1: Je patrné, že největší počet pracovníků u položek v oblasti 1 nejčastěji uvádělo odpověď „spíše souhlasím“, stejně tak jako tomu bylo u hodnocení oblasti 1 ze strany studentů.

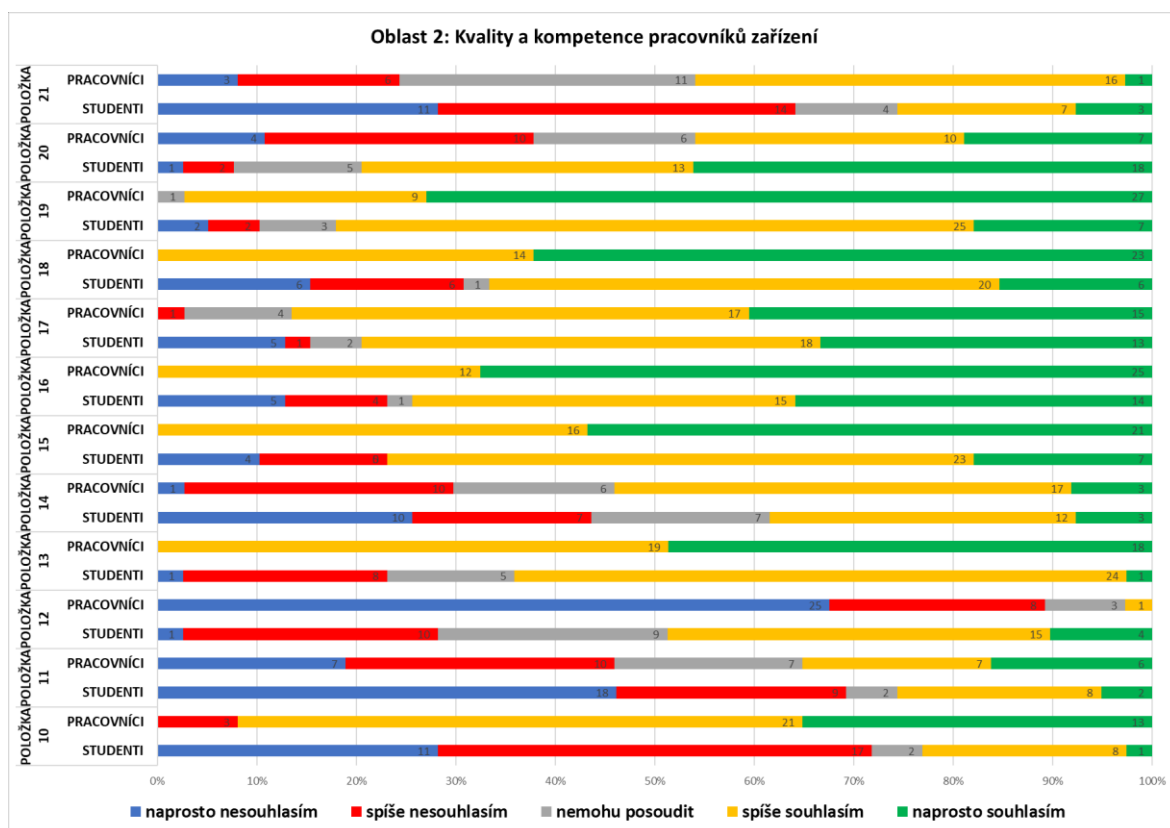
V tabulce níže uvádíme hodnoty aritmetického průměru oblasti 1 (viz Graf 1) u studentů i pedagogických pracovníků. Dále uvádíme modus a četnost modu u studentů a pracovníků. Rovněž zde uvádíme hodnotu minimální a maximální uváděné odpovědi. V tabulce je také hodnota směrodatné odchylky a absolutní četnost (relativní četnost je u obou položek 100 %).

Tabulka 9 - Oblast 1

Oblast č. 1	Počet respondentů	Aritmetický průměr	Modus	Minimum	Maximum	Směr. odch.
Studenti	39	3,18234	4	1	5	1,34644
Pracovníci	37	3,888889	4	1	5	1,113511

OBLAST 2

Graf 4 - Oblast 2 Kvality a kompetence pracovníků zařízení

Graf 4 představuje hodnoty odpovědí studentů a pracovníků na položky 10-21, jedná se tedy o oblast 2 – Kvality a kompetence pracovníků zařízení. Můžeme zde vyčíst míru odpovědí na škále od 1 do 5 a porovnat ji s ostatními odpověďmi respondentů a ostatními položkami. Dále uvádíme výběr popisu položek, které se nám jeví svou formou a výsledky jako nejzajímavější. Popis ostatních položek je k nahlédnutí v příloze P III.

Položka 10 zjišťovala, zda učitelé vysvětlují učivo velmi dobře. U této položky uvedlo největší počet studentů odpověď „spíše nesouhlasím“ (17 studentů), nejmenší počet studentů uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (uvedl 1 student). Největší počet pracovníků uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (21 pracovníků), nejmenší počet pracovníků pak uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (3 pracovníci).

Položka 11 měla zjišťovat, zda učitelé vyučují předměty s nadšením. Největší počet studentů zde uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (18 studentů), naopak nejmenší počet studentů uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (2 studenti) a „naprosto souhlasím“ (2

studenti). Největší počet pracovníků uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (10 pracovníků), přičemž nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (6 pracovníků).

Položka 12 se zaměřovala na zjištění, zda bývají pracovníci lehkomyšní a nedůslední. Největší počet studentů u této položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (15 studentů), naopak nejmenší počet studentů zde uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (uvedl pouze 1 student). Největší počet pracovníků odpovědělo na danou položku „naprosto nesouhlasím“ (25 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (pouze 1 pracovník).

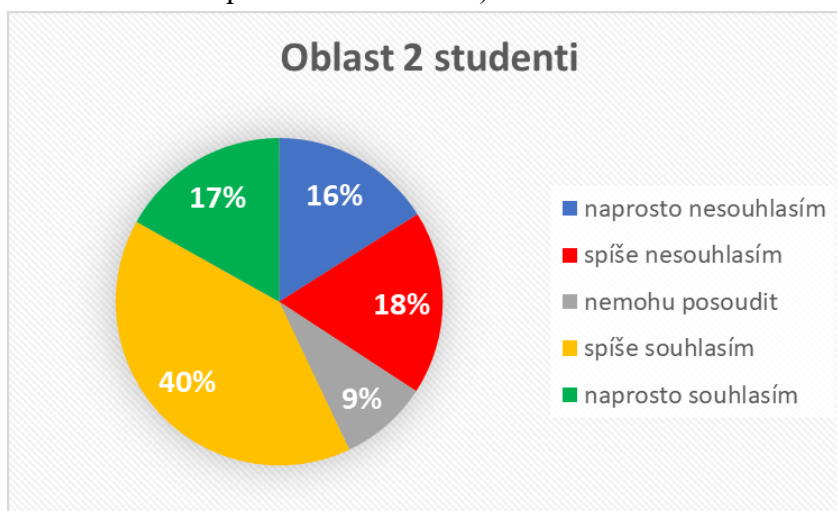
Položka 13 zjišťovala, zda jsou pracovníci vstřícní a ochotni studentům pomoci. Největší počet studentů zde uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (24 studentů), přičemž nejmenší počet studentů uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (1 student) a „naprosto souhlasím“ (1 student). Největší počet pracovníků uvedlo u této položky odpověď „spíše souhlasím“ (19 pracovníků), nejmenší počet pracovníků pak uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (18 pracovníků).

Položka 18 následně zjišťovala, jestli se pracovníci o studenty zajímají. Největší počet studentů zde uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (20 studentů), nejmenší počet studentů uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (pouze 1 student). Největší počet pracovníků uvedlo u této položky odpověď „naprosto souhlasím“ (23 pracovníků), naopak nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (14 pracovníků).

Položka 20 u respondentů zjišťovala, zda je s pracovníky o některých problémech obtížné diskutovat. Největší počet studentů u této položky uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (18 studentů), naopak nejmenší počet studentů zde uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (1 student). Největší počet pracovníků uvedlo u této položky odpověď „spíše nesouhlasím“ (10 pracovníků) a „spíše souhlasím“ (také 10 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (4 pracovníci).

Díky těmto získaným datům můžeme zodpovědět VO2: Jaká je míra hodnocení sociálního klimatu v oblasti „kvality a kompetence pracovníků zařízení“ ze strany studentů a pracovníků výchovného ústavu? dle uvedených grafů a popisů dat.

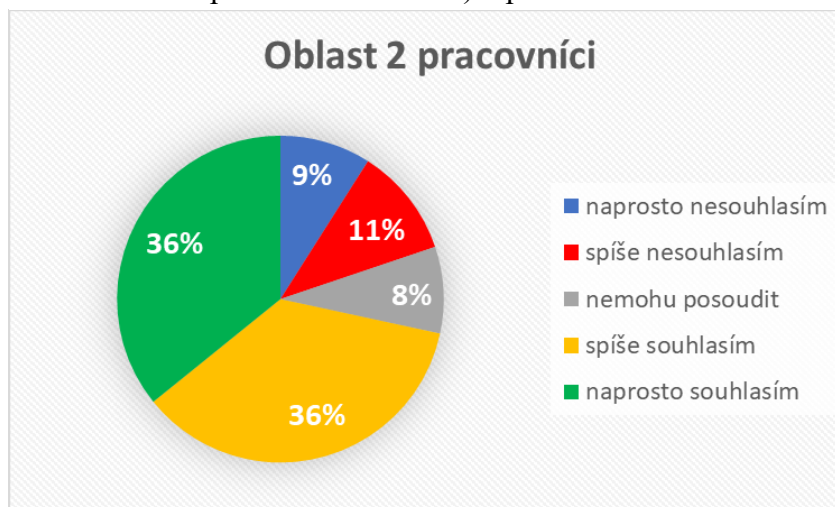
Graf 5 - Celkové hodnocení oblasti 2 (Kvality a kompetence pracovníků zařízení) u studentů

Graf 5 znázorňuje procento odpovědí studentů v oblasti 2 – Kvality a kompetence pracovníků zařízení. Největší počet studentů u dané oblasti uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (40 % respondentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (pouze 9% respondentů).

Odpověď na VO2: Je patrné, že největší počet studentů u položek v oblasti 2 nejčastěji uvádělo odpověď „spíše souhlasím“.

Graf 6 - Celkové hodnocení oblasti 2 (Kvality a kompetence pracovníků zařízení) u pracovníků

Graf 6 znázorňuje procento odpovědí pracovníků v oblasti 2 – Kvality a kompetence pracovníků zařízení. Největší počet pracovníků u dané oblasti uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (36 % respondentů) a „naprosto souhlasím“ (rovněž 36% respondentů), přičemž nejmenší počet pracovníků naopak uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (8 % respondentů).

Odpověď na VO2: Je patrné, že největší počet pracovníků u položek v oblasti 2 nejčastěji uvádělo odpověď „spíše souhlasím“ a „naprosto souhlasím“.

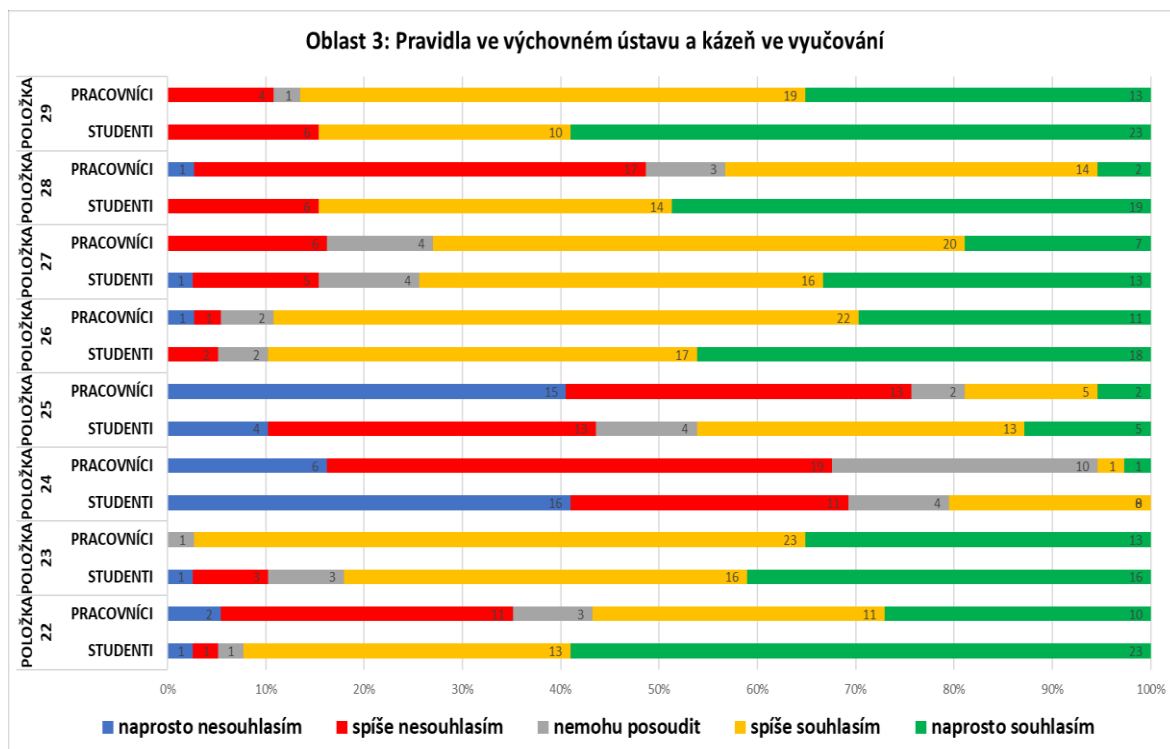
Tabulka níže uvádí informace o oblasti 2 (viz Graf 2). Nalezneme zde absolutní četnosti a hodnoty aritmetického průměru u studentů i pedagogických pracovníků. Dále zde nalezneme modus a četnost modu a rovněž minimální a maximální uvedené hodnoty hodnocení respondentů. Nachází se zde také směrodatná odchylka u obou skupin respondentů.

Tabulka 10 - Oblast 2

Oblast č. 2	Počet respondentů	Aritmetický průměr	Modus	Minimum	Maximum	Směr. odch.
Studenti	39	3,23718	4	1	5	1,35769
Pracovníci	37	3,786036	5	1	5	1,281076

OBLAST 3

Graf 7 - Oblast 3 Pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování

Graf 7 zachycuje hodnoty odpovědí pracovníků a studentů položek 22-29 u oblasti 3 – Pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování. V grafu zachycené hodnoty můžeme porovnat s ostatními respondenty a položkami.

Níže rovněž uvádíme výběr popisu položek, které se nám jeví svou formou a výsledky jako nejzajímavější. Popis ostatních položek je k nahlédnutí v příloze P III.

Položka 24 zjišťovala, zda mohou studenti v zařízení spolurozhodovat při stanovování některých pravidel. Největší počet studentů u této položky uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (16 studentů), naopak nejmenší počet studentů uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (4 studenti). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (19 pracovníků), nejmenší počet pracovníků pak uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (1 pracovník) a „naprosto souhlasím“ (1 pracovník).

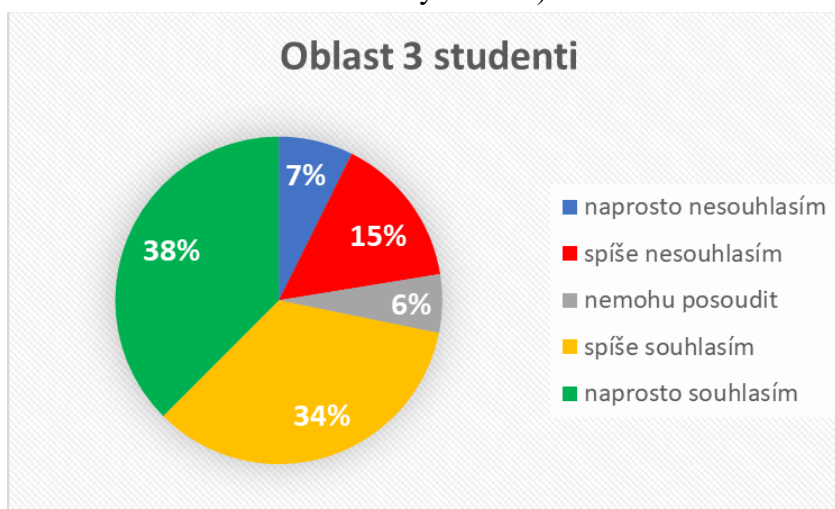
Položka 25 se zaměřovala na zjištění, zda v zařízení vzniká mnoho nových pravidel a předpisů. Největší počet studentů u této položky uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (13 studentů) a „spíše souhlasím“ (rovněž 13 studentů), nejmenší počet studentů uvedlo u této položky odpověď „naprosto nesouhlasím“ (4 studenti) a „nemohu posoudit“ (4 studenti).

Největší počet pracovníků zde uvedla odpověď „naprosto nesouhlasím“ (15 pracovníků), naopak nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (2 pracovníci) a „naprosto souhlasím“ (2 pracovníci).

Položka 28 následně zjišťovala, zda ve vyučování vládne často zmatek. Největší počet studentů uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (19 studentů), nejmenší počet studentů pak uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (uvedlo 6 studentů). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (17 pracovníků), přičemž nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (uvedl pouze 1 pracovník).

Díky těmto získaným datům můžeme zodpovědět VO3: Jaká je míra hodnocení sociálního klimatu v oblasti „pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování“ ze strany studentů a pracovníků výchovného ústavu? dle uvedených grafů a popisů dat.

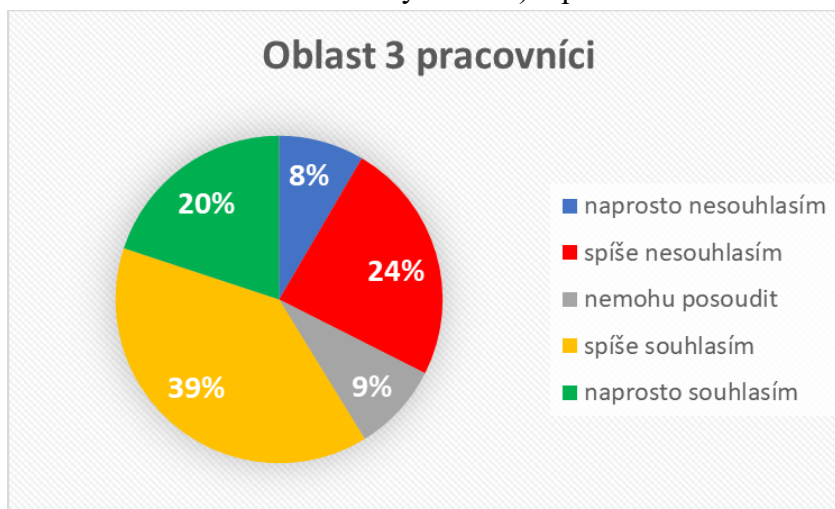
Graf 8 - Celkové hodnocení oblasti 3 (Pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování) u studentů

Graf 8 znázorňuje procento odpovědí studentů v oblasti 3 – Pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování. Největší počet studentů u dané oblasti uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (38 % respondentů), přičemž nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (6 % respondentů).

Odpověď na VO3: Je patrné, že největší počet studentů u položek v oblasti 3 nejčastěji uvádělo odpověď „naprosto souhlasím“.

Graf 9 - Celkové hodnocení oblasti 3 (Pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování) u pracovníků

Graf 9 znázorňuje procento odpovědí pracovníků v oblasti 3 – Pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování. Největší počet pracovníků u dané oblasti uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (39 % respondentů), přičemž nejmenší počet pracovníků naopak uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (8 % respondentů).

Odpověď na VO3: Je patrné, že největší počet pracovníků u položek v oblasti 3 nejčastěji uvádělo odpověď „spíše souhlasím“.

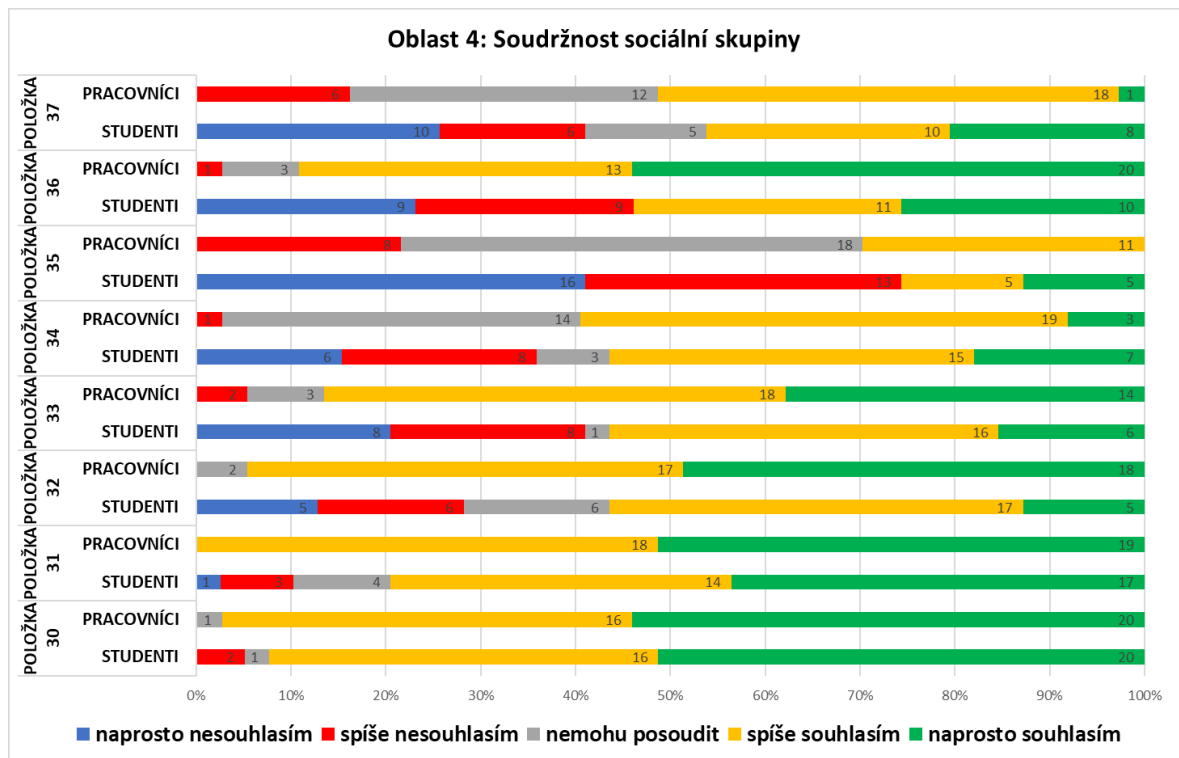
V tabulce uvádíme hodnoty aritmetického průměru oblasti 3 (viz Graf 3) u studentů i pedagogických pracovníků. Uvádíme zde rovněž modus, četnost modu či hodnoty směrodatné odchylky. Minimální a maximální dosažené odpovědi jsou zde také uvedeny.

Tabulka 11– Oblast 3

Oblast č. 3	Počet respondentů	Aritmetický průměr	Modus	Minimum	Maximum	Směr. odch.
Studenti	39	3,79487	5	1	5	1,28711
Pracovníci	37	3,378378	4	1	5	1,272927

OBLAST 4

Graf 10 - Oblast 4 Soudržnost sociální skupiny

V grafu 10 můžeme vidět odpovědi studentů a pracovníků zařízení na položky 30-37, které tvoří oblast 4 – Soudržnost sociální skupiny. Znázorněná data můžeme porovnat s ostatními respondenty či s ostatními položkami.

Následně uvádíme výběr popisu položek, které se nám jeví svou formou a výsledky jako nejzajímavější. Popis ostatních položek je k nahlédnutí v příloze P III.

Položka 32 zjišťovala, zda pracovníci přispívají k vytváření pěkných vztahů mezi studenty. Největší počet studentů u této položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (17 studentů), naopak nejmenší počet studentů uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (5 studentů) a „naprosto souhlasím“ (5 studentů). Největší počet pracovníků uvedlo u této položky odpověď „naprosto souhlasím“ (18 pracovníků), naopak nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (uvedli 2 pracovníci).

Položka 33 se zabírala otázkou zda se v zařízení všichni studenti navzájem kamarádí. Největší počet studentů uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (16 studentů), naopak nejmenší počet studentů uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (pouze 1 student). Největší počet

pracovníků uvedlo u této položky odpověď „spíše souhlasím“ (18 pracovníků), nejmenší počet pracovníků pak uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (2 pracovníci).

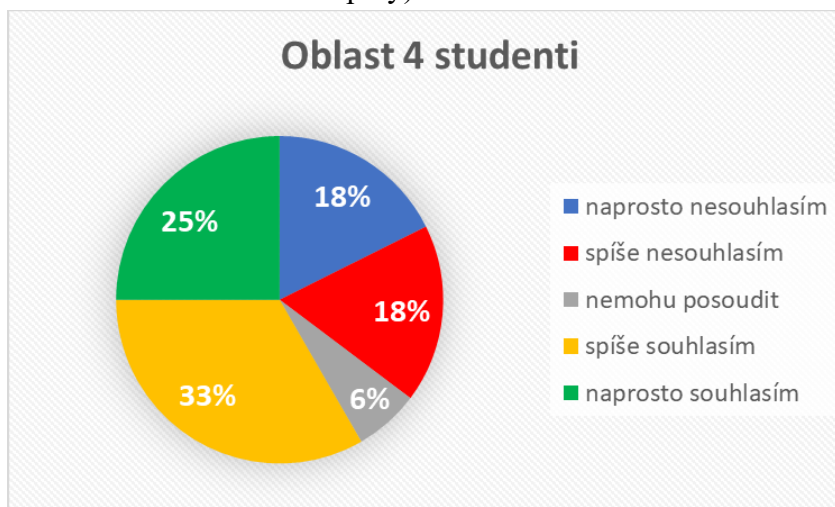
Položka 35 následně zjišťovala, zda jsou všichni studenti v zařízení dobrými důvěrnými kamarády. Největší počet studentů u této položky uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (16 studentů), naopak nejmenší počet studentů uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (5 studentů) a „naprosto souhlasím“ (rovněž 5 studentů). Největší počet pracovníků uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (18 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo u této položky odpověď „spíše nesouhlasím“ (8 pracovníků).

Položka 36 u respondentů zjišťovala, zda se všichni studenti v zařízení mezi sebou dobře snášejí. Největší počet studentů u této položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (11 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (9 studentů) a „spíše nesouhlasím“ (rovněž 9 studentů). Největší počet pracovníků zde uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (20 pracovníků), naopak nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (pouze 1 pracovník).

Položka 37 se zabírala zjištěním, zda se studenti v zařízení mezi sebou mají rádi jako opravdoví přátelé. Největší počet studentů u této položky uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (10 studentů) a „spíše souhlasím“ (rovněž 10 studentů), naopak nejmenší počet studentů u dané položky uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (5 studentů). Největší počet pracovníků zde uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (18 pracovníků), naopak nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (pouze 1 pracovník).

Díky těmto získaným datům můžeme zodpovědět VO4: Jaká je míra hodnocení sociálního klimatu v oblasti klimatu „soudržnost sociální skupiny“ ze strany studentů a pracovníků výchovného ústavu? dle uvedených grafů a popisů dat.

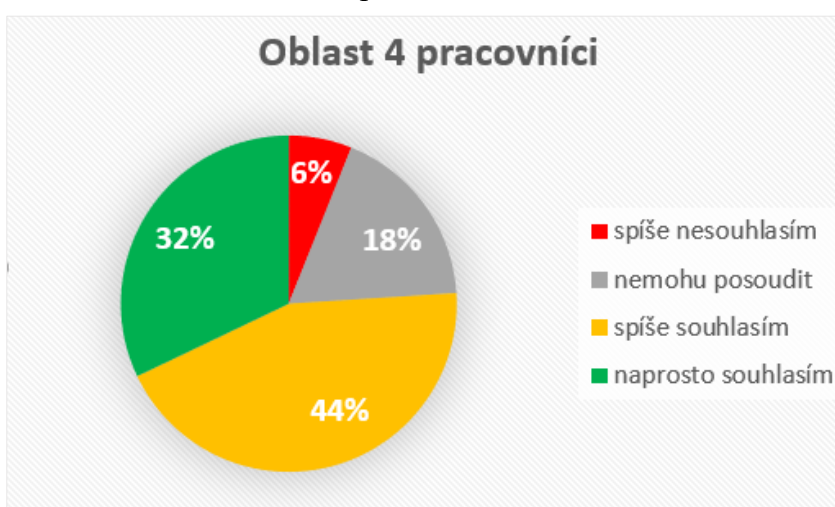
Graf 11 - Celkové hodnocení oblasti 4 (Soudržnost sociální skupiny) u studentů

Graf 11 znázorňuje procento odpovědí studentů v oblasti 4 – Soudržnost sociální skupiny. Největší počet studentů u dané oblasti uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (33 % respondentů), přičemž nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (6 % respondentů).

Odpověď na VO4: Je patrné, že největší počet studentů u položek v oblasti 4 nejčastěji uvádělo odpověď „spíše souhlasím“.

Graf 12 - Celkové hodnocení oblasti 4 (Soudržnost sociální skupiny) u pracovníků

Graf 12 znázorňuje procento odpovědí pracovníků v oblasti 4 – Soudržnost sociální skupiny. Největší počet pracovníků u dané oblasti uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (44 % respondentů), přičemž nejmenší počet pracovníků naopak uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (6 % respondentů). Žádný z pracovníků u této oblasti neuvedl odpověď „naprosto nesouhlasím“.

Odpověď na VO4: Je patrné, že největší počet pracovníků u položek v oblasti 4 nejčastěji uvádělo odpověď „spíše souhlasím“.

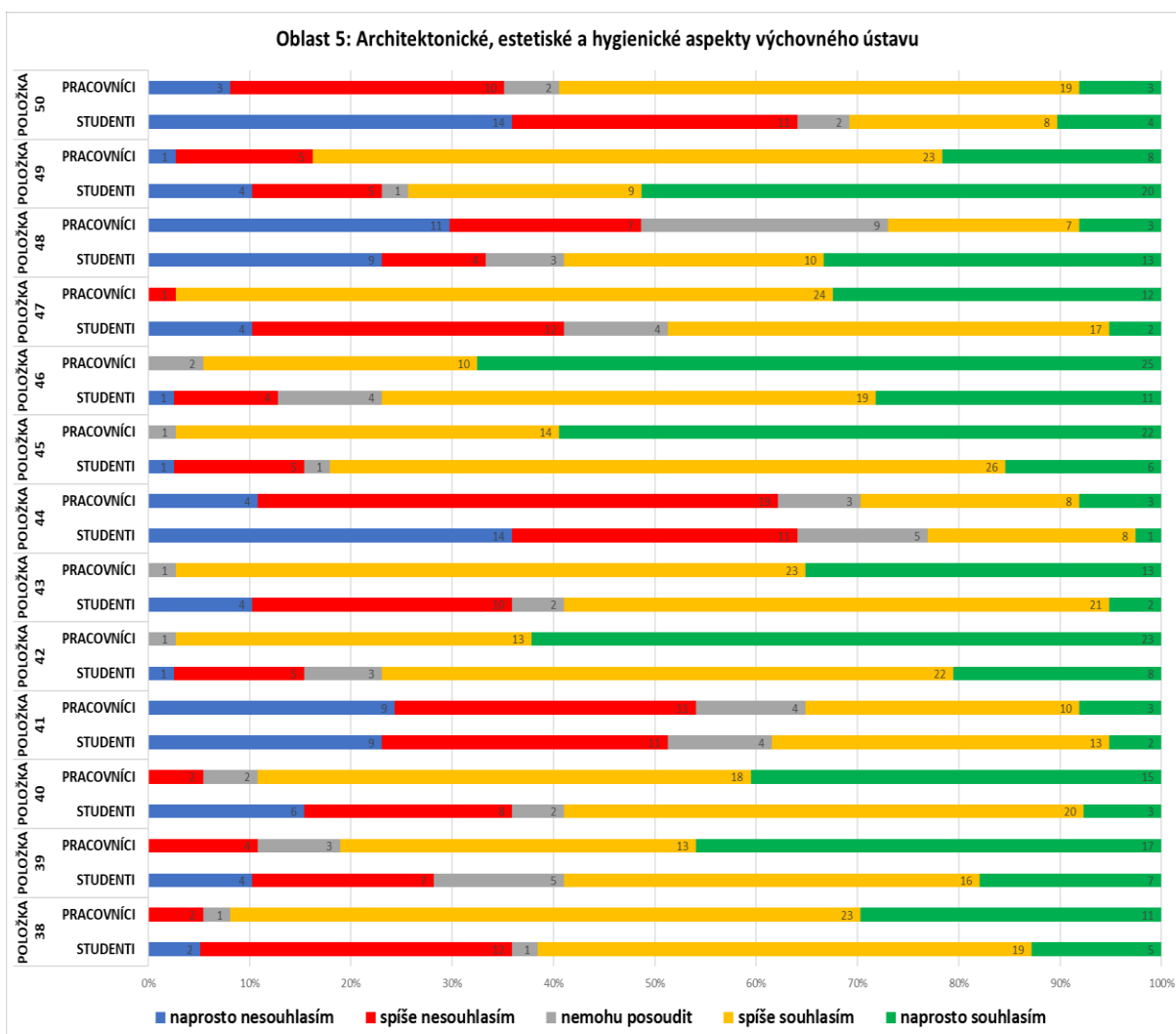
V tabulce níže se dozvíme informace o absolutní četnosti u studentů a pracovníků oblasti 4 (viz Graf 4). Jako v předchozích případech z tabulky můžeme zjistit hodnoty aritmetického průměru, modus, četnost modu i směrodatnou odchylku. Zjistíme také minimální a maximální hodnoty odpovědí respondentů, u pracovníků je v tomto případě minimální hodnotou číslo 2 – spíše nesouhlasím.

Tabulka 12 – Oblast 4

Oblast č. 4	Počet respondentů	Aritmetický průměr	Modus	Minimum	Maximum	Směr. odch.
Studenti	39	3,30449	4	1	5	1,45672
Pracovníci	37	4,02027	4	2	5	0,861877

OBLAST 5

Graf 13 - Oblast 5 Architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu

Z grafu 13 je patrné, že obsahuje informace o položkách č. 38-50, jde tedy o poslední pátou oblast dotazníků – architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu. Hodnoty znázorněné u jednotlivých položek můžeme porovnat s ostatními položkami nebo s ostatními respondenty.

Níže uvádíme výběr popisu položek, které se nám jeví svou formou a výsledky jako nejzajímavější. Popis ostatních položek je k nahlédnutí v příloze P III.

Položka 38 u respondentů zjišťovala, zda výchovný ústav vypadá pěkně. Největší počet studentů uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (19 studentů), naopak nejmenší počet studentů uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (pouze 1 student). Největší počet pracovníků u této

položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (uvedlo 23 pracovníků), nejmenší počet pracovníků pak uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (1 pracovník).

Položka 39 zjišťovala, zda výchovný ústav je udržován v dobrém stavu. Největší počet studentů u této položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (16 studentů), naopak nejmenší počet studentů zde uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (4 studenti). Největší počet pracovníků u dané položky uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (17 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (uvedli 3 pracovníci).

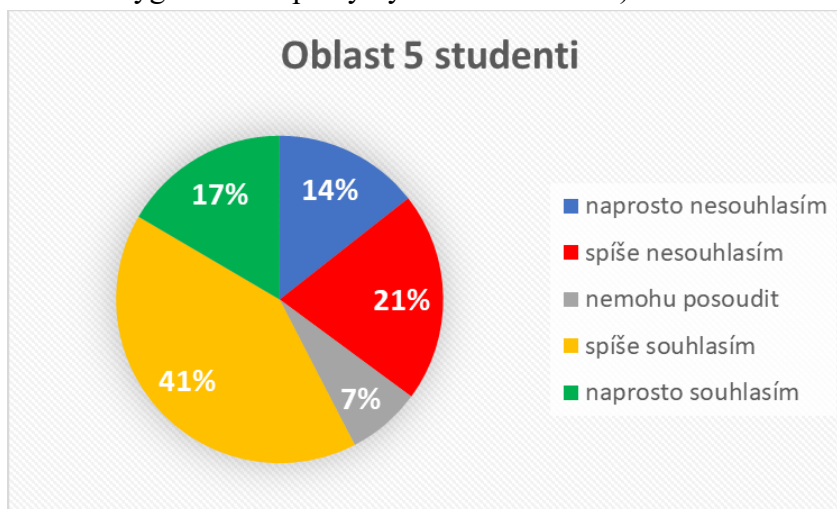
Položka 43 zjišťovala, jestli má výchovný ústav dostatek prostor pro posezení, pobyt či odpočinek studentů. Největší počet studentů uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (21 studentů), naopak nejmenší počet studentů uvedlo u této položky odpověď „nemohu posoudit“ (2 studenti) a „naprosto souhlasím“ (rovněž 2 studenti). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (23 pracovníků), nejmenší počet pracovníků zde uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (pouze 1 pracovník).

Položka 44 následně zjišťovala, zda prostor pro posezení, pobyt a odpočinek studentů jsou útulné. Největší počet studentů zde uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (14 studentů), naopak nejmenší počet studentů u této položky uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (pouze 1 student). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (19 pracovníků), naopak nejmenší počet pracovníků zde uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (3 pracovníci) a „naprosto souhlasím“ (rovněž 3 pracovníci).

Položka 50 dále zjišťovala, zda stoly, židle a postele (u studentů) v zařízení jsou pohodlné. Největší počet studentů uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (14 studentů), nejmenší počet studentů uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (2 studenti). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (19 pracovníků), naopak nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (uvedli 2 pracovníci).

Díky těmto získaným datům můžeme zodpovědět VO5: Jaká je míra hodnocení sociálního klimatu v oblasti klimatu „architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu“ ze strany studentů a pracovníků výchovného ústavu? dle uvedených grafů a popisů dat.

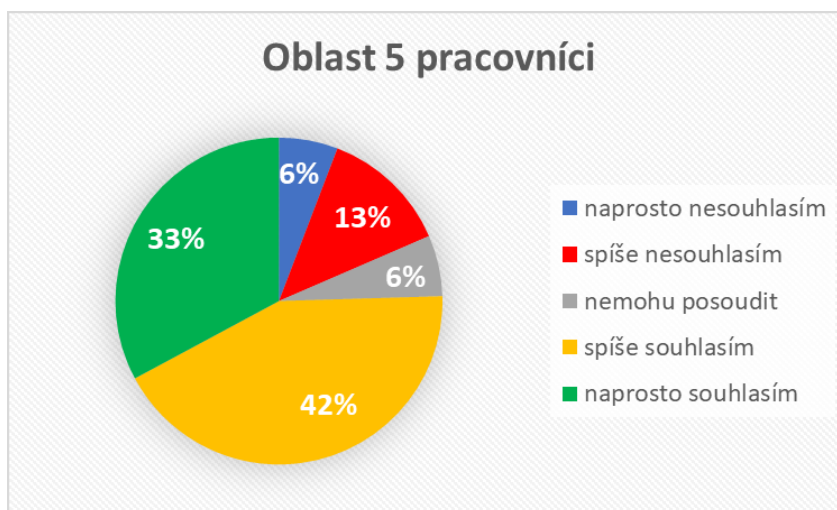
Graf 14 - Celkové hodnocení oblasti 5 (Architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu) u studentů

Graf 14 znázorňuje procento odpovědí studentů v oblasti 5 – Architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu. Největší počet studentů u dané oblasti uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (41 % respondentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (7 % respondentů).

Odpověď na VO5: Je patrné, že největší počet studentů u položek v oblasti 5 nejčastěji uvádělo odpověď „spíše souhlasím“.

Graf 15 - Celkové hodnocení oblasti 5 (Architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu) u pracovníků

Graf 15 znázorňuje procento odpovědí pracovníků v oblasti 5 – Architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu. Největší počet pracovníků u dané oblasti uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (42 % respondentů), nejmenší počet pracovníků naopak uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (6 % respondentů) a „naprosto nesouhlasím“ (také 6 % respondentů).

Odpověď na VO5: Je patrné, že největší počet pracovníků u položek v oblasti 5 nejčastěji uvádělo odpověď „spíše souhlasím“.

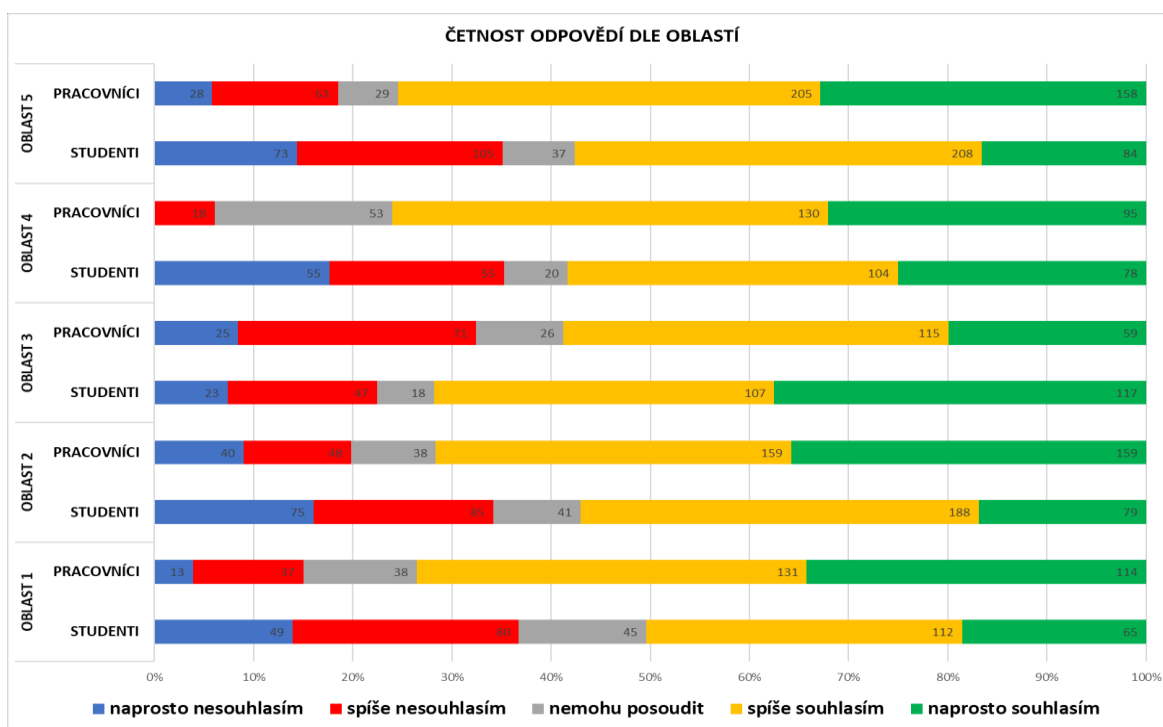
V tabulce uvádíme hodnoty aritmetického průměru oblasti 5 (viz Graf 5) u studentů i pedagogických pracovníků. Jsou zde uvedeny rovněž hodnoty absolutní četnosti, směrodatné odchylky a minimální i maximální hodnoty hodnocení respondentů.

Tabulka 13 – Oblast 5

Oblast č. 5	Počet respondentů	Aritmetický průměr	Modus	Minimum	Maximum	Směr. odch.
Studenti	39	3,24655	4	1	5	1,33986
Pracovníci	37	3,839917	4	1	5	1,180818

JEDNOTLIVÉ OBLASTI DOTAZNÍKŮ

Graf 16 - Četnost odpovědí dle jednotlivých oblastí

Graf 16 shrnuje celkové oblasti dotazníků a znázorňuje hodnoty hodnocení u každé oblasti. Můžeme si všimnout, že u oblast 4 (tj. Soudržnost sociální skupiny) respondenti začínali hodnotit až od hodnoty 2 – spíše nesouhlasím. Jednotlivé hodnoty oblastí můžeme porovnat s ostatními oblastmi i jednotlivými respondenty.

Oblast 1 se zaměřovala na celkový vztah k výchovnému ústavu a motivaci ke škole. Největší počet studentů u této oblasti uvádělo odpovědi „spíše souhlasím“ (112 studentů), naopak nejmenší počet studentů zde uvádělo odpovědi „nemohu posoudit“ (45 studentů). Největší počet pracovníků u dané oblasti uvádělo odpovědi „spíše souhlasím“ (131 pracovníků), naopak nejmenší počet pracovníků uvádělo odpovědi „naprosto nesouhlasím“ (13 pracovníků).

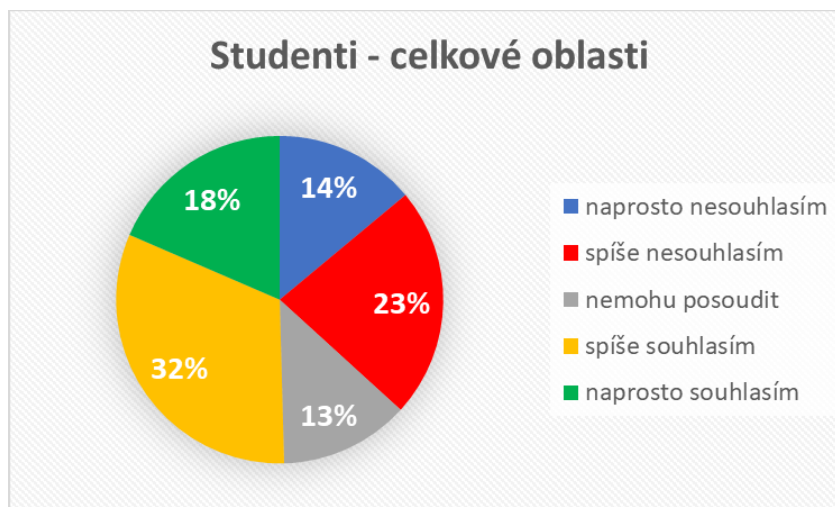
Oblast 2 se zaměřovala na kvality a kompetence pracovníků zařízení. Největší počet studentů u této oblasti uvádělo odpovědi „spíše souhlasím“ (188 studentů), naopak nejmenší počet studentů u této oblasti uvádělo odpovědi „nemohu posoudit“ (41 studentů). Největší počet pracovníků u této oblasti uvádělo odpovědi „spíše souhlasím“ (159 pracovníků) a „naprosto souhlasím“ (159 pracovníků), naopak nejmenší počet pracovníků uvádělo odpovědi „nemohu posoudit“ (38 pracovníků).

Oblast 3 se zabývala pravidly ve výchovném ústavu. Největší počet studentů u dané oblasti uvádělo odpovědi „naprosto souhlasím“ (117 studentů), naopak nejmenší počet studentů u této oblasti uvádělo odpovědi „nemohu posoudit“ (18 studentů). Největší počet pracovníků u této oblasti uvádělo odpovědi „spíše souhlasím“ (115 pracovníků), nejmenší počet pracovníků pak uvádělo odpovědi „naprosto nesouhlasím“ (25 pracovníků).

Oblast 4 se zabývala soudržností sociální skupiny. Největší počet studentů u dané oblasti uvádělo odpovědi „spíše souhlasím“ (104 studentů), naopak nejmenší počet studentů u dané oblasti uvádělo odpovědi „nemohu posoudit“ (20 studentů). Největší počet pracovníků u této oblasti uvádělo odpovědi „spíše souhlasím“ (130 pracovníků), nejmenší počet pracovníků pak uvádělo odpovědi „spíše nesouhlasím“ (18 pracovníků).

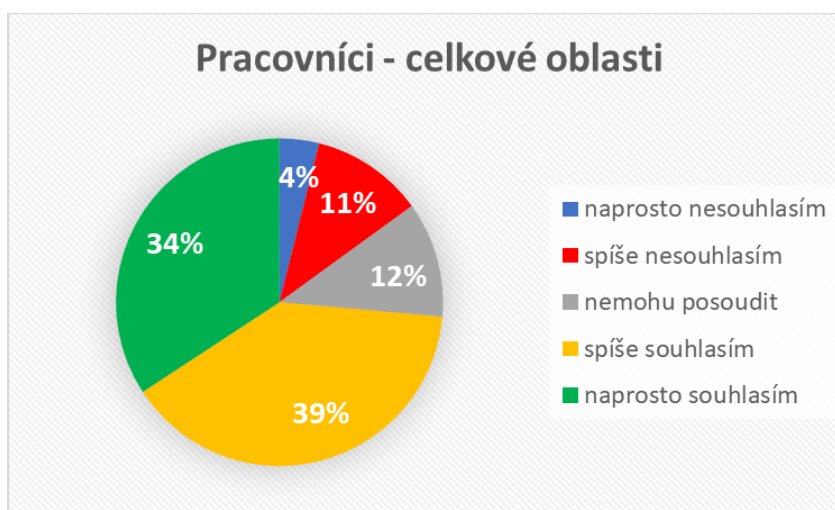
Oblast 5 se zabývala architektonickými, estetickými a hygienickými aspekty výchovného ústavu. Největší počet studentů u této oblasti uvádělo odpovědi „spíše souhlasím“ (208 studentů), naopak nejmenší počet studentů zde uvádělo odpovědi „nemohu posoudit“ (37 studentů). Největší počet pracovníků u dané oblasti uvádělo odpovědi „spíše souhlasím“ (205 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvádělo odpovědi „naprosto nesouhlasím“ (28 pracovníků).

Graf 17 - Celkové hodnocení oblastí u studentů

Graf 17 znázorňuje procento odpovědí studentů dle všech celkových oblastí. Největší počet studentů u všech oblastí uvádělo odpověď „spíše souhlasím“ (32 % respondentů), nejmenší počet studentů naopak uvádělo odpověď „nemohu posoudit“ (13 % respondentů). Je tedy patrné, že největší počet studentů u položek ve všech oblastech nejčastěji uvádělo odpověď „spíše souhlasím“.

Graf 18 - Celkové hodnocení oblastí u pracovníků

Graf 18 znázorňuje procento odpovědí pracovníků dle všech celkových oblastí. Největší počet pracovníků u všech oblastí uvádělo odpověď „spíše souhlasím“ (39 % respondentů), nejmenší počet pracovníků naopak uvádělo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (4 %

respondentů). Je tedy patrné, že největší počet pracovníků u položek ve všech oblastech nejčastěji uvádělo odpověď „spíše souhlasím“.

4.7 Ověřování hypotéz

K ověřování hypotéz jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát, který jsme zpracovávali na základě získaných informací z předmětu Metodologie a na základě publikace Chráska (2016). Výsledky ověřování hypotéz jsme pro kontrolu prověřovali rovněž za pomoci programu Microsoft Office Excel. Ověřovali jsme celkem 5 hypotéz, které se týkaly jednotlivých oblastí dotazníku. Příkladný postup výpočtu hypotéz uvádíme níže v textu, výsledky a další postupy ověřování hypotéz jsou k dispozici v Příloze IV.

Hypotéza č. 1 – Oblast 1 (Celkový vztah k VÚ a motivace ke škole):

Prvně jsme si stanovili následující hypotézy:

H₀: V hodnocení oblasti sociálního klimatu „celkový vztah k výchovnému ústavu a motivace ke škole“ u studentů a pracovníků nejsou rozdíly.

H_A: V hodnocení oblasti sociálního klimatu „celkový vztah k výchovnému ústavu a motivace ke škole“ u studentů a pracovníků jsou rozdíly.

Následně jsme pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát vypočítali hodnotu chí-kvadrátu, ta byla 51,898354. Stupeň volnosti zde bylo číslo 4. Na základě toho jsme na hladině významnosti 0,05 určili hodnotu stupně volnosti 9,488. Kritická hodnota byla nižší než hodnota chí-kvadrátu, proto můžeme odmítnout nulovou hypotézu a přijmout hypotézu alternativní. Platí tedy, že **existují rozdíly v hodnocení oblasti sociálního klimatu „celkový vztah k výchovnému ústavu a motivace ke škole“ u studentů a pracovníků.**

H_A: V hodnocení oblasti sociálního klimatu „celkový vztah k výchovnému ústavu a motivace ke škole“ u studentů a pracovníků jsou rozdíly.

Následující tabulka 14 obsahuje pozorované četnosti a očekávané četnosti (v závorkách), ze kterých jsme vycházeli.

Tabulka 14 - Ověřování hypotézy č. 1 (pro oblast 1)

OBLAST 1	Škála hodnocení 1 – 5					Σ
	1 naprosto nesouhlasím	2 spíše nesouhlasím	3 nemohu posoudit	4 spíše souhlasím	5 naprosto souhlasím	
Studenti (oblast 1)	49 (31,8)	80 (60,0)	45 (42,6)	112 (124,7)	65 (91,9)	351
Pracovníci (oblast 1)	13 (30,2)	37 (57,0)	38 (40,4)	131 (118,3)	114 (87,1)	333
Σ	62	117	83	243	179	684

Následně uvedeme pouze výsledky ověřování hypotéz, ke kterým jsme dospěli. Postup výpočtů dalších čtyř ověřovaných hypotéz daných oblastí jsou k dispozici v **Příloze IV**.

Hypotéza č. 2 – Oblast 2 (Kvality a kompetence pracovníků zařízení):

Na základě ověřování hypotéz jsme přijmuli tuto alternativní hypotézu: HA: V hodnocení oblasti sociálního klimatu „kvality a kompetence pracovníků zařízení“ u studentů a pracovníků jsou rozdíly. Platí tedy, že **existují rozdíly v hodnocení oblasti sociálního klimatu „kvality a kompetence pracovníků zařízení“ u studentů a pracovníků.**

Hypotéza č. 3 – Oblast 3 (Pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování):

Přijmuli jsme následující alternativní hypotézu: HA: V hodnocení oblasti sociálního klimatu „pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování“ u studentů a pracovníků jsou rozdíly. Platí tedy, že **existují rozdíly v hodnocení oblasti sociálního klimatu „pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování“ u studentů a pracovníků.**

Hypotéza č. 4 – Oblast 4 (Soudržnost sociální skupiny):

Rovněž zde jsme přijmuli tuto alternativní hypotézu: HA: V hodnocení oblasti sociálního klimatu „soudržnost sociální skupiny“ u studentů a pracovníků jsou rozdíly. Platí tedy, že **existují rozdíly v hodnocení oblasti sociálního klimatu „soudržnost sociální skupiny“ u studentů a pracovníků.**

Hypotéza č. 5 – Oblast 5 (Architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu):

I zde jsme přijmuli alternativní hypotézu: HA: V hodnocení oblasti sociálního klimatu „architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu“ u studentů a pracovníků jsou rozdíly. Platí tedy, že **existují rozdíly v hodnocení oblasti sociálního klimatu „architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu“ u studentů a pracovníků.**

Pro shrnutí můžeme tedy říci, že u všech uvedených hypotézy daných oblastí jsme na základě ověřování těchto hypotéz mohli přijmout alternativní hypotézy. **V hodnocení všech oblastí sociálního klimatu u studentů a pracovníků tedy existují rozdíly.**

5 DISKUSE

Náš realizovaný výzkum se zaměřoval na analýzu sociálního klimatu ve VÚ jak ze strany mladistvých chlapců zde pobývajících, tak ze strany pedagogických pracovníků zařízení. Kvantitativní výzkum byl realizován pomocí dotazníků určených pro dvě skupiny respondentů – studenty a pedagogické pracovníky zařízení. Dle získaných výsledků výzkumu jsme dosáhli stanovených cílů práce, kterými bylo analyzovat sociální klima VÚ z pohledu studentů a pedagogických pracovníků a tyto výsledky následně interpretovat pomocí grafů a tabulek. Cílem bylo zároveň zjistit, zda respondenti vykazují podobné či stejné vnímání sociálního klimatu v daných oblastech. Tohoto cíle jsme dosáhli pomocí ověření hypotéz dle daných oblastí. Díky ověřování daných hypotéz jsme dospěli ke zjištění, že jednotlivé oblasti sociálního klimatu výchovného ústavu vnímají mladiství chlapci a pedagogičtí pracovníci rozdílně. Rovněž jsme odpověděli na výzkumné otázky.

Výsledky našeho výzkumu by mohly posloužit pedagogickým pracovníkům VÚ i jiným typům školských zařízení jako inspirace a motivace ke snaze zlepšit sociální klima. Pedagogičtí pracovníci se mohou díky výsledkům výzkumu zaměřit také na zlepšení spolupráce s mladistvými. Dále by mohla být práce inspirací pro studenty a jedince, kteří se o dané téma zajímají. Výsledky jednotlivých oblastí dotazníků by mohly poskytnout zajímavý pohled na současně velmi diskutovanou otázku deinstitutionalizace pobytových školských zařízení.

Podobný výzkum realizovala Jana Kašpárková (Výzkumný nástroj pro evaluaci školního klimatu, 2007), jejími dotazníky se v našem výzkumu inspirováme. Autorka však primárně zkoumala analýzu školního klimatu u tří skupin respondentů – studentů, učitelů a rodičů. Při realizaci jednoho z výzkumů však použila, stejně jako my, dvě skupiny respondentů. Na rozdíl od nás, autorka vyhodnocovala získaná data pomocí testu HSD a Tuckey testu. Výsledné hodnoty tedy nemůžeme zcela porovnat s našimi zjištěními.

Krulichová, Podaná, Buriánek (2015) realizovali výzkum, který stejně jako jedna z oblastí v našem výzkumu zjišťovala, jak respondenti vnímají školní prostředí. Autoři zjišťovali, zda má dezorganizace školního prostředí souvislost s delikvencí žáků, jinými slovy, zda žáci vnímají školní prostředí jako delikventní. Ve výzkumu se zaměřovali na zjištění, zda se ve škole ve velké míře krade, ničí věci, užívají návykové látky nebo se žáci mezi sebou rvou. Z tohoto výzkumu vyplývá, že největší počet žáků spíše (či rozhodně) souhlasilo s tvrzením,

že se ve škole často ve velké míře krade, žáci se mezi sebou rvou a ničí věci. Jen menší počet žáků pak souhlasilo s tím, že na škole dochází ve velké míře k užívání návykových látek.

Dalo by se říci, že jsme v našem výzkumu rovněž zjišťovali podobné znaky. Zjišťovali jsme např. zda se stává, že si studenti občas nadávají (viz pol. 30). Největší počet studentů u této položky označilo odpověď „naprosto souhlasím“ (20 studentů). U pracovníků na tuto položku odpovědělo největší počet pracovníků rovněž „naprosto souhlasím“ (20 pracovníků). Z toho vyplývá, že největší počet respondentů naprosto souhlasí s tím, že si studenti v zařízení skutečně občas nadávají. Což může následně vést k rvačkám a potyčkám mezi studenty.

Dále jsme rovněž zjišťovali, zda někteří studenti v zařízení nejsou kamarádi (viz pol. 34). Tuto položku hodnotilo největší počet studentů jako „spíše souhlasím“ (15 studentů). Největší počet pracovníků pak uvedlo odpověď na tuto položku rovněž „spíše souhlasím“ (19 pracovníků). Z tohoto zjištění je patrné, že největší počet respondentů spíše souhlasí s tvrzením, že někteří studenti v zařízení nejsou kamarádi. To by mohlo být známkou toho, že v zařízení nejsou příliš přátelské sociální vztahy mezi všemi studenty.

Zjišťovali jsme také, zda se všichni studenti v zařízení mezi sebou dobře snášejí (viz pol. 36). Největší počet studentů u této položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (11 studentů). U pracovníků na tuto položku odpovědělo největší počet pracovníků jako „naprosto souhlasím“ (20 pracovníků). Z tohoto zjištění bychom mohli usoudit, že největší počet studentů spíše souhlasí s tvrzením, že všichni studenti v zařízení se mezi sebou dobře snášejí. Naopak z odpovědí pracovníků vyplývá, že největší počet pracovníků s tímto tvrzením naprosto souhlasí. Tyto zjištění pokládáme za pozitivní.

Dále jsme zjišťovali, zda je dle respondentů výchovný ústav bezpečným místem (viz pol. 41). U této položky odpovědělo největší počet studentů „spíše souhlasím“ (13 studentů). Naopak největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (11 pracovníků). Z tohoto zjištění je patrné, že největší počet studentů spíše souhlasí s tvrzením, že VÚ je bezpečné místo. Toto zjištění ze strany studentů pokládáme za pozitivní. Nicméně z výsledků můžeme také usoudit, že největší počet pracovníků s tvrzením dané položky naopak spíše nesouhlasí. Můžeme tedy jen spekulovat o tom, co stojí za tímto rozdílným hodnocením položky ze strany respondentů.

Problematikou školního a třídního klimatu se zabývá celá řada autorů. Tato problematika je v současné době velmi aktuální a diskutovaná. Na toto téma bylo již realizováno mnoho

výzkumů, nenašli jsme však žádný výzkum, který by se zaměřoval konkrétně na analýzu sociálního klimatu ve výchovném ústavu. Z toho důvodu doporučujeme realizovat podobné výzkumné šetření, návrh takovýchto výzkumů předkládáme v následující kapitole.

6 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Díky získaným datům v jednotlivých oblastech sociálního klimatu ve VÚ se školou se můžeme zaměřit na doporučení, která by vedla ke zlepšení vnímání sociálního klimatu ze strany respondentů. Je podstatné zaměřit se na **celkový vztah k výchovnému ústavu a motivace ke škole**, jelikož je velice důležité, jak zařízení respondenti vnímají, jak se v něm cítí nebo zda rádi docházejí do školy, která je součástí VÚ. Na tvorbě sociálního klimatu se bezpochyby podílejí jeho spolutvůrci, což jsou v našem případě mladiství chlapci a pedagogičtí pracovníci VÚ. Z toho důvodu je potřebné zaměřit se rovněž **na kvality a kompetence pracovníků zařízení**. Doporučujeme, aby pracovníci jevíli o studenty co největší zájem, zajímali se o jejich zájmy, snažili se je zapojit do dění v zařízení, snažili se o budování pozitivních vztahů a byli studentům nápomocni. Proto navrhuje zlepšit tyto aspekty za pomoci volnočasových aktivit nebo sportovních utkání, kdy se do hry zapojí i pracovníci zařízení. Nedílnou součástí zařízení je potřeba dodržovat určitá **pravidla a dodržovat kázeň ve vyučování**. Je podstatné, aby byli studenti obeznámeni se všemi důležitými pravidly a předpisy v zařízení a aby tyto pravidla rovněž řádně dodržovali. Doporučujeme tedy, aby pracovníci dbali na pravidelné opakování pravidel zařízení. Dále doporučujeme, aby měli studenti možnost podílet se při stanovování některých pravidel v rámci školy, vyučování nebo výběru volnočasových aktivit. Z výzkumu je patrné, že studenti i pracovníci zaznamenali, že je během vyučování ve třídě často zmatek a hluk. Z výzkumu rovněž vyplývá, že studenti ve třídě často neposlouchají, co učitel říká. Doporučujeme tedy orientovat se na tento problém, který by se mohl řešit např. uložením přijatelných trestů nebo zadáním úkolů navíc. Rovněž doporučujeme, aby učitelé věnovali více času organizaci a formě výuky. Učitelé by se měli zaměřit na upoutání a udržení pozornosti studentů během vyučování, což se dá realizovat několika následujícími způsoby. Doporučujeme, aby učitelé během vyučování často měnili intonaci hlasu, navazovali oční kontakt a studenty často chválili za snahu aktivně se zapojovat do výuky. Užitečné by mohlo být také to, aby měli studenti před sebou prázdnou lavici, bez objektů, které by je rozptylovaly. Velmi vhodné je také zapojit do výuky názorné ukázky, které souvisí s probíranou látkou. Výuka by mohla být zpestřena rovněž procvičováním látky pomocí interaktivní tabule. Pro vhodné sociální klima je velmi důležité zaměřit se na vztahy a **soudržnost sociální skupiny**. K upevňování sociálních vztahů mezi studenty i pracovníky by mohly posloužit volnočasové hry a aktivity či výlety. Navrhujeme rozšíření vhodných volnočasových a sportovních aktivit dle preferencí mladistvých chlapců ve VÚ. Zejména

sportovní aktivity bývají u mladistvých velmi oblíbené, chlapci tak tráví volný čas smysluplně a utváří se mezi nimi potřebné sociální vztahy. Je důležité, aby si studenti vybudovali kromě respektu k pracovníkům zařízení i důvěru. Zásadní vliv na sociální klima mají rovněž **architektonické, estetické a hygienické aspekty VÚ**. Považujeme za důležité, aby se respondenti cítili v zařízení příjemně a bezpečně. Z výzkumu je zřejmé, že pro většinu respondentů není VÚ příliš útulným místem. Doporučujeme se na toto zjištění zaměřit a zlepšit jej vymalováním prostor či vyzdobením místností obrázky studentů. Z výzkumu rovněž vyplývá, že většina studentů vnímá určité nedostatky v pohodlnosti stolů, židlí či postelí v zařízení. Doporučujeme tedy obnovu nábytku a lůžek v zařízení.

Za důležité dále považujeme zaměřit se na resocializaci jedince, navrhujeme rozšířit výchovné programy ve VÚ. Výchovné programy by se ideálně měly soustředit na posilování sociálních hodnot a norem, které by mladistvé chlapce učili vhodným způsobům chování, postojům a společenské etiketě. Následně navrhovaný výchovný program by se měl zaměřovat na rozvíjení zodpovědnosti mladistvých jedinců. Právě zodpovědnost, která pravděpodobně u většiny mladistvých ve VÚ mnohdy schází, lze prakticky nacvičit již při pobytu ve VÚ např. zadáním služby starat se o květiny, o nástěnku či nosit na hodinu třídnickou knihu. Zejména pro jedince, kteří pobývají ve VÚ je dále patřičné zaměřit se na zlepšení informovanosti o negativních vlivech návykových látek, patologickém hráčství či důsledcích kriminality. Stejně tak je důležité se v rámci výchovných programů zabývat emocemi jedinců, jejich zvládnání a schopností sebekontroly.

Sociální klima má na rozvoj jedince zásadní vliv, je tedy potřebné, aby se neustále pracovalo na jeho zlepšování, a to zejména ve VÚ, kde pobývají mladiství jedinci. Z těchto důvodů doporučujeme navázat na námi předkládaný výzkum, provést další podobné výzkumy, které by zjišťovaly analýzu sociálního klimatu ve VÚ nebo jiném typu školského zařízení. Výsledky výzkumů by bylo zajímavé porovnat. Prostřednictvím analýzy sociálního klimatu v těchto typech školských zařízení můžou být odhaleny nedostatky ve vedení zařízení, spolupráci pracovníků s mladistvými nebo dokonce šikana. Vnímáme tedy jako důležité se touto problematikou zabývat. Navrhujeme realizovat kvalitativně orientovaný výzkum, který by se zaměřoval na analýzu sociálních vztahů mladistvých pobývajících v zařízení a vztahů s pracovníky tohoto zařízení. Díky kvalitativnímu zaměření výzkumu by bylo možné problematiku prozkoumat více do hloubky a analyzovat jaké sociální vztahy v zařízení vládou.

Dalším námi navrhovaným výzkumem, který by mohl být zajímavý je výzkum, který by zjišťoval, jaké složky sociálního klimatu přispívají k rozvoji či gradaci (již vzniklého) delikventního chování u mladistvých. Výzkum doporučujeme realizovat kvantitativním způsobem pomocí vhodně navržených dotazníků. Výzkum by bylo zajímavé provést ve výchovných ústavech a dětských domovech se školou, jednotlivé výsledky by bylo vhodné porovnat. Pro možnou obtížnost sestavení dotazníků a koncepce celého výzkumu však doporučujeme výzkum provést spíše zkušenějším výzkumníkům.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zaměřovala na analýzu aktuálního sociálního klimatu ve výchovném ústavu se střední školou, a to jak z pohledu mladistvých chlapců zde pobývajících, tak i pedagogických pracovníků zde pracujících.

Dané téma jsme si vybrali z důvodu, že je problematika výchovných ústavů velmi aktuální, zajímavé a velice diskutované téma spojené s častou otázkou deinstitutionalizace pobytových školských zařízení. Náš výběr ovlivnila také zainteresovanost autorky práce k dané problematice, která rovněž absolvovala v tomto zařízení odbornou praxi během studia. Výběr tématu ovlivnila také souvislost problematiky se sociální pedagogikou. Zabýváme se analýzou sociálního klimatu výchovného ústavu se školou, nikoli pouze obvyklému zkoumání školního klimatu či klimatu třídy, což nám přijde originální. Snahou je zachycení komplexního sociálního klimatu výchovného ústavu se školou z pohledu respondentů, kteří se podílejí na jeho utváření. Zkoumání sociálního klimatu konkrétně ve výchovném ústavu nám přišlo zajímavé, jelikož právě u mladistvých, u kterých je sledováno rizikové či delikventní chování, je velmi důležité dbát na vhodné sociální klima. Prostředí a atmosféra ve kterém se mladiství chlapci, ale i pedagogičtí pracovníci pohybují je totiž velmi důležité pro jejich rozvoj, způsoby chování i utváření vztahů. Je důležité, aby se zde mladiství chlapci i pedagogičtí pracovníci, cítili bezpečně, komfortně a spokojeně. Je také podstatné, aby v zařízení vládla ideálně přátelská atmosféra, aby se mladiství chlapci v případě nesnázi nebáli požádat o pomoc či radu pracovníky zařízení. Kladně vnímané sociální klima má mimo jiné vliv na motivaci mladistvých zapojovat se společně s ostatními chlapci do aktivit výchovného ústavu, angažovat se ve výuce či rozvíjet pozitivní vztahy s pracovníky zařízení. Kladné sociální klima může mít rovněž značný vliv na zlepšení chování mladistvých zde pobývajících. Pracovníky zařízení může kladně vnímané sociální klima motivovat k lepšímu výkonu profese a potěšení z něj.

V teoretické části jsme se nejprve zaměřovali na vymezení rizikového chování a případný rozvoj delikvence a kriminality mladistvých, které bývá u mladistvých ve výchovném ústavu patrné. Současně jsme se zabývali otázkou, jaký vliv může mít rodina či vrstevnické skupiny na rozvoj tohoto rizikového chování u mladistvých. Zjistili jsme, že obě tyto skupiny mohou mít značný podíl na rozvoji rizikového chování zejména u mladistvého jedince. Následně jsme uvedli různé formy rizikových aktivit mladistvých a vymezili pojem adolescence, který se váže k první skupině námi zkoumaných respondentů výzkumu.

Druhá kapitola práce se zaměřovala na vymezení problematiky sociálního klimatu. Zbývali jsme se faktory, které sociální klima utvářejí a mají na něj zásadní vliv, což je vlastně podstata našeho výzkumného šetření. Vzhledem k zaměření naší práce jsme vymezili problematiku klimatu školy a třídy, a to z důvodu, že se v praktické části taktéž zaobíráme klimatem školy, která je součástí námi zkoumaného výchovného ústavu. Ze stejného důvodu jsme se zaměřili též na spolutvůrce třídního klimatu, tedy na učitele a žáky.

Poslední kapitolu teoretické části věnujeme popisu školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, zejména pak výchovnému ústavu, ve kterém realizujeme náš výzkum. Kapitola pojednává o problematice ústavní a ochranné výchovy, kde jsme nastínili také legislativní rámec. Kapitola se zabývá rovněž pedagogickými pracovníky onoho výchovného ústavu, zabýváme se zde tedy druhou skupinou respondentů, kteří se do výzkumu zapojili. Z důvodu, že jsou pedagogičtí pracovníci zařízení s mladistvými zde pobývajících v každodenním kontaktu, domníváme se, že je potřebné se zaměřit rovněž na jejich vnímání zdejšího sociálního klimatu, na kterém se taktéž podílejí. Teoretická část se tedy zaměřovala jak na mládež, tak i na pedagogické pracovníky výchovného ústavu.

V praktické části práce jsme se zabývali analýzou sociálního klimatu výchovného ústavu ze strany již zmíněných mladistvých chlapců a pedagogických pracovníků. Pomocí námi upravených dotazníků jsme zjišťovali rozdíly v hodnocení sociálního klimatu u uvedených respondentů.

Hlavním cílem výzkumu bakalářské práce bylo zjistit, jak charakterizují sociální klima studenti výchovného ústavu a pedagogičtí pracovníci výchovného ústavu v Moravskoslezském kraji. Zároveň bylo cílem zjistit, zda respondenti vykazují podobné či stejné vnímání sociálního klimatu v daných oblastech. Cílem bylo také následně interpretovat získané výsledky tohoto výzkumu. Stanovených cílů jsme dosáhli pomocí analýzy a interpretace dat a také prostřednictvím zodpovězení výzkumných otázek a ověření hypotéz pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát. Díky získaným datům jsme zjistili míru hodnocení sociálního klimatu respondentů na jednotlivé položky i oblasti dotazníků, tyto výsledky jsme znázornili pomocí tabulek a grafů. Zjistili jsme, že jednotlivé oblasti sociálního klimatu výchovného ústavu vnímají mladiství chlapci a pedagogičtí pracovníci rozdílně. Tohoto zjištění jsme dosáhli na základě ověření uvedených hypotéz.

Bylo by zajímavé se do budoucna zaměřit na analýzu sociálního klimatu v podobných typech školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a tyto výsledky porovnat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. 3. vyd. Bratislava: public promotion, 2008, 251 s. ISBN 978-80-969944-0-3.
- [2] BENDL, Stanislav. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015, 306 s. Pedagogika. ISBN 9788024742489.
- [3] BĚLÍK, Václav, Stanislava HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. Praha: Grada, 2017, 120 s. Pedagogika. ISBN 9788027105991.
- [4] BLAŽEK, Petr, Slavomil FISCHER a Jiří ŠKODA. *Delikvence: analýza produktů činnosti delikventní subkultury jako diagnostický a resocializační nástroj*. Praha: Grada, 2019, 156 s. Psyché. ISBN 978-80-271-2013-0.
- [5] BRÉDA, Jiří, Eva DANDOVÁ, Jitka KENDÍKOVÁ a Václav MERTIN. *Sebeobrana učitele*. Praha: Raabe, 2017, 151 s. Dobrá škola. Škola jako (ne)bezpečné místo. ISBN 9788074963452.
- [6] ČAPEK, Robert. *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada, 2010, 325 s. Pedagogika. ISBN 9788024727424.
- [7] ČAPEK, Robert. *Odměny a tresty ve školní praxi*. 2. vyd. Praha: Grada, 2014, 186 s. Pedagogika. ISBN 9788024746395.
- [8] DOLEJŠ, Martin. *Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, 189 s. Monografie. ISBN 9788024426426.
- [9] EICHHORN, Christoph. *Učitel a práce se třídou*. Praha: Raabe, 2019, 110 s. Dobrá škola. Management třídy. ISBN 978-80-7496-439-8.
- [10] FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, 215 s. ISBN 9788073805210.
- [11] FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2. vyd. Praha: Grada, 2014, 231 s. Psyché. ISBN 9788024750460.
- [12] GRECMANOVÁ, Helena. *Klima školy*. Olomouc: Hanex, 2008, 209 s. Edukace. ISBN 9788074090103.

- [13] HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha: Portál, 2004, 228 s. Pedagogická praxe. ISBN 8071788880.
- [14] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007, 265 s. Pedagogika. ISBN 9788024713694.
- [15] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2. vydání. Praha: Grada, 2016, 254 s. Pedagogika. ISBN 9788024753263.
- [16] JANSKÝ, Pavel. *Problémové dítě a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004, 169 s. ISBN 8070411147.
- [17] JANSKÝ, Pavel. *Dítě s problémovým chováním a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, 292 s. Recenzované monografie. ISBN 9788074355349.
- [18] JEDLIČKA, Richard, Petr KLÍMA, Jaroslav KOŤA, Jiří NĚMEC a Jiří PILAŘ. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: Nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Vyd. 1. Praha: Themis, 2004. 478 s. ISBN 80-7312-038-0.
- [19] JEDLIČKA, Richard. *Poruchy socializace u dětí a dospívajících: prevence životních selhání a krizová intervence*. Praha: Grada, 2015, 544 s. Psyché. ISBN 9788024754475.
- [20] JEDLIČKA, Richard, Jaroslav KOŤA a Jan SLAVÍK. *Pedagogická psychologie pro učitele: psychologie ve výchově a vzdělávání*. Praha: Grada, 2018, 528 s. Psyché. ISBN 9788027105861.
- [21] KABÍČEK, Pavel, Ladislav CSĚMY a Jana HAMANOVÁ. *Rizikové chování v dospívání a jeho vztah ke zdraví*. Praha: Triton, 2014, 343 s. ISBN 9788073877934.
- [22] KANTOROVÁ, Jana. *Školní klima na školách poskytujících střední vzdělání s výučním listem*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, 266 s. Monografie. ISBN 9788024447995.
- [23] KAŠPÁRKOVÁ, Jana. *Výzkumný nástroj pro evaluaci školního klimatu: konstrukce a aplikace v praxi*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, 192 s. Monografie. ISBN 9788024418520.

- [24] KAŠPÁRKOVÁ, Svatava. *Pedagogická diagnostika třídy a žáka*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2009, 116 s. ISBN 9788073187903.
- [25] KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2005, 256 s. ISBN 8073670143.
- [26] KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012, 192 s. ISBN 9788024737102.
- [27] KRAUS, Blahoslav a Jolana HRONCOVÁ. *Sociální patologie*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010, 325 s. ISBN 9788074350801.
- [28] KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 8073150042.
- [29] KRULICHOVÁ, Eva, Zuzana PODANÁ a Jiří BURIÁNEK. *Delikvence mládeže: trendy a souvislosti*. Praha: Triton, 2015, 231 s. ISBN 9788073878603.
- [30] MACEK, Petr. *Adolescence*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2003, 141 s. ISBN 8071787477.
- [31] MAREŠ, Jiří. *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál, 2013, 702 s. ISBN 9788026201748.
- [32] MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2011, 336 s. ISBN 9788073678258.
- [33] NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby*. 5. vydání. Praha: Portál, 2018, 255 s. ISBN 9788026213574.
- [34] PACNEROVÁ, Helena. *Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2015, 57 s. ISBN 9788074811388.
- [35] PETLÁK, Erich. *Klíma školy a klíma třídy*. Bratislava: Iris, 2006, 119 s. ISBN 8089018971.
- [36] PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 3. vyd. Praha: Portál, 2001, 322 s. ISBN 80-7178-579-2.
- [37] ROGGE, Jan-Uwe. *Puberta: opora, volnost, mantinely*. Brno: Edika, 2018, 245 s. Rádce pro rodiče a učitele. ISBN 9788026612803.

- [38] ROLLNICK, Stephen, Sebastian G. KAPLAN a Richard RUTSCHMAN. *Motivační rozhovory ve škole*. Praha: Portál, 2017, 183 s. ISBN 9788026212744.
- [39] SEKERA, Ondřej. *Identifikace profesních aktivit vychovatelů výchovných ústavů a dětských domovů*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009, 197 s. ISBN 9788073687281.
- [40] SLOMEK, Zdeněk. *Etopedie*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, 96 s. ISBN 9788086723846.
- [41] SVOBODA, Jan. *Agrese a agresivita v předškolním a mladším školním věku*. Praha: Portál, 2014, 164 s. ISBN 9788026206033.
- [42] SYCHROVÁ, Adriana a Martina HALÍŘOVÁ. *Ústavní péče v resocializačním kontextu*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2014, 179 s. ISBN 978-80-7395-756-8.
- [43] ŠEĎOVÁ, Klára, Roman ŠVAŘÍČEK a Zuzana ŠALAMOUNOVÁ. *Komunikace ve školní třídě*. Praha: Portál, 2012, 293 s. ISBN 9788026200857.
- [44] THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015, 575 s. ISBN 9788026207146.
- [45] URBAN, Lukáš, Josef DUBSKÝ a Jan BAJURA. *Sociální deviace*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 231 s. ISBN 9788073803971.
- [46] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005, 467 s. ISBN 8024609568.
- [47] VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014, 815 s. ISBN 9788026206965.
- [48] VÁVROVÁ, Soňa, Karla HRBÁČKOVÁ a Jakub HLADÍK. *Porozumění procesu autoregulace u dětí a mladistvých v institucionální péči*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2015, 131 s. ISBN 9788074545610.
- [49] ZELINA, Miron. *Škola pro život v interdisciplinárním kontexte*. Brno: Tribun EU, 2016, 284 s. Knihovnicka.cz. ISBN 9788026310624.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [1] MAREŠ, Jan. Diagnostika sociálního klimatu školy. In: Ježek, S. (ed.) *Psychosociální klima školy I* [online]. Brno, FSS MU 2003, 32-74 [cit. 2020-04-22]. ISBN 80-866633-13-6. Dostupné z: http://www.klima.pedagogika.cz/skola/doc/03_2.pdf
- [2] Vyhláška č. 60/2006 Sb., o postupu při zjišťování psychické způsobilosti pedagogických pracovníků školských zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a školských zařízení pro preventivně výchovnou péči a o podrobnostech o školení osob žádajících o akreditaci k oprávnění zjišťovat psychickou způsobilost. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [cit. 2020-05-28]. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-60>
- [3] Výroční zpráva školského zařízení VÚ, SŠ, SVP, Nový Jičín za školní rok 2018/2019, 2019. In: *Výchovný ústav, střední škola a středisko výchovné péče* [online]. [cit. 2020-04-04]. Dostupné také z: <https://media1.vunj.cz/files/media1:5e3bd287ba6e8.pdf.upl/VD-107-2019%20-%20V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%202018-2019.pdf>
- [4] Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [cit. 2020-05-28]. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>
- [5] Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [cit. 2020-05-28]. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>
- [6] Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. [cit. 2020-05-28]. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

VÚ	Výchovný ústav
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
Sb.	sbírky
např.	například
tj.	to je
pol.	položka
s.	strana
č.	číslo
apod.	a podobně
VO	Výzkumná otázka
H	Hypotéza
%	procento
Σ	suma

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 - Oblast 1 Celkový vztah k výchovnému ústavu a motivace ke škole	50
Graf 2 - Celkové hodnocení oblasti 1 (Celkový vztah k výchovnému ústavu a motivace ke škole) u studentů	52
Graf 3 - Celkové hodnocení oblasti 1 (Celkový vztah k výchovnému ústavu a motivace ke škole) u pracovníků.....	52
Graf 4 - Oblast 2 Kvality a kompetence pracovníků zařízení.....	54
Graf 5 - Celkové hodnocení oblasti 2 (Kvality a kompetence pracovníků zařízení) u studentů	56
Graf 6 - Celkové hodnocení oblasti 2 (Kvality a kompetence pracovníků zařízení) u pracovníků	57
Graf 7 - Oblast 3 Pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování.....	58
Graf 8 - Celkové hodnocení oblasti 3 (Pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování) u studentů.....	59
Graf 9 - Celkové hodnocení oblasti 3 (Pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování) u pracovníků	60
Graf 10 - Oblast 4 Soudržnost sociální skupiny	61
Graf 11 - Celkové hodnocení oblasti 4 (Soudržnost sociální skupiny) u studentů.....	63
Graf 12 - Celkové hodnocení oblasti 4 (Soudržnost sociální skupiny)	63
Graf 13 - Oblast 5 Architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu ...	65
Graf 14 - Celkové hodnocení oblasti 5 (Architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu) u studentů.....	67
Graf 15 - Celkové hodnocení oblasti 5 (Architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu) u pracovníků	67
Graf 16 - Četnost odpovědí dle jednotlivých oblastí	68
Graf 17 - Celkové hodnocení oblastí u studentů.....	70
Graf 18 - Celkové hodnocení oblastí u pracovníků	70

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1– Počet respondentů.....	43
Tabulka 2 k položce 01. v Dotazníku pro studenty - Věk studentů.....	47
Tabulka 3 k položce 02. v Dotazníku pro studenty - Studijní ročník.....	47
Tabulka 4 k položce 03. v Dotazníku pro studenty - Obor studia.....	47
Tabulka 5 k položce 04. v Dotazníku pro studenty - Prospěch na poslední vysvědčení.....	48
Tabulka 6 k položce 51 v Dotazníku pro pracovníky - Pohlaví pracovníků.....	48
Tabulka 7 k položce 52 v Dotazníku pro pracovníky - Délka pedagogické praxe.....	49
Tabulka 8 k položce 53 v Dotazníku pro pracovníky - Pracovní pozice.....	49
Tabulka 9 - Oblast 1.....	53
Tabulka 10 - Oblast 2.....	57
Tabulka 11– Oblast 3.....	60
Tabulka 12 – Oblast 4.....	64
Tabulka 13 – Oblast 5.....	68
Tabulka 14 - Ověření hypotézy č. 1 (pro oblast 1).....	72
Tabulka 15 - Ověření hypotézy č. 2 (pro oblast 2).....	100
Tabulka 16 - Ověření hypotézy č. 3 (pro oblast 3).....	101
Tabulka 17 - Ověření hypotézy č. 4 (pro oblast 4).....	102
Tabulka 18 - Ověření hypotézy č. 5 (pro oblast 5).....	103

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník pro studenty

Příloha P II: Dotazník pro pedagogické pracovníky

Příloha P III: Popis jednotlivých položek dotazníků

Příloha P IV: Postup ověřování hypotéz

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO STUDENTY

DOTAZNÍK PRO STUDENTY

Jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a ráda bych Tě poprosila o vyplnění dotazníku, který je zaměřen na sociální klima ve vašem výchovném ústavu. Ujišťuji Tě, že vyplnění dotazníku je zcela anonymní a poslouží pouze pro účely mé bakalářské práce. Žádná odpověď nebude hodnocena jako špatná či správná. Vyplň prosím všechny položky dotazníku.

V dotazníku najdete pojem **pracovníci**, za ty se zde považují učitelé, vychovatelé, speciální pedagogové, sociální pracovníci a asistenti pedagoga.

Vyber vždy **POUZE JEDNU odpověď** a tu **zaškrtni**.

Pokud budeš chtít odpověď změnit na jinou, políčko začerni a zaškrtni novou odpověď.

1	2	3	4	5
NAPROSTO NESOUHLASÍM	SPÍŠE NESOUHLASÍM	NEMOHU POSOUDIT	SPÍŠE SOUHLASÍM	NAPROSTO SOUHLASÍM

01. Kolik je ti let? _____

02. Studijní ročník: první druhý třetí

03. Obor studia: malířské a natěračské práce stavební práce dřevařská výroba strojní mechanik

04. Moje výsledky na poslední vysvědčení: prospěl s vyznamenáním prospěl neprospěl

Č.	Tvrzení	Hodnocení				
		1	2	3	4	5
1	Naše škola a výchovný ústav se mi líbí.	1	2	3	4	5
2	Chodím rád do této školy.	1	2	3	4	5
3	Jsem pyšný na naši školu a výchovný ústav.	1	2	3	4	5
4	Raději bych navštěvoval jinou školu.	1	2	3	4	5
5	Učitelé mají jednoznačné pedagogické názory.	1	2	3	4	5
6	Pracovníci si mezi sebou sdělují názory a záměry ohledně zařízení.	1	2	3	4	5
7	Vedení zařízení a pracovníci pracují na vytváření pozitivního obrazu v očích veřejnosti.	1	2	3	4	5
8	Vedení zařízení se stará o to, aby pracovníci měli jasnou představu o budoucnosti zařízení.	1	2	3	4	5
9	Vedení zařízení a pracovníci usilují o vytváření příjemného a férového prostředí.	1	2	3	4	5
10	Učitelé vysvětlují učivo velmi dobře.	1	2	3	4	5
11	Učitelé vyučují předměty s nadšením.	1	2	3	4	5
12	Pracovníci bývají lehkomyšlní a nedůslední.	1	2	3	4	5
13	Pracovníci jsou vstřícní a ochotni nám pomoci.	1	2	3	4	5
14	Pracovníci jednájí se studenty s respektem.	1	2	3	4	5
15	Pracovníci nás povzbuzují, abychom se ve vyučování snažili.	1	2	3	4	5
16	Pracovníci nás povzbuzují, abychom ve vyučování otevřeně diskutovali.	1	2	3	4	5

17	Pracovníci nás vedou ke vzájemné spolupráci.	1	2	3	4	5
18	Pracovníci se o nás studenty zajímají.	1	2	3	4	5
19	Pracovníci si pro nás studenty udělají čas, když něco potřebujeme.	1	2	3	4	5
20	S pracovníky je o některých problémech obtížné diskutovat.	1	2	3	4	5
21	S našimi učiteli mi dělá učení ve škole radost.	1	2	3	4	5
22	Musím v zařízení dodržovat příliš mnoho pravidel a předpisů.	1	2	3	4	5
23	Znám pravidla a předpisy v zařízení.	1	2	3	4	5
24	V zařízení mohu spolurozhodovat při stanovování některých pravidel.	1	2	3	4	5
25	V zařízení vzniká mnoho nových pravidel a předpisů.	1	2	3	4	5
26	V zařízení je vše podřízeno přísnému řádu a disciplíně.	1	2	3	4	5
27	Studenti ve třídě často neposlouchají, co učitel říká.	1	2	3	4	5
28	Ve vyučování vládne často zmatek.	1	2	3	4	5
29	Během vyučování je ve třídě většinou hluk.	1	2	3	4	5
30	Občas se stane, že si studenti nadávají.	1	2	3	4	5
31	Studenti naší třídy se rádi kamarádí i mimo vyučování.	1	2	3	4	5
32	Pracovníci přispívají k vytváření pěkných vztahů mezi studenty.	1	2	3	4	5
33	V zařízení je každý mým kamarádem.	1	2	3	4	5
34	Někteří studenti v zařízení nejsou mými kamarády.	1	2	3	4	5
35	Všichni studenti v zařízení jsou mými dobrými důvěrnými kamarády.	1	2	3	4	5
36	Všichni studenti v našem zařízení se mezi sebou dobře snášejí.	1	2	3	4	5
37	Studenti v zařízení se mezi sebou mají rádi jako opravdoví přátelé.	1	2	3	4	5
38	Náš výchovný ústav vypadá pěkně.	1	2	3	4	5
39	Náš výchovný ústav je udržován v dobrém stavu.	1	2	3	4	5
40	V našem výchovném ústavu je čisto.	1	2	3	4	5
41	Náš výchovný ústav je bezpečné místo.	1	2	3	4	5
42	Budova výchovného ústavu je prostorná.	1	2	3	4	5
43	Náš výchovný ústav má dostatek prostor pro posezení, pobyt či odpočinek studentů.	1	2	3	4	5
44	Prostory pro posezení, pobyt a odpočinek studentů jsou útulné.	1	2	3	4	5
45	Na školním hřišti je dostatek místa pro hry a sport.	1	2	3	4	5
46	Tělocvična je dobře vybavena.	1	2	3	4	5
47	Toalety jsou hygienické.	1	2	3	4	5
48	V místnostech je často příliš horko nebo příliš chladno.	1	2	3	4	5
49	V místnostech bývá nevyvětráno.	1	2	3	4	5
50	Stoly, židle a postele jsou pohodlné.	1	2	3	4	5

Děkuji Ti za vyplnění dotazníku.

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK PRO PEDAGOGICKÉ PRACOVNÍKY

DOTAZNÍK PRO PRACOVNÍKY

Vážení pedagogičtí pracovníci,

jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a ráda bych Vás požádala o vyplnění dotazníku, který je zaměřen na sociální klima ve Vašem výchovném ústavu. Ujišťuji Vás, že vyplnění dotazníku je zcela anonymní a poslouží pouze pro účely mé bakalářské práce. Žádná odpověď nebude hodnocena jako špatná či správná. Prosím o vyplnění všech položek dotazníku.

V dotazníku naleznete pojem **pracovníci**, za ty se zde považují učitelé, vychovatelé, speciální pedagogové, sociální pracovníci a asistenti pedagoga.

Vyberte vždy **POUZE JEDNU odpověď a tu zaškrtněte.**

Pokud budete chtít odpověď změnit na jinou, políčko začerněte a zaškrtněte novou odpověď.

1	2	3	4	5
NAPROSTO NESOUHLASÍM	SPIŠE NESOUHLASÍM	NEMOHU POSODIT	SPIŠE SOUHLASÍM	NAPROSTO SOUHLASÍM

Č.	Tvrzení	Hodnocení				
1	Škola a výchovný ústav ve kterém pracuji se mi líbí.	1	2	3	4	5
2	Chodím rád do tohoto zařízení.	1	2	3	4	5
3	Jsem pyšný na naši školu a výchovný ústav.	1	2	3	4	5
4	Raději bych pracoval v jiném zařízení.	1	2	3	4	5
5	Učitelé mají jednoznačné pedagogické názory.	1	2	3	4	5
6	Pracovníci si mezi sebou sdělují názory a záměry ohledně zařízení.	1	2	3	4	5
7	Vedení zařízení a pracovníci pracují na vytváření pozitivního obrazu v očích veřejnosti.	1	2	3	4	5
8	Vedení zařízení se stará o to, aby pracovníci měli jasnou představu o budoucnosti zařízení.	1	2	3	4	5
9	Vedení zařízení a pracovníci usilují o vytváření příjemného a férového prostředí.	1	2	3	4	5
10	Učitelé vysvětlují učivo velmi dobře.	1	2	3	4	5
11	Učitelé vyučují předměty s nadšením.	1	2	3	4	5
12	Pracovníci bývají lehkomyšlní a nedůslední.	1	2	3	4	5
13	Pracovníci jsou vstřícní a ochotni studentům pomoci.	1	2	3	4	5
14	Pracovníci jednájí se studenty s respektem.	1	2	3	4	5
15	Pracovníci studenty povzbuzují, aby se ve vyučování snažili.	1	2	3	4	5
16	Pracovníci studenty povzbuzují, aby ve vyučování otevřeně diskutovali.	1	2	3	4	5
17	Pracovníci studenty vedou ke vzájemné spolupráci.	1	2	3	4	5
18	Pracovníci se o studenty zajímají.	1	2	3	4	5
19	Pracovníci si pro studenty udělají čas, když něco potřebují.	1	2	3	4	5
20	S pracovníky je o některých problémech obtížné diskutovat.	1	2	3	4	5
21	Ve škole dělá většinu učitelů práce s studenty radost.	1	2	3	4	5
22	Studenti musí v zařízení dodržovat příliš mnoho pravidel a předpisů.	1	2	3	4	5
23	Studenti znají pravidla a předpisy v zařízení.	1	2	3	4	5
24	V zařízení mohou studenti spolurozhodovat při stanovování některých pravidel.	1	2	3	4	5

25	V zařízení vzniká mnoho nových pravidel a předpisů.	1	2	3	4	5
26	V zařízení je vše podřízeno přísnému řádu a disciplíně.	1	2	3	4	5
27	Studenti ve třídě často neposlouchají, co učitel říká.	1	2	3	4	5
28	Ve vyučování vládne často zmatek.	1	2	3	4	5
29	Během vyučování je ve třídě většinou hluk.	1	2	3	4	5
30	Občas se stane, že si studenti nadávají.	1	2	3	4	5
31	Studenti většiny tříd se rádi kamarádí i mimo vyučování.	1	2	3	4	5
32	Pracovníci přispívají k vytváření pěkných vztahů mezi studenty.	1	2	3	4	5
33	V zařízení se všichni studenti navzájem kamarádí.	1	2	3	4	5
34	Někteří studenti v zařízení se navzájem nekamarádí.	1	2	3	4	5
35	Všichni studenti v zařízení jsou dobrými důvěrnými kamarády.	1	2	3	4	5
36	Všichni studenti v našem zařízení se mezi sebou dobře snášejí.	1	2	3	4	5
37	Studenti v zařízení se mezi sebou mají rádi jako opravdoví přátelé.	1	2	3	4	5
38	Náš výchovný ústav vypadá pěkně.	1	2	3	4	5
39	Náš výchovný ústav je udržován v dobrém stavu.	1	2	3	4	5
40	V našem výchovném ústavu je čisto.	1	2	3	4	5
41	Náš výchovný ústav je bezpečné místo.	1	2	3	4	5
42	Budova výchovného ústavu je prostorná.	1	2	3	4	5
43	Náš výchovný ústav má dostatek prostor pro posezení, pobyt či odpočinek studentů.	1	2	3	4	5
44	Prostory pro posezení, pobyt a odpočinek studentů jsou útulné.	1	2	3	4	5
45	Na školním hřišti je dostatek místa pro hry a sport.	1	2	3	4	5
46	Tělocvična je dobře vybavena.	1	2	3	4	5
47	Toalety jsou hygienické.	1	2	3	4	5
48	V místnostech je často příliš horko nebo příliš chladno.	1	2	3	4	5
49	V místnostech bývá nevyvětráno.	1	2	3	4	5
50	Stoly a židle jsou pohodlné.	1	2	3	4	5
51	Pohlaví: ☐ muž ☐ žena					
52	Délka pedagogické praxe _____ let					
53	Jste: ☐ učitel ☐ vychovatel ☐ speciální pedagog ☐ asistent pedagoga ☐ sociální pracovník					

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.

PŘÍLOHA P III: POPIS JEDNOTLIVÝCH POLOŽEK DOTAZNÍKŮ

Oblast 1 - Celkový vztah k výchovnému ústavu a motivace ke škole

Položka 5 zjišťovala, zda mají učitelé jednoznačné pedagogické názory. Největší počet studentů uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (10 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (4 studenti). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (19 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (2 pracovníci).

Položka 6 zjišťovala, zda si pracovníci mezi sebou sdělují názory a záměry ohledně zařízení. Největší počet studentů uvedlo u této položky odpověď „spíše souhlasím“ (13 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (5 studentů). Největší počet pracovníků u dané položky uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (18 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (uvedl pouze 1 pracovník).

Položka 8 zjišťovala, zda se vedení zařízení stará o to, aby pracovníci měli jasnou představu o budoucnosti zařízení. Největší počet studentů uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (11 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (5 studentů). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (19 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (uvedl 1 pracovník).

Oblast 2 – Kvality a kompetence pracovníků zařízení

Položka 14 zjišťovala, zda jednají pracovníci se studenty s respektem. Největší počet studentů uvedlo u této položky odpověď „spíše souhlasím“ (12 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (3 studenti). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (17 pracovníků), nejmenší počet pracovníků zde uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (uvedl pouze 1 pracovník).

Položka 15 zjišťovala, zda pracovníci povzbuzují studenty k tomu, aby se ve vyučování snažili. Největší počet studentů uvedlo u této položky odpověď „spíše souhlasím“ (23 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (4 studenti). Největší počet pracovníků u dané položky uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“

(21 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (16 pracovníků).

Položka 16 zjišťovala, zda pracovníci povzbuzují studenty k tomu, aby ve vyučování otevřeně diskutovali. Největší počet studentů uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (15 studentů), nejmenší počet studentů pak uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (uvedl pouze 1 student). Největší počet pracovníků u dané položky uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (25 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (12 pracovníků).

Položka 17 zjišťovala, zda pracovníci vedou studenty ke vzájemné spolupráci. Největší počet studentů u této položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (18 studentů), nejmenší počet studentů pak uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (uvedl pouze 1 student). Největší počet pracovníků u dané položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (17 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (uvedl pouze 1 pracovník).

Položka 19 zjišťovala, zda si pracovníci na studenty udělají čas, když něco potřebují. Největší počet studentů uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (25 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (2 studenti) a „spíše nesouhlasím“ (uvedli rovněž 2 studenti). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (uvedlo 27 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (pouze 1 pracovník).

Položka 21 u studentů zjišťovala, zda studentům dělá učení s jejich učiteli ve škole radost. Největší počet studentů uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (14 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (3 studenti). Položka 21 u pracovníků zjišťovala, zda většině učitelů dělá práce se studenty radost. Největší počet pracovníků u dané položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (16 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (1 pracovník).

Oblast 3 – Pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování

Položka 22 zjišťovala, zda studenti musí v zařízení dodržovat příliš mnoho pravidel a předpisů. Největší počet studentů uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (23 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (uvedl 1 student) a „spíše nesouhlasím“ (rovněž 1 student) a také „nemohu posoudit“ (také 1 student). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (11 pracovníků) a

„spíše souhlasím“ (také 11 pracovníků), nejmenší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (2 pracovníci).

Položka 23 zjišťovala, zda studenti znají pravidla a předpisy v zařízení. Největší počet studentů uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (16 studentů) a „naprosto souhlasím“ (rovněž 16 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (uvedl pouze 1 student). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (23 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (1 pracovník).

Položka 26 zjišťovala, zda je v zařízení vše podřízeno přísnému řádu a disciplíně. Největší počet studentů uvedlo u této položky odpověď „naprosto souhlasím“ (18 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (2 studenti) a „nemohu posoudit“ (rovněž 2 studenti). Největší počet pracovníků u dané položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (22 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (1 pracovník) a „spíše nesouhlasím“ (také 1 pracovník).

Položka 27 zjišťovala, zda studenti ve třídě často neposlouchají, co učitel říká. Největší počet studentů zde uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (16 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (pouze 1 student). Největší počet pracovníků u dané položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (20 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (4 pracovníci).

Položka 29 zjišťovala, zda je během vyučování ve třídě většinou hluk. Největší počet studentů zde uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (23 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (6 studentů). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (19 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (pouze 1 pracovník).

Oblast 4 – Soudržnost sociální skupiny

Položka 30 zjišťovala, zda se občas stane, že si studenti nadávají. Největší počet studentů uvedlo u této položky odpověď „naprosto souhlasím“ (20 studentů), nejmenší počet studentů pak uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (1 student). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (20 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (uvedl pouze 1 pracovník).

Položka 31 zjišťovala, zda studenti většiny tříd se rádi kamarádi i mimo vyučování. Největší počet studentů uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (17 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (pouze 1 student). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (19 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (18 pracovníků).

Položka 34 zjišťovala, zda se někteří studenti v zařízení nekamarádi. Největší počet studentů uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (15 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (3 studenti). Největší počet pracovníků u dané položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (uvedlo 19 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (pouze 1 pracovník).

Oblast 5 – Architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu

Položka 40 u respondentů zjišťovala, zda je ve výchovném ústavu čisto. Největší počet studentů u této položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (20 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (2 studenti). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „“ (18 pracovníků), nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (2 pracovníci) a „nemohu posoudit“ (také 2 pracovníci).

Položka 41 u respondentů zjišťovala, zda je daný výchovný ústav bezpečné místo. Největší počet studentů zde uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (13 studentů), nejmenší počet studentů pak uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (2 studenti). Největší počet pracovníků u dané položky uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (11 pracovníků), naopak nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (3 pracovníci).

Položka 42 zjišťovala, zda je budova výchovného ústavu prostorná. Největší počet studentů u této položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (22 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (pouze 1 student). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (23 pracovníků), naopak nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (pouze 1 pracovník).

Položka 45 zjišťovala, zda je na školním hřišti dostatek místa pro hry a sport. Největší počet studentů u dané položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (26 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (pouze 1 student) a „nemohu posoudit“ (rovněž uvedl pouze 1 student). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo

odpověď „naprosto souhlasím“ (22 pracovníků), naopak nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (1 pracovník).

Položka 46 zjišťovala, zda je tělocvična dobře vybavena. Největší počet studentů uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (19 studentů), nejmenší počet studentů pak uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (pouze 1 student). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (25 pracovníků), naopak nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (2 pracovníci).

Položka 47 zjišťovala, zda jsou toalety v zařízení hygienické. Největší počet studentů zde uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (17 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (2 studenti). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (24 pracovníků), nejmenší počet pracovníků zde uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“ (pouze 1 pracovník).

Položka 48 zjišťovala, zda je v místnostech zařízení často příliš horko nebo příliš chladno. Největší počet studentů u této položky uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (13 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (3 studenti). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (11 pracovníků), naopak nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (3 pracovníci).

Položka 49 zjišťovala, zda bývá v místnostech zařízení nevyvětráno. Největší počet studentů u této položky uvedlo odpověď „naprosto souhlasím“ (20 studentů), nejmenší počet studentů naopak uvedlo odpověď „nemohu posoudit“ (pouze 1 student). Největší počet pracovníků u této položky uvedlo odpověď „spíše souhlasím“ (23 pracovníků), naopak nejmenší počet pracovníků uvedlo odpověď „naprosto nesouhlasím“ (uvedl pouze 1 pracovník).

PŘÍLOHA P IV: POSTUP OVĚŘOVÁNÍ HYPOTÉZ

Hypotéza č. 2 – Oblast 2:

Nejprve jsme si stanovili tyto hypotézy:

H0: V hodnocení oblasti sociálního klimatu „kvality a kompetence pracovníků zařízení“ u studentů a pracovníků nejsou rozdíly.

HA: V hodnocení oblasti sociálního klimatu „kvality a kompetence pracovníků zařízení“ u studentů a pracovníků jsou rozdíly.

Poté jsme pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát vypočítaly následující hodnoty. Chí-kvadrát měl hodnotu 49,7744. Stupeň volnosti byl číslo 4. Na hladině významnosti 0,05 jsme určili hodnotu stupně volnosti na 9,488. Hodnota chí-kvadrátu je vyšší než kritická hodnota, proto můžeme odmítnout hypotézu a přijmout hypotézu alternativní. Platí tedy, že **existují rozdíly v hodnocení oblasti sociálního klimatu „kvality a kompetence pracovníků zařízení“ u studentů a pracovníků.**

HA: V hodnocení oblasti sociálního klimatu „kvality a kompetence pracovníků zařízení“ u studentů a pracovníků jsou rozdíly.

Následující tabulka 15 obsahuje pozorované četnosti a očekávané četnosti (v závorkách), ze kterých jsme vycházeli.

Tabulka 15 - Ověření hypotézy č. 2 (pro oblast 2)

OBLAST 2	Škála hodnocení 1 – 5					Σ
	1 naprosto nesouhlasím	2 spíše nesouhlasím	3 nemohu posoudit	4 spíše souhlasím	5 naprosto souhlasím	
Studenti (oblast 2)	75 (59,01)	85 (68,25)	41 (40,54)	188 (178,07)	79 (122,13)	468
Pracovníci (oblast 2)	40 (55,99)	48 (64,75)	38 (38,46)	159 (168,93)	159 (115,87)	444
Σ	115	133	79	347	238	912

Hypotéza č. 3 – Oblast 3:

Stanovili jsme si následující hypotézy:

H0: V hodnocení oblasti sociálního klimatu „pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování“ u studentů a pracovníků nejsou rozdíly.

HA: V hodnocení oblasti sociálního klimatu „pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování“ u studentů a pracovníků jsou rozdíly.

Pomocí již zmíněného testu nezávislosti chí-kvadrát jsme vypočítali onu hodnotu chí-kvadrátu, tato hodnota byla 25,4049. Stupněm volnosti zde bylo číslo 4. Na hladině významnosti 0,05 jsme stanovili hodnotu dle stupně volnosti na 9,488. Kritická hodnota zde byla nižší než výsledná hodnota chí-kvadrátu, z toho důvodu můžeme odmítnout nulovou hypotézu a přijmou hypotézu alternativní. Platí tedy, že **existují rozdíly v hodnocení oblasti sociálního klimatu „pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování“ u studentů a pracovníků.**

HA: V hodnocení oblasti sociálního klimatu „pravidla ve výchovném ústavu a kázeň ve vyučování“ u studentů a pracovníků jsou rozdíly.

Tabulka 16 níže udává pozorované četnosti a očekávané četnosti (v závorkách), ze kterých jsme vycházeli.

Tabulka 16 - Ověření hypotézy č. 3 (pro oblast 3)

OBLAST 3	Škála hodnocení 1 – 5					Σ
	1 naprosto nesouhlasím	2 spíše nesouhlasím	3 nemohu posoudit	4 spíše souhlasím	5 naprosto souhlasím	
Studenti (oblast 3)	23 (24,63)	47 (60,55)	18 (22,58)	107 (113,92)	117 (90,32)	312
Pracovníci (oblast 3)	25 (23,37)	71 (57,45)	26 (21,42)	115 (108,08)	59 (85,68)	296
Σ	48	118	44	222	176	608

Hypotéza č. 4 – Oblast 4:

Stejně jako u předchozích příkladů jsme nejprve stanovili tyto hypotézy:

H0: V hodnocení oblasti sociálního klimatu „soudržnost sociální skupiny“ u studentů a pracovníků nejsou rozdíly.

HA: V hodnocení oblasti sociálního klimatu „soudržnost sociální skupiny“ u studentů a pracovníků jsou rozdíly.

Za použití testu nezávislosti chí-kvadrát jsme vypočítali hodnotu chí-kvadrátu, která byla 92,88895. Následně jsme vypočítali stupně volnosti, zde vyšlo číslo 4. Na hladině významnosti 0,05 jsme tedy určili hodnotu stupně volnosti na 9,488. Můžeme tedy říci, že kritická hodnota byla nižší než hodnota chí-kvadrátu. Z toho důvodu můžeme odmítnou

nulovou hypotézu a přijmou alternativní hypotézu. Platí tedy, že **existují rozdíly v hodnocení oblasti sociálního klimatu „soudržnost sociální skupiny“ u studentů a pracovníků.**

HA: V hodnocení oblasti sociálního klimatu „soudržnost sociální skupiny“ u studentů a pracovníků jsou rozdíly.

Tabulka 17 níže obsahuje pozorované četnosti a očekávané četnosti (v závorkách), ze kterých jsme vycházeli.

Tabulka 17 - Ověření hypotézy č. 4 (pro oblast 4)

OBLAST 4	Škála hodnocení 1 – 5					Σ
	1 naprosto nesouhlasím	2 spíše nesouhlasím	3 nemohu posoudit	4 spíše souhlasím	5 naprosto souhlasím	
Studenti (oblast 4)	55 (28,22)	55 (37,46)	20 (37,46)	104 (120,08)	78 (88,78)	312
Pracovníci (oblast 4)	0 (26,78)	18 (35,54)	53 (35,54)	130 (113,92)	95 (84,22)	296
Σ	55	73	73	234	173	608

Hypotéza č. 5 – Oblast 5:

V prvním kroku jsme si stanovili následující hypotézy:

H0: V hodnocení oblasti sociálního klimatu „architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu“ u studentů a pracovníků nejsou rozdíly.

HA: V hodnocení oblasti sociálního klimatu „architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu“ u studentů a pracovníků jsou rozdíly.

Pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát jsme vypočítali hodnotu chí-kvadrátu, tou byla hodnota 54,680027. Stupeň volnosti zde bylo číslo 4. Na základě toho jsme na hladině významnosti 0,05 určili hodnotu stupně volnosti 9,488. Kritická hodnota byla nižší než hodnota chí-kvadrátu, proto můžeme odmítnout nulovou hypotézu a přijmout hypotézu alternativní. Platí tedy, že **existují rozdíly v hodnocení oblasti sociálního klimatu „architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu“ u studentů a pracovníků.**

HA: V hodnocení oblasti sociálního klimatu „architektonické, estetické a hygienické aspekty výchovného ústavu“ u studentů a pracovníků jsou rozdíly.

Tabulka 18 znázorňuje pozorované četnosti a očekávané četnosti (v závorkách), ze kterých jsme vycházeli.

Tabulka 18 - Ověření hypotézy č. 5 (pro oblast 5)

OBLAST 5	Škála hodnocení 1 – 5					Σ
	1 naprosto nesouhlasím	2 spíše nesouhlasím	3 nemohu posoudit	4 spíše souhlasím	5 naprosto souhlasím	
Studenti (oblast 5)	73 (51,83)	105 (85,18)	37 (33,87)	208 (211,93)	84 (124,18)	507
Pracovníci (oblast 5)	28 (49,17)	61 (80,82)	29 (32,13)	205 (201,07)	158 (117,82)	481
Σ	101	166	66	413	242	988